

Univerzita Pardubice

Fakulta restaurování

Ateliér restaurování nástěnné malby a sgrafita

Jiráskova 3, 570 01 Litomyšl

Dokumentace restaurátorského
průzkumu a zásahu

**Restaurování renesanční nástěnné malby
s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha*
v interiéru měšťanského domu čp. 480 na náměstí
Míru ve Slavonicích**

Zuzana Vránová

Vedoucí práce: MgA. Zuzana Wichterlová

Konzultant teoretické části: Mgr. Petra Hečková, Ph.D.

Oponent: PhDr. Roman Lavička, Ph.D.

Bakalářská práce

2021

Univerzita Pardubice
Fakulta restaurování
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Zuzana Vránová**
Osobní číslo: **R16007**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Restaurování a konzervace nástěnné malby a sgrafita**
Téma práce: **Restaurování části nástěnné malby s motivem Uzdravení slepého u Jericha v interiéru měšťanského domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích**
Zadávající katedra: **Ateliér restaurování malby a sgrafita**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce je prací, ve které studentka dokládá, že je schopna samostatně provést komplexní restaurátorský zákrok. Zuzaně Vránové byl přidělen úsek figurální malby na západní stěně hodovního sálu v prvním patře domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. Sál je zdoben na všech stěnách malbami patrně z 60. let 16. století. Do iluzivních architektonických rámců je vsazeno sedm výjevů s tématy Kristových podobenství a zázraků.

Malba je silně poškozená peky a od rozvodů elektroinstalace a dalších stavebních úprav. Omítka je na mnoha místech oddělena od stěny, druhotné tmely esteticky ani technicky nevyhovují.

Studentka má za úkol provést restaurátorský průzkum. Ten bude zacílený na původní grafické předlohy, historický vývoj díla, včetně studia restaurátorských dokumentací z předešlých zásahů. Dále bude proveden průzkum původní techniky a stavu omítek i maleb. V rozšířené kapitole se studentka bude zabývat oběma iluzivními malovanými portály a případnými možnostmi jejich rekonstrukce. V závěru restaurátorského průzkumu budou vyhodnocena všechna zjištění provedená in situ, stejně jako laboratorní průzkumy. Studentka musí být schopna obhájit koncepci zvoleného postupu.

Následně provede komplexní restaurátorský zásah. V rámci zásahu provede rozsáhlou injektáž a výměnu všech nevyhovujících druhotných tmelů. Při opětovném tmelení bude kladen důraz na precizní napojení a strukturu povrchu. Průběh restaurátorských prací a zejména míra a způsob provedení retuší a rekonstrukcí budou konzultovány s vedoucím práce, se zástupcem investora a se zástupci ústředního pracoviště NPÚ.

Nedílnou součástí bakalářské práce je vyhotovení restaurátorské dokumentace přiděleného úseku malby. Tato dokumentace musí obsahovat všechny nezbytné údaje a kapitoly.

Po formální stránce dodrží studentka pravidla psaní bakalářských prací, stanovená na FR UPa.

Bakalářská práce bude nejpozději 30 dnů před termínem odevzdání poslána ke konzultaci vedoucímu práce a konzultantovi teoretické části.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- HOŠEK, Jiří; MUK, Jan. *Omítky historických staveb*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-23349-x.
- MORA, Paolo; MORA, Laura; PHILIPPOT, Paul. *Conservation of Wall Paintings*. London: ICCROM, 1984. ISBN 0-408-10812-6.
- SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby I a II*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-610-x.
- VANĚČEK, Ivan. *Nástěnné malby*. Praha: STOP, 2000. ISBN 80-902668-3-5.
- ZELINGER, Jiří; kol. *Chemie v práci konzervátora a restaurátora*. Praha: Academia, 1987.

Studentka dohledá a použije i další literaturu potřebnou ke zdárnému dokončení práce.

Vedoucí bakalářské práce:

MgA. Zuzana Wichterlová

Ateliér restaurování malby a sgrafita

Datum zadání bakalářské práce:

15. listopadu 2020

Termín odevzdání bakalářské práce:

24. srpna 2021

L.S.

Mgr. BcA. Radomír Slovík

děkan

Mgr. art. Jan Vojtěchovský, Ph.D.

vedoucí ateliéru

V Litomyšli dne 13. srpna 2021

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice (Dislokované pracoviště – Fakulta restaurování, Litomyšl).

V Litomyšli dne

Zuzana Vránová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí práce MgA. Zuzaně Wichterlové a také MgA. Anežce Holečkové za obětavý a přátelský přístup, cenné rady a jejich schovívavost v průběhu restaurátorských prací a závěru mého studia. Děkuji Mgr. Petře Hečkové, Ph.D. za pomoc a odborné vedení při psaní uměleckohistorické části a rozšířené kapitoly bakalářské práce. Dále děkuji Mgr. Zdeňce Michalové, Ph.D., Mgr. et MgA. Janě Waissarové a prof. PhDr. Petru Fidlerovi za pomoc při dohledávání potřebných předloh a analogií. Děkuji spolužačce Veronice Smutné za upozornění na souvislost lutheránského prostředí během dohledávání potřebných předloh a analogií.

Mgr. art. Janu Vojtěchovskému, PhD. děkuji za cenné rady a odborné vedení v průběhu celého studia.

Děkuji všem pedagogům, restaurátorům a technologům z Fakulty restaurování za jejich přátelský, chápavý a vstřícný přístup.

Tímto děkuji i svým spolužákům za výborný pracovní/studijní kolektiv a skvělé přátelské prostředí, které by bez nich nebylo možné.

Zvláštní poděkování patří mému partnerovi a našim rodinám za podporu během celého studia, ale hlavně za pomoc a motivaci při jeho dokončení.

Název

Restaurování části renesanční nástěnné malby s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha* v interiéru měšťanského domu čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích

Anotace

Tato bakalářská práce ve své první polovině obsahuje komplexní restaurátorský průzkum části nástěnné malby z 2. poloviny 16. století, s názvem *Uzdravení slepého u Jericha*, nacházející se v prvním patře měšťanského domu čp. 480 na Náměstí Míru ve Slavonicích. Součástí uměleckohistorického průzkumu je i teoretická část bakalářské práce – provedení rekonstrukcí dle dohledaných předloh a analogií a popis iluzivních portálů na severní a východní stěně restaurované místnosti.

Druhou částí bakalářské práce je restaurátorská zpráva popisující průběh restaurátorských prací provedených na výše zmíněném výjevu *Uzdravení slepého u Jericha*.

Klíčová slova

restaurátorský průzkum, restaurování, renesanční nástěnná malba, Kristova podobenství a zázraky, *Uzdravení slepého u Jericha*, rekonstrukce, iluzivní architektura, portál, Slavonice

Title

Restoration of a part of a renaissance wall painting with the scene *Healing the Blind at Jericho* in the interior of the burgher house No. 480 on náměstí Míru square, Slavonice

Annotation

The first section of the bachelor's thesis contains a complete restoration survey of a part of a wall painting from the second half of the 16th century. The selected part of the renaissance wall painting with the title *Healing the Blind at Jericho* is situated on the first floor of the burgher house No. 480 on náměstí Míru square, Slavonice. The art-historical survey comprises the theoretical part of the bachelor's thesis – the implementation of reconstructions according to traced models and analogies and a description of illusory portals on the north and east walls of the restored room.

The second part of the bachelor's thesis is a restoration report describing the course of the restoration work on the scene *Healing the Blind at Jericho* mentioned above.

Kay words

restoration survey, restoration, renaissance wall painting, Christ's parable and miracles, Healing the Blind at Jericho, reconstruction, illusory architecture, portal, Slavonice

Obsah

1	Úvod	10
2	Úvodní údaje	12
2.1	Lokalizace památky	12
2.2	Údaje o památce.....	12
2.3	Údaje o restaurátorské akci.....	14
2.4	Údaje o dokumentaci.....	15
3	Průzkum díla	16
3.1	Metody a cíle průzkumu.....	16
3.2	Uměleckohistorický průzkum.....	17
3.2.1	Popis měšťanského domu čp. 480 na náměstí Míru.....	17
3.2.2	Popis interiéru místnosti s nástěnnými malbami.....	18
3.2.3	Stručná historie stavby v souvislosti s renesančními malbami	19
3.2.4	Popis nástěnné výzdoby v interiéru místnosti	21
3.2.5	Popis a vymezení části malby určené k provedení komplexního restaurátorského zásahu	24
3.2.6	Předlohy a analogie k vyobrazení Kristových podobností a zázraků	26
3.2.7	Předchozí zásahy a průzkumy	27
3.3	Iluzivní portály – rozšířená kapitola	30
3.3.1	Hlavní cíle rozšířené kapitoly	30
3.3.2	Předlohy a analogie architektury iluzivních portálů.....	30
3.3.3	Popisy portálů.....	32
3.3.3.1	Popis portálu na západní stěně.....	32
3.3.3.2	Popis portálu na severní stěně.....	35
3.4	Restaurátorský průzkum.....	38
3.4.1	Vizuální průzkum v rozptýleném denním světle.....	38

3.4.1.1	Restaurovaná vrstva a její původní technika	38
3.4.1.2	Druhotné vrstvy a zásahy	39
3.4.1.3	Stav dochování malby (poškození a příčiny).....	39
3.4.2	Vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení	40
3.4.3	Průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie	41
3.4.4	Perkusní průzkum (průzkum poklepem).....	42
3.5	Přírodovědný (chemickotechnologický) průzkum.....	43
3.5.1	Konkrétní cíle průzkumu	43
3.6	Výsledky přírodovědného (chemickotechnologického) průzkumu ..	44
3.7	Komplexní vyhodnocení průzkumu.....	45
3.7.1	Popis a historický vývoj objektu	45
3.7.2	Popis díla a jeho námět	47
3.7.3	Historický vývoj díla	48
3.7.3.1	Restaurovaná vrstva a její technika.....	48
3.7.3.2	Druhotné vrstvy a zásahy	49
3.7.3.3	Stav dochování malby (poškození a jeho příčiny)	50
4	Zkoušky technologií a materiálů.....	52
4.1	Zkoušky čištění	52
4.1.1	Cíl a lokalizace provedených zkoušek.....	52
4.1.2	Použité metody a materiály.....	52
4.1.3	Výsledky zkoušek.....	53
5	Návrh restaurátorského zákroku	54
5.1	Návrh koncepce restaurování	54
5.2	Návrh postupu restaurátorských prací.....	55
6	Dokumentace restaurátorského zásahu.....	56
6.1	Postup restaurátorských prací.....	56
6.1.1	Odstranění druhotných tmelů.....	56

6.1.2	Přeplepy	56
6.1.3	Injektáž a hloubková konsolidace	56
6.1.4	Tmelení	57
6.1.5	Retuše a rekonstrukce	59
6.2	Použité materiály.....	60
6.3	Doporučený režim památky (pokyny pro údržbu).....	62
6.4	Nová zjištění o památce (a změny v koncepci)	62
7	Zdroje	64
7.1	Literatura	64
7.2	Prameny:.....	64
7.3	Elektronické zdroje	65
7.4	Seznam použitých zkratk	67
8	Fotografická dokumentace.....	68
8.1	Fotografická dokumentace praktické části	76
8.2	Fotografická dokumentace rozšířené teoretické části	116
9	Grafická dokumentace.....	133
10	Přílohy	138

1 Úvod

Předmětem bakalářské práce je dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu provedeného na výjevu *Uzdravení slepého u Jericha*. Restaurátorský průzkum navazuje na předcházející restaurátorský průzkum provedený Zuzanou Wichterlovou, Janou Waisserovou a Anežkou Beranovou v roce 2018. Ikonografií místnosti se zabývala ve své diplomové práci Zdena Míchalová.¹

Restaurovaný výjev se nachází v 1. patře měšťanského domu čp. 480 ve Slavonicích na náměstí Míru. Místnost, ve které se uvedený výjev nachází, je vyzdobena celkem sedmi scénami vyobrazující Kristova podobenství a jeho zázraky, které jsou zakomponovány do iluzivní architektury.² Malby, jako i většina domu, pochází nejpravděpodobněji z poloviny 16. století.³

Rozšířená teoretická část se týká popisu a hledání předloh a analogií dvou iluzivně malovaných portálů, nacházejících se na severní a západní stěně. Jelikož v minulosti byl otvor severního portálu vyvýšen a otvor západního portálu byl vyvýšen a rozšířen, bylo v rámci teoretické části bakalářské práce přistoupeno k provedení hypotetické rekonstrukce chybějících částí obou portálů.

Renesanční nástěnné malby byly v minulosti přetřeny, napekovány a překryty druhotnou vrstvou omítky. Objeveny byly již v polovině 70. let minulého století.⁴ K jejich odkryvu bylo přistoupeno až v roce 1978-1979.⁵ Malby však nebyly odkryty úplně. Provedený odkryv byl zhotoven pouze za účelem zjištění rozsahu a charakteru nalezených maleb. Zcela odkryty a následně restaurovány byly až v roce 1992. Před tím byla do místnosti zavedena i nová elektroinstalace, a to poměrně neodborným způsobem. Pozůstatkem tohoto zákroku je absence některých částí originální renesanční omítky.⁶

¹ MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2010.

² Výjevy i iluzivní architektura jsou popsány v kapitole 3.2.2 *Popis interiéru místnosti s nástěnnými malbami*.

³ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

⁴ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Krajské středisko pro věci památkové péče Č. Budějovice, 1964.

⁵ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), NOVÁK, Antonín; *Slavonice čp. 46, renesanční malby /otázka stropu/*, Praha, 1979.

⁶ NOVOTNÝ, Josef, Jiří JOSEFÍK, Petr NOVOTNÝ a Tomáš SKOŘEPA. *Restaurátorská dokumentace – Slavonice dům č. 480*. Praha. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

Stávající restaurátorský zákrok, provedený na úseku s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha*,⁷ zahrnoval především šetrné odstranění sekundárních tmelů v oblastech peků. Dále bylo přistoupeno ke konsolidaci omítky v okolí míst s narušenou kohezí původní omítkové vrstvy, zajištění dutin, injektáží a opětovnému vytmelení peků do úrovně okolní omítky. Retuše byly provedeny převážně jen na povrchu nově zhotovených tmelů. Díky grafickým předlohám, které byly dohledány během průběhu restaurování, mohlo být přistoupeno i k rekonstrukcím, a to především v oblastech velkoplošných tmelů. Během restaurátorského zásahu bylo provedeno i několik stavebních úprav (výměna oken, zazdění jednoho ze vstupních otvorů, výměna dveří a další). Také došlo k výměně stávající keramické podlahy za podlahu z pálených cihel (tzv. půdovek).

⁷ Restaurovaný úsek je podrobněji popsán v kapitole 3.2.5 *Popis a vymezení části malby určené k provedení komplexního restaurátorského zásahu*.

2 Úvodní údaje

2.1 Lokalizace památky

Kraj:	Jihočeský
Bývalý okres:	Jindřichův Hradec
Adresa:	Slavonice 378 81 náměstí Míru 480 (dříve čp. 46)
Souřadnice GPS:	48°59'52.6"N 15°21'05.1"E ⁸
Objekt:	měšťanský dům
Bližší určení místa popisem:	malba v 1. patře domu

2.2 Údaje o památce

Charakteristika restaurovaného díla:	malířské vyobrazení figurálního výjevu <i>Uzdravení slepého u Jericha</i> s prvky architektury a částí červeného iluzivního vlysu s fragmenty textu
Klasifikace památky:	kulturní památka České republiky
Rejstříkové číslo objektu v ÚSKP:	26509/3-2155 ^{9, 10}
Architekt objektu:	neznámý - klenební systémy v přízemí pochází pravděpodobně z dílny Meistera Leopolda Esterreichera. ¹¹
Sloh, datace vzniku objektu:	renesanční dům s gotickým jádrem, polovina 16. století ¹²
Autor malby:	neznámý

⁸ Náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice, objekt, Firmy v OR, historie: Základní údaje o objektu náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice. [https://www.kurzy.cz/náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice, objekt, Firmy v OR, historie](https://www.kurzy.cz/náměstí-Míru-480-378-81-Slavonice-objekt-Firmy-v-OR-historie) [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://regiony.kurzy.cz/slavonice/náměstí-míru/480/obchodní-rejstřík-firmy-historie-vypis/>.

⁹ Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp>.

¹⁰ Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2021-07-18]. Dostupné z: [měšťanský dům - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](https://pamatkovykatalog.cz/mestsanský-dům-Památkový-Katalog-pamatkovykatalog.cz).

¹¹ Tamtéž.

¹² Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2021-07-18]. Dostupné z: [měšťanský dům - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](https://pamatkovykatalog.cz/mestsanský-dům-Památkový-Katalog-pamatkovykatalog.cz).

Slohové zařazení malby, datace:	renesanční, patrně 60. léta 16. století ¹³
Materiál, technika:	secco malba na vápenném nátěru na vápenné omítce ¹⁴
Přesné vymezení restaurovaného dílu:	výjev <i>Uzdravení slepého u Jericha</i> nacházející se na západní stěně mezi výjevem <i>Kristova podobenství o dvou slepých a tříšce v oku</i> a mezi zazděným vchodem
Rozměry restaurovaného úseku:	přibližně 2,3 m ²
Předchozí známé zásahy na díle:	<ul style="list-style-type: none"> – 1964 – objevení renesančních nástěnných maleb během rekonstrukce bytu v 1. patře objektu – 1979 – A. Novák, R. Najdenová – odkryv a záchranné restaurování nástěnných maleb v 1. patře objektu (dokumentace nedohledána) - rozvod elektroinstalace – poškození maleb (nedatováno)
Předchozí známé restaurátorské průzkumy:	<ul style="list-style-type: none"> – 1992 – J. a P. Novotní, J. Josefík, T. Skořepa – restaurování nástěnných maleb v 1. patře objektu¹⁵ – 2018 – A. Beranová, J. Waissarová, Z. Wichterlová - Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice¹⁶

¹³ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

¹⁶ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

2.3 Údaje o restaurátorské akci

Vlastník památky, objednatel:	Město Slavonice, zastoupené Ing. Liborem Karáskem
Zhotovitel:	- MgA. Zuzana Wichterlová Karlštejská 33 266 01, Beroun-Hostim povolení MK ČR: čj. 7031/96, 48427/2015 - BcA. Mgr. Jana Waisserová Zahořany 49, Mníšek pod Brdy povolení MK ČR: čj. 6965/1996 - s pomocí: Fakulty restaurování Univerzity Pardubice Litomyšl 570 01 Jiráskova 3
Památkový dohled:	PhDr. Roman Lavička PhD.
Restaurátorský záměr:	MgA. Zuzana Wichterlová, BcA. Mgr. Jana Waisserová – ze 20.11.2016
Závazné stanovisko	Rozhodnutí městského úřadu Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu, č.j.: OKC/697-17 ze dne 9.1. 2017
Práci provedla:	Zuzana Vránová
Na dalších částech pracovali:	Silvia Keselicová, Taisiia Khomenok, Vojtěch Mrověc, Veronika Smutná, Eliška Drašnarová, Lucie Urbanová, Karolína Marčíková, BcA. Kateřina Krhánková, BcA. Anna Tomanová, MgA. Anežka Holečková (Beranová), MgA. Zuzana Wichterlová
Odborný pedagogický dozor:	MgA. Anežka Holečková (Beranová)

Chemicko-technologický průzkum:	MgA. Zuzana Wichterlová
Odborné konzultace:	Ing. Karol Bayer ¹⁷ Mgr. Zdeňka Míchalová, Ph.D., Mgr. et MgA. Jana Waisserová, Mgr. Petra Hečková, Ph.D.
Termín započetí a ukončení akce:	Březen 2020 – červenec 2021

2.4 Údaje o dokumentaci

Dokumentaci vypracovala:	Zuzana Vránová
Fotografie pořídila:	Zuzana Vránová, Vojtěch Mrověc, Anežka Holečková
Použitá snímací technika:	Canon EOS 70D
Počet stran textu dokumentace:	69
Počet vyobrazení ve fotografické a obrazové dokumentaci:	102
Počet vyobrazení v grafické dokumentaci:	4
Počet textových příloh:	3
Místo uložení dokumentace:	- Univerzita Pardubice, archiv Fakulty restaurování, Litomyšl 570 01, Jiráskova 3 - archiv MÚ Slavonice, Slavonice 378 81, Horní náměstí 525 - NPÚ ÚOP České Budějovice, České Budějovice 370 01, Senovážné náměstí 6 - osobní archiv autora (v digitální podobě)

¹⁷ Fakulta restaurování Univerzity Pardubice.

3 Průzkum díla

3.1 Metody a cíle průzkumu

Uměleckohistorický průzkum:

- rešerše dostupných materiálů a dokumentů týkajících se základních historických informací o objektu a díle
- rešerše předchozích restaurátorských zpráv pro zjištění použitých materiálů a zjištění předchozího stavu díla
- vyhledání nejvhodnější předlohy či předloh pro restaurovaný výjev

Restaurátorský průzkum:

- vizuální průzkum v rozptýleném denním světle
- vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení
- perkusní průzkum (poklepem)
- průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie

přírodovědný (chemickotechnologický) průzkum:

- odběr vzorků a jejich analýza

Prováděný průzkum navazuje na již realizovaný průzkum z roku 2018.¹⁸ Doplnuje jej především o širší prozkoumání nalezených historických pramenů, stejně tak jako o detailnější zaznamenání, popis a dokumentaci nynějšího stavu dochovaného díla na restaurovaném úseku (tj. stavu před započítím restaurování). Restaurovaný úsek byl podroben především průzkumu neinvazivními metodami. Invazivní metoda průzkumu – odběr vzorku pro následnou chemickotechnologickou analýzu, byla

¹⁸ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

provedena na několika jiných restaurovaných výjevech místnosti. Na restaurovaném úseku byl proveden odběr jednoho vzorku z oblohy již během zmíněného průzkumu v roce 2018.¹⁹

3.2 Uměleckohistorický průzkum

Hlavním cílem uměleckohistorického průzkumu bylo dohledat předlohy k restaurovaným výjevům.²⁰ Díky spolupráci a odborným konzultacím s uměleckými historičkami Zdenou Míchalovou a Janou Waisserovou byly dohledány grafické předlohy či analogie ke všem výjevům.²¹ Pro zjištění informací týkajících se stavebních úprav a předešlých restaurátorských zákroků bylo navštíveno územní odborné pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích. Další poznatky byly získány díky ústnímu svědectví Libora Karáska (tajemníka města Slavonice) a díky konzultacím s Jiřím Bláhou, vědeckým pracovníkem ÚTAM AV²² v Telči.

3.2.1 Popis měšťanského domu čp. 480 na náměstí Míru

Renesanční atikový dům, postavený na dvou středověkých parcelách,²³ se nachází na severozápadní straně náměstí Míru ve Slavonicích. Dům má obdélníkový půdorys. Hlavní fasáda domu směřuje na jihozápad. Světle okrové fasádě, upravené v 19. století, dominuje atikový štít tvořený třemi velkými a čtyřmi menšími oblouky. Okenní otvory fasádu rozdělují do čtyř okenních os. Druhé patro domu má dřevěná, dvojdílná okna s dvojitým křížovým dělením. Okenní otvory lemuje plochá šambrána stejné barevnosti, jako okolní fasáda. Kousek pod okny patro od zbytku fasády odděluje kordonová římsa. V prvním patře jsou okenní otvory vyplněny kamennými ostěními trojdílných oken s dělicími kříži v horních částech, které jsou kopií pravděpodobně původního ostění. Přízemí osvětlují tři menší obdélníková okna s jednoduchým kamenným ostěním. V horní linii ostění končí i horní část kamenného vstupního portálu. Na pravé straně fasády je vedle vstupního

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Nalezenými předlohami se zabývá kapitola 3.2.8 *Předlohy a analogie k vyobrazení Kristových podobností a zázraků*.

²¹ Předlohy byly dohledány ve sbírkách britského muzea [online]. [cit. 2020-09-11]. Dostupné z: <https://www.britishmuseum.org/>.

²² Ústav teoretické a aplikované mechaniky, Akademie věd.

²³ Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestansky-dum-18901086>.

portálu umístěno menší okno, taktéž s kamenným ostěním. Všechna okna v přízemí domu jsou zvenčí zabezpečena kovovými mřížemi.

Vstupní prostor tvoří rozsáhlý mázhaus s kamennou podlahou a velmi zdobnou sklípkovou klenbou s krouženým obrazcem.²⁴ Nad vchodovými dveřmi je klenba zdobena probarvovaným kazetovým sgrafitem s opakujícím se symbolem/znakem růže. Pravá strana spodní části kazetového pásu, umístěna již na stěně mázhausu, vyobrazuje erby Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna.²⁵ Zhruba v první polovině délky mázhausu je nad vstupem do dalšího prostoru umístěno probarvované sgrafitové vyobrazení kalvárie. Po stranách kalvárie jsou umístěny erby majitelů domu – lékárníka Wolfganga Kapplera a jeho manželky.²⁶ Klenba v místnosti s provozovnou cukrárny je křížově klenutá se dvěma podpěrnými sloupy. Ve druhé polovině délky mázhausu je umístěn vstup do sklepení domu a sklepních chodeb pod náměstím. Konec mázhausu tvoří chodba vedoucí ke vchodu do dvora budovy, který je zakončen stodolou. Po celé délce dvora jsou po pravé straně umístěny další prostory, které mohly v minulosti sloužit jako dílny cechu. V současnosti jsou tyto prostory renovovány. Z pravé strany mázhausu vede paralelně s chodbou schodiště do prvního patra. Schodiště i chodba ke dvoru jsou zakončeny valenou klenbou.

Plochostropá chodba v prvním patře s keramickými kachličkami na podlaze spojuje dvě bytové jednotky, místnost s křížovou klenbou a místnost s restaurovanými výjevy, která je blíže popsána v kapitole 3.2.2 *Popis interiéru místnosti s nástěnnými malbami*. Dále se na chodbě nachází schodiště vedoucí do druhého patra domu, ve kterém se nacházejí další bytové jednotky.

3.2.2 Popis interiéru místnosti s nástěnnými malbami

Místnost s malířskou výzdobou má půdorys ve tvaru zdánlivě pravidelného obdélníku o rozměrech 5, 8 m x 9, 3 m a výškou stropu 3, 2 m. Umístěna je přímo nad mázhausem budovy (podélně na jihovýchodní straně domu). Do místnosti vedou

²⁴ MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2010, str. 45.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ ÖSTERREICHER, Oliver, *Sgraffitohäuser und Zellengewölbe, Die Österreicher in Gotik und Renaissance*, Bad Pirawarth 2017, (nepublikovaný rukopis).

jedny vstupní dveře umístěné na severovýchodní (dále jen severní) straně místnosti. Dveře jsou vsazeny do zadní části špalety (z pohledu zevnitř místnosti) tak, že špaleta ukazuje šířku zdiva. Druhé dveře, umístěné na stejné straně místnosti, vedou do uzavřené místnůstky. Ta dnes slouží jako malý sklad.²⁷

Místnost je osvětlována z protější stěny dvěma okenními špaletovými otvory. Vedle okna je blíže k severozápadní stěně (dále jen západní stěně), v šíři zdiva, umístěna menší obdélníková nika s horním nepravidelným segmentovým zaklenutím. V západní stěně se zhruba za polovinou místnosti (blíže ke dveřím) nachází druhotně zazděný vstup, který je zazděn asi 20-30 cm pod úroveň okolního zdiva.

Popis malířské výzdoby je podrobně sepsán v kapitole 3.2.4 *Popis nástěnné výzdoby v interiéru místnosti*.

3.2.3 Stručná historie stavby v souvislosti s renesančními malbami

Největší část, z dnešní podoby domu, vznikla nejspíše kolem roku 1540²⁸, kdy došlo ke spojení původně dvou přízemních gotických domů a následné přestavbě získané hmoty domu. Klenební systém mázhausu pochází pravděpodobně z dílny Meistera Leopolda Esterreichera.²⁹ První patro domu bylo přistavěno z původních půdních prostorů oněch dvou gotických domů. Dodnes je v jižním rohu místnosti dochován sekundárně zazděný výstup pro odtok vody z úžlabí původních střech v podobě niky. Také jsou stále patrné nosné oblouky, pomocí kterých bylo první patro domu vyvýšeno. Oblouky byly sekundárně zazděny, jejich přítomnost však lze vidět ve tvaru velkoplošných tmelů na východní stěně. V takto vzniklém sále v prvním patře domu byla vyhotovena malířská výzdoba, která je předmětem současného restaurování. Místnost byla opatřena dřevěným trémovým stropem, který

²⁷ Jelikož tento prostor i vstupní otvor byly dodělány druhotně, v průběhu roku 2020 bylo po konzultaci s vlastníkem domu i odbornou složkou památkové péče přistoupeno k vyjmutí dveří a zazdění vstupního otvoru.

²⁸ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

²⁹ Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestansky-dum-18901086>.

se nedochoval, a po kterém zůstaly jen druhotně zazděné kapsy v původním zdivu. Ty jsou patrné v podobě velkoplošných tmelů na západní i východní stěně.³⁰

V baroku bylo první patro domu přestavěno.³¹ Díky druhotným tmelům, nalezeným ve spodní části východní stěny se lze domnívat, že právě během této přestavby byly stěny vyspraveny a malby nejspíše překryty. Na povrchu druhotných tmelů byla totiž nalezena barevná úprava. Samotný povrch tmelů byl však poškozen pekováním, z čehož lze usuzovat, že překrytí renesančních maleb druhotnou vrstvou omítky muselo být provedeno později.³² Bližší datace i určení rozsahu barokní přestavby jsou bohužel neznámé.

V roce 1964 probíhala rekonstrukce bytů v prvním patře domu, při kterých byly nalezeny renesanční nástěnné malby v místnostech č. 28 a 29 (dnes jedna velká místnost s renesančními malbami).³³ Během renovace bytu byla odstraněna překryvná omítka, díky čemuž byl objeven výjev s podobenstvím *O rozsévači*. Odkryta byla plocha asi o 1m². Poté bylo na doporučení restaurátora fasád neodborného odkryvu zanecháno.³⁴

Další renovace interiérů probíhala v letech 1977 – 1978. Renovováno bylo první a druhé patro domu. Jednalo se tedy o rozsáhlejší rekonstrukci, během které bylo v místnosti s nástěnnými malbami provedeno podchycení stropu průvlakem ze dvou I nosičů a v místnosti č. 29³⁵ měl být opraven rákosový strop. Další úpravy obytných prostor se týkaly podlah a chodeb.³⁶

Dokument ze dne 27. 2. 1978 mluví o místnostech s nalezenými renesančními malbami, jako o jedné velké místnosti, z čehož vyplývá, že během poslední

³⁰ MROVĚC, Vojtěch. *Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu: Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování v Litomyšli, str. 12-14.

³¹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

³² MROVĚC, Vojtěch. *Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu: Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování v Litomyšli, str. 12-14.

³³ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Krajské středisko pro věci památkové péče Č. Budějovice, 1964.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Část dnešní místnosti s renesančními nástěnnými malbami.

³⁶ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zápis z kontrolního dne konaného 24.11. 1977 na akci čp. 46 ve Slavonicích, 24. 11. 1977.

rekonstrukce bytů musela být odstraněna i podélná stěna oddělující místnosti č. 28 a 29 (dnes jedna velká místnost s renesančními malbami).³⁷

Během roku 1992 byl prováděn restaurátorský zásah na renesančních nástěnných malbách, během něhož byla v rámci stavebních prací zřizována nová elektroinstalace. Ta však nebyla zřízena dle pokynů restaurátora, ale byla provedena ve vyšší úrovni a bylo odstraněno značné množství původní renesanční omítky, čímž byla památka poškozena. Dále měly být stropní traverzy obložené dřevem a zazděný vstup na západní stěně dozděn a výklenek upraven architektem tak, aby nebyly porušeny okolní malby.³⁸ Po renovaci prostor zde byla zřízena pobočka Komerční banky.³⁹ V roce 1994 byla vyměněna podlaha za keramickou dlažbu v červené terakotové barvě, která se na místě nejspíše nachází dodnes.⁴⁰

3.2.4 Popis nástěnné výzdoby v interiéru místnosti

Malířská výzdoba místnosti se dá rozdělit do několika částí. Dominantní jsou figurální výjevy v horní části stěn na západní a východní straně místnosti obsahující Kristova podobenství a zázraky. Na západní stěně jsou ve směru od vstupu vyobrazeny *Podobenství o slepém vedoucí slepého* společně s *Podobenstvím o tříšce v oku*. Vedle něj se nachází výjev s *Uzdravením slepého u Jericha*. Mezi výjevem s *Uzdravením slepého u Jericha* a následujícím výjevem obsahující *Podobenství o dělnících na vinici* je umístěn dnes již zazděný vstup, který byl dodatečně zvětšen, čímž došlo k poškození okolní iluzivní architektury. Ten je zdoben iluzivní edikulou, jejíž architektura částečně přesahuje do sousedních výjevů. Poslední v řadě je výjev s *Podobenstvím o rozséváči*. Všechny výjevy mají podobnou kompozici. Ježíš většinou stojí na levé straně výjevu uprostřed svých učedníků, na výjevu *Uzdravení slepého u Jericha* Ježíš kráčí kupředu v čele skupinky, a vysvětluje jim význam podobenství, které se odehrává na pravé straně výjevu. Vše se odehrává v relativně otevřené krajině, kterou většinou v pozadí doplňuje město, nebo vysoké přírodní

³⁷ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zpráva o prohlídce restaurátorského díla, 27. 02. 1978.

³⁸ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zápis – Renesanční malby v 1. patře domu čp. 480, 10.06. 1992.

³⁹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zápis z jednání ve Slavonicích dne 25.6. 1992 ve věci poškození renesančních maleb v 1. patře domu čp. 480.

⁴⁰ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Závazné stanovisko zn. reg: 47/49 – 4, České Budějovice, 27.01. 1994.

útvary (skály, kopce). Ježíšovi učedníci jsou vyobrazeni ve skupince od tří do sedmi mužů s kruhovými svatozářemi nad hlavami. Oděni jsou většinou ve světlých šatech, místy se ale objevují i šaty červené, zelené, nebo žluté. Ježíš Kristus je vyobrazen se světle hnědými vlasy a vousy, nad hlavou má jako jediný svatozář z paprsků. Oděn je v jednoduchém světle šedém šatu. Okolní prostředí vyobrazených scén nejvíce vyplňuje zelená barva, místy doplněná červenými, žlutými, černými a hnědými detaily. Obloha je světlá v modrošedé barevnosti. Jednotlivé výjevy jsou orámovány tenkým červeným rámem bez nějakého zdobení.

Jižní stěnu vyplňují větší trojdílná okna. Malířská výzdoba se zde však uplatňuje na části přiléhající k západní stěně a na pilíři mezi okny. Na části přiléhající k západní stěně je vyobrazena postava ženy oděna v červeném šatu. Žena sedí nejspíše na červené lavici, ve své levé ruce drží pravděpodobně desky, pravou ruku má nataženou k andílkovi, který nejspíše drží pravítko či hůl. Dle nalezené předlohy se jedná o alegorii *Geometrie*. Na ploše mezi okny je znázorněna druhá žena, taktéž v červeném šatu, ale tato žena je znázorněna poloobnažená. Jejím atributem je zeleno-modrá koule, nejspíše znázorňující globus. Žena je taktéž posazena na lavici, pravou rukou se opírá o globus, levou ruku má zdviženou směrem vzhůru. V těchto místech není dochována původní omítka. Podle nalezených předloh víme, že se jedná o alegorii Astrologie, která ukazuje na hvězdy nad svojí hlavou.

Na východní stěně jsou vyobrazeny celkem tři výjevy Kristových zázraků. První (z pohledu od okna) a nejčitelnější je vyobrazení *Svatby v Káni galilejské*. Výjev je vymalován v červené, černé a žluté barevnosti. Prostřední výjev je díky ztrátě původní omítkové vrstvy nečitelný. Díky dohledaným předlohám však víme, že se jedná o vyobrazení *Kristových zázraků v Kafarnaum*. Poslední výjev se taktéž dochoval jen fragmentárně. Z dochovaných částí jde ale určit, že se jedná o skupinu s větším počtem osob na lodi, zhruba ve středu výjevu a další skupinu osob na levé straně výjevu. Mohlo by se tak jednat o výjev *Utišení bouře na moři*, což potvrdila i dohledaná grafická předloha.⁴¹ Dochované fragmenty mají černou, červenou, žlutou a ojediněle i modrou barevnost. Zbytek stěny vyplňuje černé

⁴¹ MÍČHALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění, str. 49.

pole. Výjevy na východní stěně jsou od sebe odděleny nejen červeným rámem, ale obdélníkovým polem černé barevnosti s pravděpodobně vegetabilním dekorem.

Severní stěna nese poněkud odlišný obsah od zbytku místnosti. V levé části je umístěn vstup, který je opět zdoben edikulou. I tento vstup byl však dodatečně zvětšen a okolní výmalba v podobě iluzivní architektury je částečně absentující. Prostor mezi stropem a edikulou je pojednán opět v černé barevnosti s vegetabilním dekorem s malou postavou putta stojícího na levé straně edikuly. Středová část stěny se nedochovala kvůli druhotně probouraným dveřím. Nad nimi se ale dochovala polopostava muže. Ten si pravou rukou ukazuje na oko, levou rukou na ucho.⁴² Muž je umístěn v jednom ze dvou oblouků okolní iluzivní architektury. Posledním figurálním vyobrazením jsou dvě hlavy mužů, kteří vypadají, že jsou spolu v dialogu. Celá stěna je pojednána v černé barvě, místy s detaily vyhotovenými ve žluté či červené barevnosti.

Spodní část všech čtyř stěn zaujímá iluzivní architektura v podobě iluzivní arkády v červené a žluté barevnosti. Shora je mezi arkádou a figurálními výjevy umístěn červený iluzivní vlys s ojedinělými fragmenty slov původního, dnes již nečitelného textu, který mohl doplňovat vyobrazené výjevy, vykládal jejich obsah, nebo v něm mohl být odkaz na danou pasáž z Bible. Mezi vlysem a rámem figurálních výjevů je vyhotovena nejspíše iluzivní římsa žluté barvy. Tělo sloupů arkády zdobí vegetabilní dekor dnes v barvě omítky s fragmenty červené. Sloupy jsou postaveny na černé linii, která končí zhruba 40 cm nad úrovní podlahy. Niž malířská výzdoba nepokračuje. Pravou stranu spodní části severní stěny tvoří pouze černé pole. V těchto místech byla archeology nalezena barokní kamna. Díky velké ploše nedochované části původní výmalby se lze domnívat, že zde byla umístěna kamna již v době původní výmalby restaurovaných maleb.

Veškerá barevnost je popsána ve stávající vizuální podobě. V minulosti mohla být barevnost odlišná kvůli současným ztrátám barevných vrstev (stávající černá barva nejspíše na většině míst sloužila pouze jako podmalba, což se mohlo stát i u jiných barevných vrstev), alterací pigmentů (nejčastěji zelených a modrých) či pouhému

⁴² Možné vysvětlení těchto gest In: MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Marginální poznámka o muži, který si ukazuje na oko a na ucho*. In: *Gesta v umění*. Brno, 2018 [cit. 2021-07-18]. Dostupné z: [\(PDF\) Marginální poznámka o muži, si si posudek na oko a na ucho, v: Gesta v umění, Brno 2018 | Zdeňka Míchalová - Academia.edu](#).

blednutí použitých barev na denním světle a usazujících se prachových částic či jiných volně se pohybujících znečišťujících depozitů (původní barevnost byla s velkou pravděpodobností mnohem sytější, než jak ji vidíme dnes).

3.2.5 Popis a vymezení části malby určené k provedení komplexního restaurátorského zásahu

Níže popsaný restaurátorský průzkum a zásah se týká výjevu *Uzdravení slepého u Jericha*. Jedná se o druhý výjev na západní stěně od dveří. Výjev je ohraničen iluzivním červeným rámováním, shora dochovaným pouze ve fragmentu. Restaurovaný úsek sahá od stropu po spodní hranici červeného iluzivního vlysu s fragmenty písma pod iluzivním rámováním výjevu. Zprava je restaurovaný úsek ukončený společně s rámováním výjevu. Zleva je úsek částečně ukončen rámováním výjevu, druhou část úseku ukončuje iluzivní architektura zazděného vstupního prostoru, která částečně zasahuje do restaurovaného výjevu.

Výjev zobrazuje Ježíše Krista krácejícího společně se svými učedníky, z nichž jsou vyobrazeni pouze tři, k městu Jerichu. Ježíš je zde jediný vyobrazen s paprskovou svatozáří, oděn je ve světle šedém rouchu. Jeho učedníci ve světlých šatech s červeným lemem u krku mají kolem hlav pouze část žlutého kroužku. Směrem k Ježíši kráčí skupinka čtyř mužů. Prostřední postava s černou pokrývkou hlavy v červeném šatu je onen slepý, který je podepírán a veden zbylými třemi muži. Ti jsou oblečeni v červeném, zeleném a šedém šatu. V pozadí výjevu zaujímá podstatnou část pohled na město. Okolní krajinu tvoří na levé straně travnaté kopce svažující se v rovinu na straně pravé. Krajinu protínají cesty s dalšími pěti skupinkami lidí v počtu od pěti do dvou osob. Oděni jsou v šatech podobných barvách jako skupinka se slepým.

Obr. 1: Grafické vyznačení restaurovaného úseku s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha*.

3.2.6 Předlohy a analogie k vyobrazení Kristových podobenství a zázraků

„Když se Ježíš blížil k Jerichu, seděl u cesty jeden slepec a žebrol. Když uslyšel, že kolem prochází zástup lidí, ptal se, co se to děje. Řekli mu, že tudy jde Ježíš Nazaretský. Tu zvolal: „Ježíši, Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“ Ti, kteří šli vpředu, ho napomínali, aby mlčel. On však tím více křičel: „Synu Davidův, smiluj se nade mnou!“ Ježíš se zastavil a přikázal, aby ho k němu přivedli. Když se přiblížil, Ježíš se ho otázal: „Co chceš, abych pro tebe učinil?“ On odpověděl: „Pane, ať vidím.“ Ježíš mu řekl: „Prohlédni! Tvá víra tě uzdravila.“ Ihned prohlédl, šel za ním a oslavoval Boha. A všechen lid, který to viděl, vzdal Bohu chválu.“

(evangelium podle Lukáše 18, 35-43)

Uzdravení slepého u Jericha je posledním zaznamenaným zázrakem Ježíše Krista před jeho příchodem do Jeruzaléma, kde byl nakonec ukřižován. Restaurovaný výjev tento příběh vyobrazuje ve dvou rovinách. Na pravé straně lehce v pozadí celkové kompozice se sedící slepec dozvídá od kolemjdoucích, že k městu kráčí Ježíš Nazaretský. Na levé straně v popředí již slepce vedou směrem k Ježíši a jeho společníkům.

Díky diplomové práci Zdeny Míchalové⁴³ a její spolupráci během uměleckohistorického průzkumu bylo známo, že autorem většiny zjevně použitých předloh byl německý kreslíř, grafik a malíř Hans Brossamer.⁴⁴ Velká většina grafik, které mohly sloužit jako předlohy výjevům nacházejících se v předmětné místnosti, byly během průzkumu dohledány. Hans Brossamer žil mezi lety 1490 až 1554.⁴⁵ Datace vzniku dřevorytů, jejichž kopie nejspíše sloužily jako předlohy k novozákoním výjevům, je obdobím mezi roky 1520-1554.⁴⁶ Z toho lze usuzovat, že restaurované nástěnné malby mohly jen s velmi malou pravděpodobností vzniknout dříve než na začátku 2. poloviny 16. století. K několika výjevům (*podobenství O rozsévači, O dělnících na vinici, podobenství O tříse v oku a O slepém*

⁴³ MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2010.

⁴⁴ Během umělecko-historického průzkumu probíhala spolupráce také s Janou Waisserovou, díky které byly taktéž dohledány předlohy k několika výjevům.

⁴⁵ Wikipedia [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Brossamer.

⁴⁶ The british museum, *print; book-illustration* [online]. [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1927-0210-10.

vedoucí slepého a k výjevu svatby v *Káni galilejské*) byly zjištěny analogie ve sgrafitové místnosti vedlejšího domu (dům čp. 479). K těmto výjevům provedeným ve sgrafitu byly nejspíše použity stejné nebo podobné předlohy.⁴⁷ Nad jedním z vchodů v místnosti se sgrafitovými analogiemi se nachází letopočet 1556.

Díky dohledaným předlohám a analogiím mohlo být během restaurování přistoupeno k provedení rekonstrukcí na vybraných velkoplošných tmelech a jiných chybějících částech výjevu.

3.2.7 Předchozí zásahy a průzkumy

Uvedené informace jsou čerpány především z restaurátorské dokumentace z roku 1992,⁴⁸ která obsahuje informace i k předešlému restaurátorskému zákroku. Část zprávy obsahuje fotodokumentaci stavu po odkryvu. Dále jsou zde uvedeny informace z jednotlivých listů korespondence mezi památkovým ústavem a restaurátory, městským úřadem města Slavonice a Dačice, či jinými soukromými osobami. Tyto listiny byly nalezeny v archívu NPÚ v Českých Budějovicích.⁴⁹

Renesanční nástěnné malby byly objeveny v roce 1964 při malování soukromého bytu, který se zde nacházel. Odborný odkryv maleb byl proveden až v letech 1978-1979.⁵⁰ Z tohoto restaurátorského zákroku nebyla nalezena restaurátorská dokumentace. Nalezená dokumentace z pozdějšího restaurátorského zásahu⁵¹ však uvádí informace k restaurátorskému zákroku z roku 1978-1979, díky čemuž víme následující informace. Během restaurátorského zákroku provedeného v roce 1978-1979 bylo kromě odkryvu maleb provedeno i základní zpevnění a zajištění uvolněných omítkových vrstev, stejně tak jako i nejspíše celoplošná povrchová fixáž odkryté barevné vrstvy. Zpevnění bylo podle restaurátorské dokumentace z roku 1992 provedeno i přes nedočistěný povrch malby prostředkem na bázi metylmetakrylátu.⁵²

⁴⁷ Základní kompoziční schéma všech zmíněných analogiích je stejné, avšak v některých detailech se místy liší. Např. ve vyobrazené architektuře či počtu osob.

⁴⁸ NOVOTNÝ, Josef, Jiří JOSEFÍK, Petr NOVOTNÝ a Tomáš SKOŘEPA. *Restaurátorská dokumentace – Slavonice dům č. 480*. Praha. 1992. Uložení: Archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

⁴⁹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480).

⁵⁰ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), NOVÁK, Antonín; Slavonice čp. 46, renesanční malby /otázka stropu/, Praha, 1979.

⁵¹ NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: Archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

⁵² Tamtéž.

Provedené práce měly zahrnovat pouze první etapu restaurátorských prací. Druhá etapa měla zahrnovat celkové dočištění maleb od drobných zbytků vápenného nátěru a vlastní restaurování nově odkrytých nástěnných maleb.⁵³ Kvůli nedostatku financí však k tomuto kroku nebylo přistoupeno.⁵⁴

Další restaurátorské práce byly započaty až roku 1992.⁵⁵ Na malbě se před započítím prací vyskytovalo značné množství plošných a vápenných nátěrů (ty měly být odstraněny v II. etapě restaurátorských prací). Na některých místech se vyskytovaly puchýře a malba i s omítkou byla uvolněná. V restaurátorské dokumentaci z roku 1992 se uvádí, že malby musely být poškozeny již před jejich zaomítnutím. Poměrně hustým pekováním a vlhčením před nahozením nové omítky malby značně utrpěly. Také již tehdy uvolněné kusy omítky byly nejspíše odstraněny.⁵⁶

Samotné restaurátorské práce byly provedeny následovně. Nejprve bylo přistoupeno k dočištění zbytků vápenných nátěrů, zbytků omítkových vrstev a pokojových přemaléb. Následná injektáž byla provedena injektážní směsí získané smícháním vápna, mramorové moučky a Sokratu 2804. Tmelení bylo provedeno vápenným tmelem smíchaným s mramorovou moučkou (1 díl vápna, 1 díl říčního písku a 1 díl mramorové moučky). Posléze bylo přistoupeno k dočištění od vápenných zbytků pomocí ředěného octa a Syntronu B 2% ředěným s vodou, který byl po nanesení silně vymýván. Původní omítky byla zpevněna nejprve vápennou vodou, podruhé vápennou vodou a kaseinem s vaječnou emulzí (vaječná emulze – 1 díl vejce, ½ dílu zahuštěného oleje a voda). Před započítím retuší byl povrch malby zafixován vaječnou emulzí ředěnou s vodou v poměru 1:3. Následná retuš byla provedena práškovými pigmenty Windsor a Newton pojenými vaječnou emulzí.⁵⁷

⁵³ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zpráva o prohlídce restaurátorského díla, 20.09. 1979.

⁵⁴ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Sekretariát restaurátorské komise MK ČSR, 15.09. 1981.

⁵⁵ NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: Archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

Velkoplošné tmely byly lazurně zatónovány tak, aby co nejméně rušily.⁵⁸ Jako závěrečná fixáž byl použit 2% včelí vosk ředěný v toluenu.⁵⁹

Na povrchovou plochu malby byly tedy během restaurátorského zásahu v roce 1992 použity tyto materiály: ředěný ocet, Syntron B, voda, vejce, zahuštěný olej, včelí vosk, toluen.

Před započítím tohoto zákroku byla zřizována nová elektroinstalace místnosti. Elektroinstalace však nebyla zavedena dle pokynů restaurátorů ve výšce do 20 cm od podlahy. Místo toho byla sbíječkou vybourána zeď ve výšce 40 – 50 cm nad úrovní podlahy v šířce 10 – 25 cm a hloubce 10 – 15 cm, čímž byla památka poškozena.⁶⁰

Na podzim roku 2018 byl proveden restaurátorský průzkum, na který navazuje současný komplexní restaurátorský průzkum.⁶¹ Průzkum z roku 2018 byl zaměřen především na míru dochování a stanovení dalšího postupu při následujícím restaurování nástěnných maleb. Během průzkumu byl proveden sondážní průzkum původních barevných a omítkových vrstev. Dále byly provedeny hloubkové sondy v místech druhotných tmelů k povrchu zdiva a bylo odebráno několik vzorků pro jejich chemickotechnologickou analýzu. Ta uvádí, že bílý vápenný nátěr byl aplikován na čerstvý povrch omítky.⁶² Stávající doplňující průzkum však prokázal, že vápenný nátěr byl nanesen na zcela, nebo částečně zavadlý povrch omítky.⁶³ Další výsledky průzkumu budou uvedeny a dále rozvíjeny v rámci stávajícího restaurátorského průzkumu.

⁵⁸ NOVOTNÝ, Josef, Jirí JOSEFÍK, Petr NOVOTNÝ a Tomáš SKOŘEPA. *Restaurátorská dokumentace – Slavonice dům č. 480*. Praha. 1992.

⁵⁹ NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: Archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

⁶⁰ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zápis z kontrolního dne 9. 06. 1992, 10.06. 1002.

⁶¹ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

⁶² PECH, Michal a Zuzana VALENTOVÁ. *Materiálový průzkum, zpráva č. P1225*. Praha. 29. 11. 2018.

⁶³ BAYER, Karol. *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020.

3.3 Iluzivní portály – rozšířená kapitola

Tato podkapitola obsahuje teoretickou rozšířenou část bakalářské práce.

3.3.1 Hlavní cíle rozšířené kapitoly

Jak již bylo zmíněno, malba obou portálů byla značně poškozena. Otvor severního portálu byl nejspíše během barokní přestavby místnosti vyvýšen, otvor západního portálu byl vyvýšen a rozšířen. Tím došlo ke ztrátě velké části originálních dílů malby. Díky značné ztrátě původních povrchových barevných souvrství se nedochovala ani velká část dekorativních prvků. Proto bylo hlavním cílem rozšířené teoretické části bakalářské práce provést možné rekonstrukce chybějících částí obou iluzivních portálů. Ty byly provedeny na základě dokončení dochovaných prvků, podle dohledaných analogií a domněnce, že oba portály měly podobnou architektonickou i dekorativní skladbu.

3.3.2 Předlohy a analogie architektury iluzivních portálů

Díky spolupráci se Zdenou Míchalovou nám bylo známo, že Slavonice měly značnou část svých občanů protestantsky smýšlející, čemuž napovídá i přítomnost lutheránské modlitebny ve Slavonicích (dům čp. 517).⁶⁴ Jelikož modlitebna má velmi podobné členění malby i další podobné prvky (stěny místnosti jsou rozděleny na dvě poloviny, z nichž horní část zaujímá vyobrazení apokalypsy kdy jednotlivé výjevy jsou umístěny v iluzivním rámování, zatímco spodní polovina místnosti je zdobena iluzivními arkádami), je možné, že obě místnosti vymaloval stejný malíř či někdo z jeho blízkého okruhu. Nejbližší analogie iluzivních portálů byly dohledány v katalogu výtisků Lutherových biblí, které byly vytištěny mezi lety 1513 až 1546.⁶⁵

Ve vedlejší domě (dům čp. 479.) jsou ve sgrafitu částečně vyobrazeny stejné motivy Kristových podobenství a zázraků, jako v restaurované místnosti. Jelikož jsou kompozice výjevů velmi podobné, mohly být použity stejné předlohy. Jak sgrafitové výjevy samotné, tak i doplňující iluzivní architektura obsahuje podobné

⁶⁴ MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *MĚŠŤANÉ, UMĚLCI, ŘEMESLNÍCI: výtvarná kultura v Telči a Slavonicích v době renesance*. Brno: BOOKS&PIPES, 2020. ISBN 978-80-7485-214-5, str. 108.

⁶⁵ Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-6-3]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&submit=>.

architektonické prvky, jako mají předmětné malované iluzivní portály. Ve sgrafitu byly podobné prvky nalezeny také v jedné ze sgrafitových místností na zámku v Telči (místnost zvaná *Klenotnice*).

Možné grafické předlohy byly dohledány v knize *Extraordinario libro di architettura* od Sebastiana Serlia. Tato kniha pojednávající o architektuře a zahradním designu vyšla v Itálii v roce 1561.⁶⁶ Sebastiano Serlio byl Italský architekt a teoretik architektury, jehož spisy o architektuře se staly předlohami četných stavebních prvků téměř po celé střední Evropě.⁶⁷

Výběr možných předloh a analogií je přiložen v podkapitole 8.2 *Fotografická dokumentace rozšířené teoretické části*. Přiloženy jsou některé z titulních listů Lutherových biblí. Na těch je viditelná jasná podobnost architektonických i zdobných prvků nejen portálů samotných, jako jsou mramorovaná vpadlá pole dřiků a sloupků, dekory a členění hlavic, ale i vegetabilního zdobení ploch nad tympanony portálů zahrnující i postavy andělíčků hrajících na hudební nástroje (postavy andělíčků hrající na hudební nástroje jsou dochovány v prostoru nad tympanonem portálu na severní stěně). Další dohledané a přiložené předlohy (tzv. *Klenotnice* na státním zámku v Telči a sgrafitová místnost v domě čp. 479. ve Slavonicích) obsahují podobné prvky jako jsou vpadlá pole dřiků a sloupků bočních ostění, často vyplněna imitací mramoru. Poslední přiložené analogie jsou vybrané grafiky portálů z knihy *Extraordinario libro di architettura* od Sebastiana Serlia.⁶⁸ Tyto analogie obsahují podobné architektonické prvky a jejich stavbu.

⁶⁶ SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Extraordinario libro di architettura di Sebastiano Serlio... nel quale si dimostrano trenta porte di opera rustica mista con diuersi ordini: et venti di opera dilicata diuerse specie con la scrittura dauanti, che narra il tutto : Serlio, Sebastiano, 1475-1554 : Stahování zdarma, půjčování a streamování : Internetový archiv : Internetový archiv \(archive.org\)](#).

⁶⁷ *Sebastiano Serlio* [online]. In: *Wikipedia*. 2017 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sebastiano_Serlio.

⁶⁸ SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Extraordinario libro di architettura di Sebastiano Serlio... nel quale si dimostrano trenta porte di opera rustica mista con diuersi ordini: et venti di opera dilicata diuerse specie con la scrittura dauanti, che narra il tutto : Serlio, Sebastiano, 1475-1554 : Stahování zdarma, půjčování a streamování : Internetový archiv : Internetový archiv \(archive.org\)](#).

3.3.3 Popisy portálů

Popisy obou portálů jsou provedeny po dokončení hypotetických rekonstrukcí, které jsou v popisu zakomponovány. Popisy tedy vycházejí z původních fragmentů, zároveň ale popisují i části, které jsou částečně hypotetické (části provedené červenou barvou u obrázků 2 a 3).

3.3.3.1 Popis portálu na západní stěně

Oba portály vycházejí z tvarosloví edikuly s tympanonem.⁶⁹ Dříky západního portálu jsou posazeny na soklech s třístupňovou patkou. Na základové desce, která je viditelná pouze částečně, je umístěn obloun, směrem nahoru patku zakončuje zvonovnice. Patka na pravé straně portálu (z pohledu diváka) neobsahuje zvonovnici a obloun, ale výžlabek a směrem dolů rozšiřující se skosenou římsu. Vzhledem k poškození svrchních barevných vrstev se ale lze domnívat, že tato odchylka může být způsobena pouze špatnou čitelností dochované malby. Odchylka mohla být v následujících nedochovaných vrstvách přemalována a opravena. Hranoly soklů jsou nízké s větší délkou/šířkou než výškou. Patky dříků jsou opět třístupňové. Levá patka dříku obsahuje obloun s výžlabkem a směrem dolů se rozšiřující skosený pásek. Pravá patka dříku se skládá z jednoho oblounu a dvou menších oblouků. Tato nesrovnalost může být opět zapříčiněna špatnou čitelností dochovaných barevných vrstev a v konečném výsledku nejspíše byly patky totožné. Hlavice dříků se skládají z dvojité desky, podvalku a na dříky dosedají pásky. Je pravděpodobné, že podvalky hlavic byly zdobené, na dochované malbě však zbyly pouze minimální fragmenty po možných ornamentech.

Výška bočních ostění portálu je vyvýšena soklíky, které jsou posazeny na hlavicích dříků. Na soklicích je položena římsa, plnící funkci překladu, s profilací tvořenou krycí deskou překladu, podvalku a tzv. fasciae⁷⁰. Na pravé straně podvalku jsou dochovány fragmenty barevné vrstvy, dle kterých lze usuzovat, že podvalek překladu byl zdoben ornamentem podobným perlovci či vejcovci. Na římsě jsou mimo

⁶⁹ Většina použitých pojmů architektonických prvků vychází z: PALLADIO, Andrea. *Čtyři knihy o architektuře*. Praha: státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. ISBN 09/13-56/VI-4. Jelikož jsou však některé v knize uvedené pojmy poměrně zastaralé, byly provedeny drobné změny na základě emailové korespondence s Mgr. Petrou Hečkovou, Ph.D. ze dne 20.7. 2021.

⁷⁰ Pojem fasciae značí pozůstatek iónského vlysu. V našem případě se jedná o tři ustupující řemínky. Tento pojem je použit na základě emailové korespondence s Mgr. Petrou Hečkovou, Ph.D. ze dne 20.7. 2021.

hlavní osu (směrem dovnitř) posazeny dva soklíky s hlavicí tvořenou dvojitou deskou, podvalkem a páskem na pravé straně. Na levé hlavicí pásek chybí. Dle dochovaných fragmentů originálních barevných vrstev byly hlavice vrchních soklíků zdobeny dekorem podobným listovci. Na hlavicích soklíků jsou posazeny dvě protínající se římsy s profilací, které s pomyslnou osou hlavic tvoří tvar tupoúhlého rovnoramenného trojúhelníku. Do prostoru vyvýšeného tympanonu je vloženo tondo s malířským vyobrazením erbu. Čitelná je pouze část vyobrazeného erbu. Rozeznán byl věneček se zlacenými květy, který je součástí erbu pánů z Hradce.⁷¹

Shora je tympanon ozdoben celkem pěti nejspíše svázanými trsy listoví, či stylizovanými granátovými jablky (viditelné na obr. 77). Soklíky tympanonu jsou z boku ozdobeny akantovým listem.

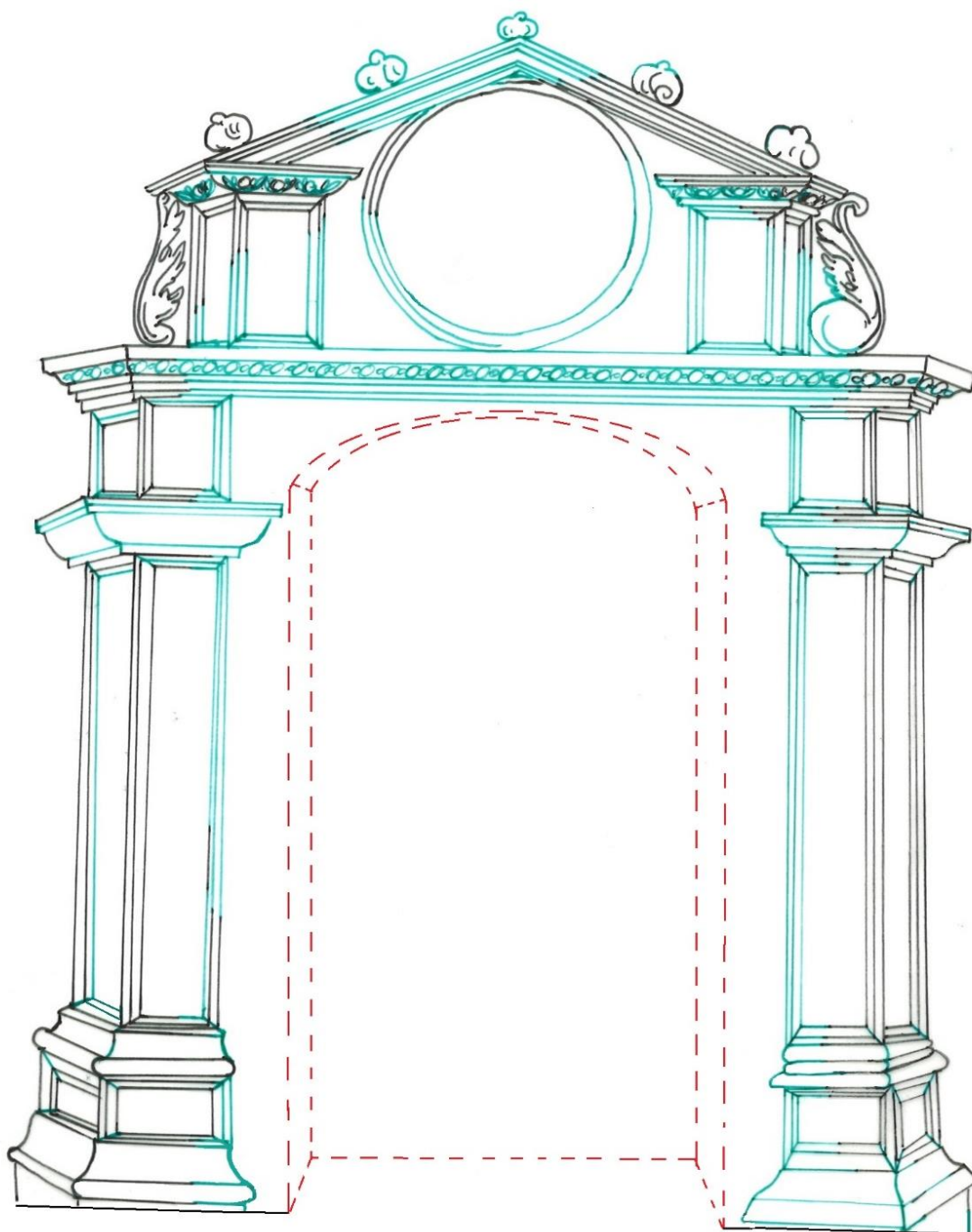
Všechny soklíky i dříky mají z obou pohledových částí téměř přes celý svůj povrch vpadlá pole, která byla dle dochovaných barevných vrstev vyplněna imitací mramoru.⁷² Není vyloučeno, že imitací mramoru byly opatřeny všechny architektonické prvky. Na pravé straně bočního ostění jsou dochovány fragmenty barevných vrstev v podobě hroznů a dalších druhů ovoce a listoví. Proto se lze domnívat, že portál byl ověšen festony či girlandami. Kvůli rozšíření portálu se nedochovaly žádné znaky toho, jak mohl vypadat vstupní otvor uprostřed portálu. V grafické rekonstrukci byl proto vstupní prostor doplněn na základě shodných prvků s vedlejším portálem stejným tvarem i podobnou výškou, a to zaklenutím pomocí stlačeného oblouku.⁷³

Vzhledem k tomu, že rekonstrukce portálu z většiny proběhla pouze na základě podobnosti dochovaných prvků, nebylo přistoupeno k doplňování prvků ve větší míře na základě dohledaných analogií.

⁷¹ Erb samotný není předmětem současného bádání a proto možné předlohy erbu nebyly dohledávány.

⁷² Vpadlá pole vyplněná imitací mramoru jsou viditelná i na několika dohledaných analogiích.

⁷³ Doplněný tvar vstupního prostoru západního portálu není nijak podložen, a proto je v grafické rekonstrukci doplněn odlišnou (červenou) barvou.

Legenda:

- dochované prvky
- části dodělané dle dochovaných prvků
- - - části dodělané pouze na základě podobnosti a analogií

Obr. 2: Grafická rekonstrukce portálu na západní stěně.

3.3.3.2 Popis portálu na severní stěně

Architektonická skladba severního portálu je na první pohled podobná skladbě portálu západního.⁷⁴ Stav dochování je však mnohem horší. Absentující je větší část povrchových barevných vrstev téměř po celém povrchu iluzivně malovaného portálu. Tato absence se však nejvíce projevuje na bočních ostěních portálu, kde je místy obsah architektonických prvků či jejich fragmentů zcela nejasný. V těchto místech jsou viditelné i linie, které měly nejspíše sloužit pouze jako rozvrhová podmalba a v grafické rekonstrukci nejsou zaznačeny.⁷⁵ Hypotetické rekonstrukce chybějících prvků jsou zde provedeny převážně na základě podobnosti severního portálu s portálem na západní stěně místnosti a v grafické rekonstrukci jsou tedy provedeny odlišnou, červenou, barvou. Kvůli zvýšení vstupního otvoru se nedochovala ani značná část horních prvků portálu, jejichž rekonstrukce jsou provedeny především díky menším dochovaným fragmentům po bocích horní části portálu a na základě podobnosti architektonické skladby severního portálu s portálem na západní stěně místnosti.

Dříky bočních ostěních portálu jsou posazeny na soklech. Ty jsou však oproti soklům západního portálu vyšší a dole jsou zakončeny patkou skládající se ze základové desky, zvonovnice a pásku. Patky dříků jsou totožné s patkami spodních kostek. Dříky severního portálu však neukončují hlavice, ale navazují na ně iluzivně malovaná kamenná bosáž, která opisuje tvar vstupního otvoru. Na bosáž je posazena překladová římsa s profilací horní dvojité krycí desky překladu, podvalku a spodního pásku. Z iluzivně malované kamenné bosáže se v barevných vrstvách dochovala pouze část spodního článku na levé straně portálu (z pohledu diváka). Obsah prostoru mezi tímto článkem a horní překladovou římsou je zcela nejasný. Vzhledem k poměrně malému prostoru není vyloučeno, že se zde opakoval stejný prvek jako je pod tímto prostorem, což je spodní část bosáže, kterou by opakující prvek společně s dochovanými fragmenty vytvářel.⁷⁶ Díky dohledaným analogiím víme, že prvek kamenné bosáže se v období výmalby místnosti běžně užíval (patrné

⁷⁴ Většina použitých pojmů architektonických prvků vychází z: PALLADIO, Andrea. *Čtyři knihy o architektuře*. Praha: státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. ISBN 09/13-56/VI-4. Jelikož jsou však některé v knize uvedené pojmy poměrně zastaralé, byly provedeny drobné změny na základě emailové korespondence s Mgr. Petrou Hečkovou, Ph.D. ze dne 20.7. 2021.

⁷⁵ Linie se nelogicky vyskytovaly v prostoru dříku bez návaznosti na okolní prvky.

⁷⁶ Horní část iluzivně malované bosáže není nijak podložena a je zde doplněna pouze na možném opakování stejného prvku. Proto je v grafické rekonstrukci portálu vyznačena odlišně, a to červenou barvou.

na obrázku 83 a 85). Výška zaklenutí vstupního otvoru, který iluzivní bosáž pravděpodobně kopíroval, je doložena dochovaným koncem klenutí, nalezeným ve zdivu pod velkoplošnými tmely špalety na levé straně portálu. Podle tohoto fragmentu byl doplněn tvar klenutí vstupního prostoru pomocí stlačeného oblouku. V barevných vrstvách překladové římsy jsou dochovány drobné fragmenty naznačující, že římsa byla zdobena. Jakým druhem ornamentu byla zdobena však nelze jednoznačně říci.

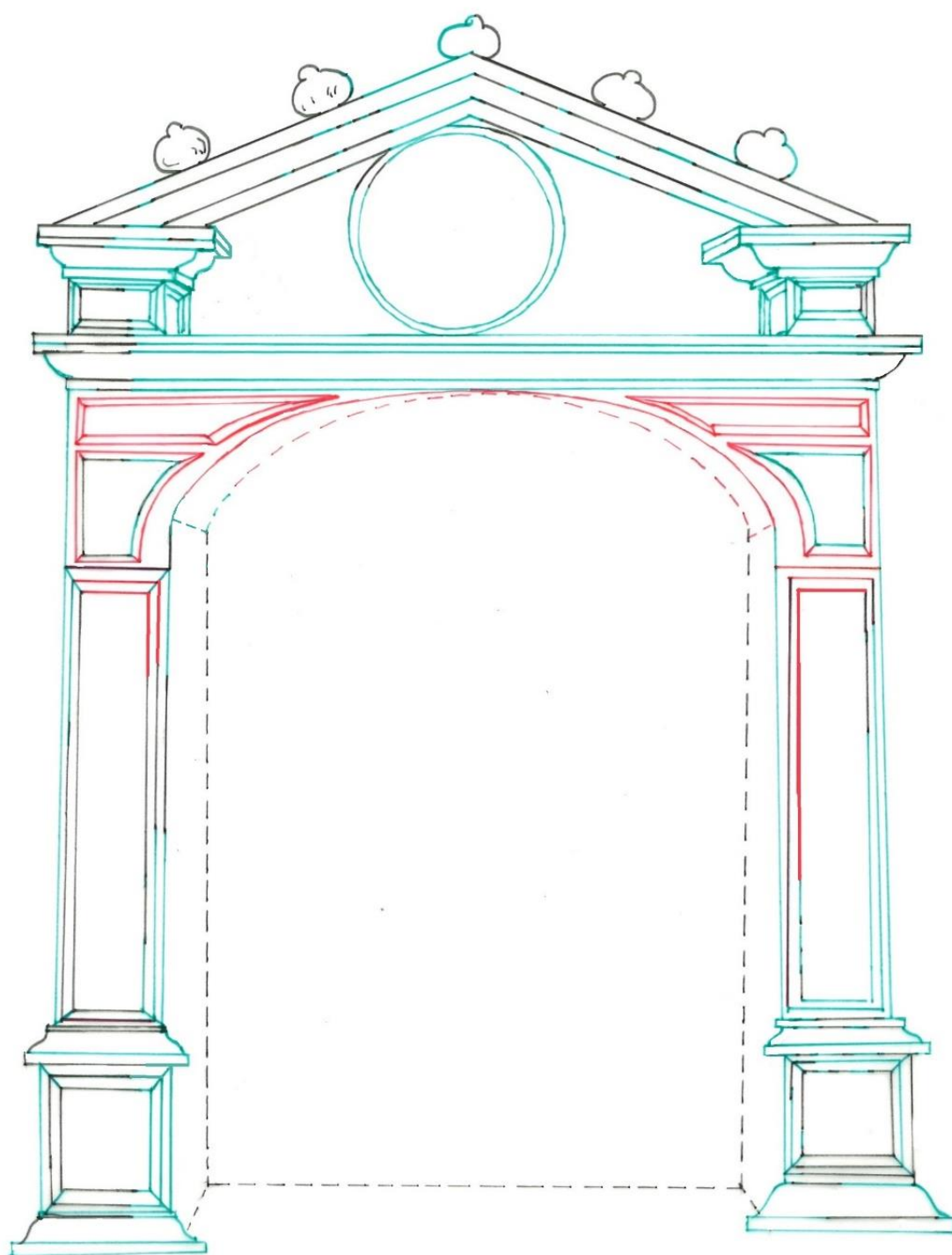
Nelze vyloučit ani možnost, že dřívky portálu byly podobného charakteru, jako iluzivní architektura vymalována okolo polopostavy muže ukazujícího si na oko a ucho (možné vyobrazení Wolfganga Kapplera)⁷⁷. Zde je provedena iluzivní arkáda skládající se ze sloupu zakončeného korintskou hlavicí (Obr. 102). Cvikly arkády jsou stejně jako hlavice posazeny již na sloup a z vnitřní strany opisují stejný tvar, jako dochovaný prvek výše zmíněné možné kamenné bosáže. Kvůli rozměrovým nesrovnalostem však nebyla grafická rekonstrukce této možnosti provedena.

Tympanon severního portálu je téměř shodný s tympanonem západního portálu. Vzhledem k tomu, že boční ostění severního portálu je posazeno výše, nejsou horní soklíky vybočeny z osy ostění a prostor tympanonu je tedy nižší. Doprostřed něj je opět vsazeno kruhové tondo, kde byl nejspíše vymalovaný další erb. Z tonda se však dochovala pouze malá část kruhového rámování a jeho obsah je zcela nejasný. Soklíky tympanonu nejsou po bocích nijak zdobené.

Je možné, že nejspíše kvůli úspoře prostoru⁷⁸ mohla být druhá pohledová část iluzivně vystouplého portálu na severní stěně malována ve špaletách vstupního prostoru. Dnes se v těchto místech však nachází jen černá barevná vrstva. Kolem západního portálu bylo nejspíše více místa a druhá, boční, pohledová část je malována z vnější strany bočního ostění a portál tak vypadá slavnostněji. Kvůli nedostatku místa na levé straně severního portálu je část profilací hlavic a spodní patky portálu malována na vedlejší, západní, stěnu místnosti.

⁷⁷ Tato domněnka vznikla na faktu zjištění možného vlastnictví domu W. Kapplerem, viz. informace v podkapitole 3.2.1 *Popis měšťanského domu čp. 480 na náměstí Míru*.

⁷⁸ Z pravé strany na severní portál navazují iluzivní arkády procházející skrze celou místnost a další malířská výzdoba. Portál je umístěn v rohu a po jeho levé straně tedy navazuje západní stěna místnosti.

Legenda:

- dochované prvky
- části dodělané dle dochovaných prvků
- části dodělané pouze na základě podobnosti a analogií

Obr. 3: Grafická rekonstrukce možného vzhledu portálu na severní stěně.

3.4 Restaurátorský průzkum

3.4.1 Vizuální průzkum v rozptýleném denním světle

3.4.1.1 Restaurovaná vrstva a její původní technika

Dle provedeného vizuálního průzkumu je renesanční nástěnná malba provedena následujícím způsobem.

Zdivo je smíšené, tvořené převážně pálenými cihlami, kámen se nejčastěji objevuje v místech zřejmě druhotně zazděných oblouků na východní stěně místnosti. Originální omítka je tvořena zjevně světlým křemičitým pískem jemnější zrnitosti, pojena je patně vzdušným vápnem. Hojně se vyskytují karbonátové částice. V omítce se také poměrně často objevují části suchých rostlin. Nejspíše se však jedná pouze o znečištění použitého písku. Omítka byla na zdivo nanášena v různé tloušťce v rozmezí od 0,5 do 1,5 cm. Poměrně hladký povrch omítky je opatřen tenkým vápenným nátěrem v tloušťce od 0,01 do 0,05 mm.⁷⁹ Nátěr byl nanášen pomocí štětce. Tahy štětce jsou na několika místech okem znatelné. Na nátěr bylo provedeno základní rozvržení kompozice výjevu, a to pomocí štětce a černého pigmentu. Následná podmalba byla provedena poměrně lazurním vymalováním jednotlivých barevných celků v základním tónu dané barevnosti, a to v tónech zelené, červené, okrové/žluté, místy modré a oranžovohnědé. Na vymalovanou a zaschlou podmalbu byla černou a hnědou barvou provedena rozkresba menších detailů, jako jsou skupinky postav v pozadí a detaily architektury. Samotná malba byla provedena technikou secco v pastóznější vrstvě. Dochovala se však pouze v menších fragmentech. Z toho důvodu není možné zcela přesně zjistit další výstavbu díla.

⁷⁹ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. zdroj: osobní archiv autorů.

3.4.1.2 Druhotné vrstvy a zásahy

Podkapitola popisuje především informace získané během provádění vizuálního průzkumu malby.

Povrch malby byl několikrát přetřen vápenným nátěrem,⁸⁰ hustě napekován a překryt novou omítkovou vrstvou, na které byly zajisté prováděny další povrchové úpravy (nanesení vápenných a jiných nátěrů). Mezi lety 1978-1979 byl proveden celoplošný odkryv a záchranné restaurátorské práce.⁸¹ Malby však nebyly odkryty úplně, ale jen pro zjištění jejich rozsahu, doby vzniku, jejich obsahu a výtvarné kvality. Zcela odkryty byly až v roce 1992, kdy byly kompletně a naposledy zrestaurovány.⁸² Podrobněji jsou druhotné zásahy popsány v kapitole 3.2.7 *Předchozí zásahy a průzkumy*.

Výsledkem předchozích restaurátorských prací je estetické zapojení tmelů různými formami použitých retuší. Zaznamenány byly minimálně tři různé formy provedení retuše, a to neutrální retuš v místech s nejasným obsahem, nápodobivá retuš v lokální barevnosti a čárkovaná retuš v lokální barevnosti. Samotné tmelení nebylo z estetického hlediska, alespoň na restaurovaném úseku, provedeno zrovna nejpečlivěji. Druhotné tmely jsou často vyduté (konkávní) s nerovným povrchem, jejich okraje a mnohdy i jejich celý povrch je nedostatečně zapracovaný (příliš hrubý). Okraje tmelů se nenapojují na originální omítkovou vrstvu, kterou mnohdy přesahují, nebo jsou pod její úrovní.⁸³

3.4.1.3 Stav dochování malby (poškození a příčiny)

Na základě provedeného vizuálního průzkumu se jako největší poškození jeví ztráta původních barevných vrstev v rozsahu téměř celé plochy restaurovaného úseku. Dochováno je pouze lineální rozvržení celkové kompozice a barevná vrstva podmalby s ojedinělými fragmenty následujících a ve většině plochy absentujících barevných vrstev. Dalším rozsáhlým poškozením je poměrně husté pekování originálního

⁸⁰ Na povrchu malby se dodnes nachází pozůstatky zjevně vápenných nátěrů, které během předešlých restaurátorských prací nebyly zcela odstraněny.

⁸¹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), NOVÁK, Antonín; Slavonice čp. 46, renesanční malby /otázka stropu/, Praha, 1979.

⁸² NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

⁸³ Povrch druhotných tmelů je podrobněji popsán v kapitole 3.4.2 *Vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení*.

povrchu malby. To způsobilo další značnou ztrátu původního povrchu jak barevné, tak omítkové vrstvy, která je zřejmě i díky pekování a značnému mechanickému namáhání spojeným s otřesy omítkové vrstvy narušená a uvolněná, což do jisté míry vedlo k vytvoření značného množství dutin. K vytvoření dutin mohlo také přispět použití technologicky nevhodných materiálů během předešlých restaurátorských zákrocích (především použití tmelů na cementové bázi v oblastech velkoplošných tmelů). Nálezem dutin a jejich rozsahem a závažností se věnuje kapitola 3.4.4 *Perkusní průzkum (průzkum poklepem)*. Omítková vrstva, zejména v oblasti peků, vykazuje známky ztráty koheze v různých místech po celé ploše restaurovaného úseku. Další ztrátu originální omítkové vrstvy zapříčinil rozvod elektrického vedení nejspíše ještě z doby, kdy se o nástěnných malbách nevědělo (do roku 1964).⁸⁴ Elektrické vedení bylo umístěno do původní omítky vertikálně po celé výšce restaurovaného úseku v jeho pravé části a horizontálně v šíři úseku v jeho horní části, kde se částečně napojuje na další plošný tmel. Ten sahá až ke stropu. Mezi těmito dvěma tmely je zhruba uprostřed výjevu viditelný fragment původní omítky se zbytkem horního orámování výjevu. Nejspíše od nahazování plošných tmelů se na povrchu malby vyskytují drobné cákance vápenné malty. Umazány jsou také některé okraje sekundárních tmelů uvnitř peků. Samotné druhotné tmely jsou často nedostatečně zapracovány (špatné napojení na úroveň původní omítkové vrstvy, nevhodně či nedostatečně zapracované okraje i samotný povrch sekundárních tmelů). V okolí peků v části nad architekturou jsou blízko plošného tmelu po elektrickém vedení drobné praskliny. Různě po celé ploše restaurovaného úseku se také nacházejí drobné dírký po hřebíčcích. V některých dírkách se hřebíčky stále vyskytují.

3.4.2 Vizuální průzkum v ostrém bočním nasvícení

Ostré boční nasvícení pomohlo ke zvýraznění originálního, spíše hladšího, povrchu s ojedinělými vytáhlými zrny a tenkého vápenného nátěru, jehož přítomnost dokazují v bočním světle jasně viditelné tahy štětce. Na protější zdi byla v bočním světle patrná nerovnost originálního povrchu způsobena nanášením omítky

⁸⁴ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Krajské středisko pro věci památkové péče Č. Budějovice, 1964.

v různé tloušťce a kopírováním nerovností zdiva.⁸⁵ V bočním světle byly nejvíce patrné sekundární tmely s různě zapracovanými povrchy. Zjednodušeně by se dalo říct, že na restaurovaném úseku měly větší plošné tmely o něco hladší strukturu povrchu, místy však byly patrné stopy nejspíše po špachtli, či jiném kovovém nástroji. V ploše tmelů se nacházela místa pod úrovní okolního povrchu tmelu (Obr. 24). V těchto místech byl jeho povrch nezapracovaný a hrubý.⁸⁶ Menší tmely v pecích měly střídavě hrubý nezapracovaný povrch a povrch zapracovaný a hladší. Aplikovány byly velmi často pod úroveň originální malby. Okraje většiny tmelů, menších i těch plošných, však byly zapracovány nedostatečně nebo vůbec. Vyznačovaly se především větší hrubostí povrchu. Mnohdy také nepřiléhaly k okrajům okolní malby, u které končily častokrát pod, anebo nad její úrovní a částečně ji tedy překrývaly.

Poškozením originálního povrchu malby jsou i stopy nejspíše po restaurátorském kladívku, které ostré boční nasvícení zvýraznilo. Ty byly patrně způsobeny během celoplošného odkryvu v letech 1978-1979.⁸⁷ Nacházejí se nejčastěji na zelených plochách v pravé části výjevu blízko plošného tmelu. Zvýrazněny byly i drobné dírký po hřebíčcích nacházejících se různě po celé ploše restaurovaného úseku, ve kterých se tyto hřebíčky místy stále vyskytují. Zvýrazněny byly i fragmenty původní barevné vrstvy s lehce vyšším reliéfem v porovnání s úrovní okolní výmalby. V neposlední řadě byly výraznější i zbytky po zcela nedočištěném nátěru, který nejspíše před započítím odkryvných prací překrýval i s dalšími vrstvami celý povrch maleb.

3.4.3 Průzkum pomocí UV fluorescenční fotografie

Průzkum byl proveden pomocí UV lampy UVA SPOT 400T značky Hönle UV technology. Fotografie byly pořízeny fotoaparátem Canon EOS 70D, bez použití jakéhokoliv optického filtru.

⁸⁵ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

⁸⁶ Je možné, že nerovný povrch tmelů byl proveden schválně se záměrem napodobení okolního nerovného povrchu malby.

⁸⁷ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), NOVÁK, Antonín; Slavonice čp. 46, renesanční malby /otázka stropu/, Praha, 1979.

Během nasvícení restaurovaného výjevu zdrojem UV záření byla nejvýraznější bílomodrá luminiscence nacházející se převážně na velkoplošném tmelu po elektrickém vedení a na ploše tmelu v horní části restaurovaného výjevu mezi výjevem samotným a dochovaným fragmentem jeho horního rámování. Stejná bílomodrá luminiscence se objevovala v menších plochách po celém restaurovaném výjevu. V denním světle se jednalo převážně o zelené a šedé plochy. Bílomodrá luminiscence v UV světle by mohla značit použití vaječné emulze,⁸⁸ což by dokládalo informace z kapitoly 3.2.6 *Předchozí zásahy a průzkumy*. Druhotné tmely vykazovaly jak výše zmiňovanou bílomodrou luminiscenci, tak poněkud tmavší zelenošedou luminiscenci. Toto dvojí vyznění v denním světle podobných partií může být zapříčiněno způsobem zpracování povrchu tmelů a mírou nanesení následné retuše. V denním světle červené plochy vykazovaly po nasvícení zdrojem UV záření nejčastěji tmavě červenou barevnost. Intenzita a světlost barvy se však odvíjela od stavu dochování originální barevné vrstvy.

Při nasvícení restaurovaného i sousedního výjevu (výjev znázorňující podobenství *O třísece v oku a O slepém vedoucího slepého*) zdrojem UV záření se ukázalo, že každý z výjevů restauroval jiný člověk za použití rozdílných postupů, neboť na sousedním výjevu během nasvícení zdrojem UV záření silně zářily plochy se zelenožlutou barevností. Ta je charakteristická pro zinkovou bělobu. Tato luminiscence se na restaurovaném výjevu neobjevila.

3.4.4 Perkusní průzkum (průzkum poklepem)

Cílem této metody bylo zjistit dutiny pod omítkovou vrstvou, jejich rozsah a závažnost. Tyto defekty byly předpokládány v okolí velkoplošných tmelů, zejména v okolí dochovaných fragmentů horního rámování restaurovaného výjevu, kde také byly potvrzeny. Dutiny zde byly poměrně rizikové. Vzhledem k necelistvosti odhalených fragmentů v horní části restaurovaného úseku hrozila bez vyplnění dutin celková ztráta těchto originálních částí výmalby. Další rizikové části v okolí velkoplošných tmelů se nacházely téměř po celém obvodu tmelu levé části restaurovaného výjevu, především pak v horní části originální omítkové vrstvy.

⁸⁸ MILIONOVÁ, Ivana. *Restaurování nástěnné malby na čelní stěně vítězného oblouku v kostele sv. Víta v Zahrádce. Průzkum nástěnných maleb pomocí UV luminiscence*. Nepublikovaná diplomová práce. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2017, str. 23.

Okraje originální výmalby zde nebyly dostatečně přichyceny k cihlovému zdivu. Na pravé části výjevu byly dutiny v oblasti velkoplošného tmelu ojediněle.

Pohyblivé a tím pádem rizikové oblasti se vyskytovaly v levé části s vyobrazením města, v okolí hlav apoštolů a Ježíše a v oblasti Ježíšových rukou a nohou. Ve skupince postav vedoucího slepce byly pohyblivé dutiny zaznamenány v horní části postavy slepce a téměř pod celou oblastí postavy vedoucího slepce z pravé strany. Většina z těchto dutin byla zapříčiněna oddělením se jednotlivých vrstev omítky vzájemně mezi sebou, nebo oddělením omítky od cihlového zdiva. Zbylé a méně rizikové dutiny byly vytvořené nedostatečným vyplněním spárování cihlového zdiva (Obr. 42 a 62). Přesné vyznačení všech nalezených dutin a jejich rozsah je přiložen v kapitole 9 *Grafická dokumentace*.

3.5 Přírodovědný (chemickotechnologický) průzkum

3.5.1 Konkrétní cíle průzkumu

Stávající chemickotechnologický průzkum doplňuje laboratorní analýzy provedené v rámci průzkumu z roku 2018.⁸⁹ Výsledky z tohoto průzkumu jsou diskutovány v rámci komplexního vyhodnocení průzkumu. Hlavním cílem při odběru nových vzorků bylo zjistit co nejvíce informací o původní technice díla a jeho materiálového složení, a tím potvrdit či vyvrátit informace získané z vizuálního restaurátorského průzkumu a objasnit otázky, které z tohoto průzkumu vyplývají.

Nově bylo odebráno celkem pět vzorků převážně z povrchových vrstev výmalby.

Vzorek č. 1 byl odebrán z původní omítky zhruba ze středu východní stěny v její spodní části pod černou linií ukončující iluzivní architekturu.

Vzorek č. 2 byl odebrán z pravé strany čela postavy Krista z výjevu *Svatby v Káni galilejské* na východní stěně místnosti. Vzorek obsahuje omítkovou vrstvu s následující originální ztmavlou barevnou vrstvou inkarnátu obličeje Krista.

⁸⁹ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

Vzorek č. 3 byl odebrán z červeného rámu výjevu s Kristovým podobstvím *O rozsévači* z levé horní části. Výjev se nachází na západní stěně místnosti. Vzorek obsahuje ztmavlou červenou barevnou vrstvu bez omítky.

Vzorek č. 4 byl odebrán ze středu keře nacházejícího se ve výjevu s podobstvím *O tříse v oku* na pravé straně západní stěny. Vzorek by měl obsahovat omítkovou vrstvu s původní tmavší i světlejší zelenou barevnou vrstvou.

Vzorek č. 5 byl odebrán z pravé části čela středové postavy apoštola z výjevu vyobrazujícího *Podobenství o dělnících na vinici*. Ten se nachází zleva vedle zazděného vstupního prostoru na západní stěně místnosti. Vzorek obsahuje omítkovou vrstvu s originální barevnou vrstvou inkarnátu bez jejího viditelného ztmavnutí.

Fotografická dokumentace míst odběru všech vzorků je součástí níže přiložené laboratorní zprávy.

3.6 Výsledky přírodovědného (chemickotechnologického) průzkumu⁹⁰

Pro zjištění výsledků chemickotechnologického průzkumu z odebraných vzorků barevných a omítkových vrstev restaurovaného díla byly použity následující metody. Optická mikroskopie v dopadajícím světle, rastrovací elektronová mikroskopie s energo-disperzní analýzou, mikrochemické reakce – určení přítomnosti a typu přírodních pojiv, zjednodušená silikátová analýza, granulometrie kameniva – síťová analýza.

Z výsledků chemickotechnologického průzkumu vyplývá, že původní omítková vrstva je složena převážně křemičitým pískem jemné až střední zrnitosti s průměrem zrn od 0,125 mm do 1,0 mm. Větší částice nepřesahují velikost 4,0 mm. Omítky je nejpravděpodobněji pojena bílým vzdušným vápnem. V odebraných vzorcích obsahujících původní omítkovou vrstvu nebyly nalezeny stopy po hydraulické pojiva omítky. Výpočet míchání pojiva a kameniva omítky uvádí

⁹⁰ BAYER, Karol. *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020.

objemový poměr 1 díl vápenné kaše na 1,5 dílu kameniva. Na povrchu omítky byly nalezeny zhruba tři tenké nátěry z bílého vzdušného vápna. Ty byly vzhledem k tenké vrstvičce uhličitanu vápenatého nalezeného na povrchu jednotlivých vrstev nanесeny vždy alespoň po částečném zavadnutí vrstvy předcházející. Jeden až tři vápenné nátěry byly nalezeny na čtyřech vzorcích z pěti. Tento fakt potvrzuje domněnku, že malby byly vytvořeny převážně secco technikou na bílý podklad těchto nátěrů. Ve vzorcích odebraných z inkarnátů byl v podkladových vrstvách objeven obsah křídý. Dále z průzkumu vyplývá, že plochy větších keřů byly nejprve podmalovány černou vrstvou obsahující uhlíkatou čern, na kterou byla až posléze nanесena barevná vrstva tvořená přírodním malachitem. Jako další použité pigmenty byly identifikovány zemité hlinky, červený okr a malá příměs olovnaté běloby v křídovém podkladu inkarnátu obličejе (vzorek č. 2). V barevné vrstvě bylo místy nalezeno vápenné pojivo (vzorek č. 2). V několika odebraných vzorcích byl zjištěn výskyt bílkovin (vzorek č. 2, 3 a 4). Nelze však jednoznačně říct, zda byl obsah nalezených bílkovin primární, nebo se jedná o pozůstatek předchozích restaurátorských zásahů.⁹¹

3.7 Komplexní vyhodnocení průzkumu

3.7.1 Popis a historický vývoj objektu

Renesanční dům s gotickým jádrem je součástí řadové zástavby nacházející se na náměstí Míru ve Slavonicích.⁹² Dominantními prvky světle okrové fasády, upravené v 19. století, je atikový štít tvořený oblouky. Okenní otvory jsou rozděleny do čtyř os. V prvním patře budovy jsou okenní otvory děleny trojdílnými kamennými ostěními s křížovým dělením v jejich horní části. Okna v přízemí jsou vsazena do jednoduchých obdélníkových kamenných ostění a zabezpečena kovovými mřížemi. Renesančním kamenným ostěním je ozdoben i vstup budovy.

Vstupním prostorem je rozsáhlý mázhaus s bohatou sklípkovou klenbou. Nad vchodem jsou ve sgrafitu vyobrazeny znaky růže na modrém pozadí s červeným

⁹¹ Kvůli neoddělitelnosti jednotlivých barevných vrstev nelze říci, zda se bílkoviny nacházejí pouze ve svrchních barevných vrstvách, nebo v celém barevném souvrství. Více v chemickotechnologické analýze odebraných vzorků přiložené v kapitole 10 Přílohy.

⁹² Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestansky-dum-18901086>.

rámování. K těmto kazetám na stěně přiléhá erb Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna.⁹³ Nad jedním ze vstupních prostorů do dalších místností je taktéž ve sgrafitu s modře probarveným pozadím provedeno vyobrazení kalvárie nejspíše se znaky majitele domu - Wolfganga Kapplera a jeho manželky.⁹⁴ V prvním patře domu se nacházejí tři bytové jednotky a místnost s renesančními nástěnnými malbami, které jsou předmětem stávajícího restaurátorského zákroku. Druhé patro objektu tvoří výhradně soukromé byty.

Dům byl postaven nejspíše kolem roku 1540⁹⁵ díky spojení původně dvou gotických domů. Společně s přestavbou byl dům také nejspíše navýšen o první patro domu, a to z původních půdních prostorů a byla přistavěna renesanční atika. Původní půdní prostory byly navýšeny pomocí opěrného obloukového systému viditelného na východní stěně. Tyto oblouky byly po nějakém čase druhotně zazděny. Jejich přítomnost nám však naznačují velkoplošné tmely (obr. 9).⁹⁶

V takto vzniklém sále byly vyhotoveny renesanční nástěnné malby, jejichž restaurování (respektive restaurování jednoho z vyobrazených výjevů) je předmětem této práce. V sále byl umístěn trámový strop, po kterém dnes zůstaly jen druhotné zazdívkové ve zdivu.⁹⁷ V baroku bylo první patro domu přestavěno.⁹⁸ Dle nalezených druhotných tmelů s barevnou úpravou, které však nesly stopy pozdějšího napekování, je možné, že právě během této přestavby byly malby vyspraveny a nejspíše přetřeny, či přemalovány. Napekovány a opatřeny novou omítkovou vrstvou tedy malby zjevně musely být až v pozdější době. Do napekování však malby určitě byly několikrát přetřeny. Stejně byla několikrát přetřena i druhotně nanesená omítka do doby objevení renesančních maleb a jejich pozdějšího odkrytí.⁹⁹

⁹³ MÍČALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. Magisterská diplomová práce. Brno, 2010, str. 45.

⁹⁴ ÖSTERREICHER, Oliver. *Sgraffitohäuser und Zellengewölbe, Die Österreicher in Gotik und Renaissance*, Bad Pirawarth 2017, (nepublikovaný rukopis).

⁹⁵ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

⁹⁶ Nejspíše z důvodu statickému pohybu zdiva vznikly mezi oblouky a okolní vyzdívkou trhliny.

⁹⁷ MROVĚC, Vojtěch. *Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu: Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování v Litomyšli, str. 12-14.

⁹⁸ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

⁹⁹ MROVĚC, Vojtěch. *Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu: Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu*

Druhé patro objektu bylo nejpravděpodobněji přistavěno v 2. polovině 19. století, a to zřejmě k renesanční atice domu.¹⁰⁰ Ve stejné době měla být upravena fasáda objektu.¹⁰¹ V roce 1964 bylo rekonstruováno první patro objektu. Během rekonstrukce došlo k objevení renesančních nástěnných maleb.¹⁰² Další rekonstrukce probíhala v letech 1977 – 1978, během které došlo k zajištění a opravě podlah a stropů v prvním a druhém patře pomocí I nosičů a desek HURDIS a k odstranění a nahrazení starých pískových násypů. Během této renovace nejspíše došlo i k odstranění přepážky rozdělující nyní jednu velkou místnost s nástěnnými malbami na dvě menší místnosti.¹⁰³ V roce 1922 probíhala rekonstrukce místnosti s nástěnnými malbami zahrnující i restaurátorské práce.¹⁰⁴ Během této rekonstrukce došlo ke značnému poškození renesančních nástěnných maleb kvůli novému zavádění elektroinstalace. Po renovaci zde byla zřízena pobočka Komerční banky a později informační centrum.¹⁰⁵

3.7.2 Popis díla a jeho námět

Většina prostoru místnosti je zdobena sedmi výjevy vyobrazujícími zázraky a podobenství Ježíše Krista. Tato vyobrazení se nacházejí v horní polovině západní a východní stěny místnosti. Na západní stěně směrem zprava od vstupu je umístěn výjev s vyobrazením podobenství *O slepém vedoucí slepého* a *O tříse v oku*. Hned vedle něj se nachází výjev s *Uzdravením slepého u Jericha*, který je předmětem tohoto rozšířeného restaurátorského průzkumu a samotného restaurátorského zákroku. Mezi tímto výjevem a sousedícím podobenstvím *O dělnících na vinici* je umístěn momentálně zazděný vstup se zdobným iluzivním portálem ve tvarosloví edikuly. Posledním výjevem západní stěny je podobenství *O rozsévači*. Na východní stěně

na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích. Litomyšl, 2020. Bakalářská diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta restaurování v Litomyšli, str. 12-14.

¹⁰⁰ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Evidenční list nemovité kulturní památky, ST 203-4257-61, 1988.

¹⁰¹ Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2020-03-26]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/mestansky-dum-18901086>.

¹⁰² Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Krajské středisko pro věci památkové péče Č. Budějovice, 1964.

¹⁰³ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zpráva o prohlídce restaurátorského díla, 27.02 1978.

¹⁰⁴ NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

¹⁰⁵ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zápis z jednání ve Slavonicích dne 25.6. 1992 ve věci poškození renesančních maleb v 1. patře domu čp. 480.

u okna je vyobrazena *Svatba v Káni galilejské* a hned vedle ní je výjev se *Zázraky v Kafarnaum*. Jako poslední je *Utišení bouře na moři*. Výjevy jsou umístěny v jednoduchém červeném rámování. Většina z nich se odehrává na planině s městem v pozadí. Mezi okny jsou vyobrazeny alegorie *Geometrie* a *Astrologie*. Na protější stěně je vyobrazeno několik polopostav umístěných v iluzivní architektuře a zdobný iluzivní portál opět ve tvarosloví edikuly okolo vstupního prostoru. Spodní polovinu všech stěn vyplňují červeno-žluté iluzivní oblouky s pilastry obsahující vegetabilní dekory. Mezi novozákonními výjevy a spodní částí iluzivní architektury je v červeném iluzivním vlysu dochováno několik fragmentů písma. Výmalba je provedena v zelené, červené, černé a žluté barevnosti. Podrobněji je místnost popsána v kapitole *3.2.4 Popis nástěnné výzdoby v interiéru místnosti*.

3.7.3 Historický vývoj díla

3.7.3.1 Restaurovaná vrstva a její technika

Původní omítka, tvořena převážně křemičitým pískem s rozměry zrn od 0,125 mm do 4,00 mm, byla nerovnoměrně nanесena na smíšené zdivo v tloušťce od 0,5 do 1,5 cm.¹⁰⁶ Pojena je nejpravděpodobněji bílým vzdušným vápnem. Další vrstva, vápenný nátěr z bílého vzdušného vápna, byla nanесena patrně ve třech vrstvách alespoň na částečně zavadlou omítku (následně byl nátěr opakován na alespoň částečně zavadlou předcházející vrstvu vápenného nátěru). Na takto vytvořený bílý podklad bylo po jeho zavadnutí provedeno základní rozvržení celkové kompozice za pomoci štětce a černého pigmentu (místy byla podmalba spíše hnědá až hnědočervená). Podmalby ploch byly provedeny nejčastěji vymalováním celé plochy danou základní barvou. Zelené a modré plochy byly v místech, kde bylo žádoucí vytvořit místa s tmavším odstínem, podmalovány černou barvou. Inkarnáty byly podloženy vrstvou obsahující křídou. Na podmalbu velkých ploch byla černou a hnědou barvou domalována kompozice menších celků a další detaily. Následné vrstvy postupné výstavby díla byly provedeny mnohem pastóznějšími barvami. Jelikož se však tyto barevné vrstvy dochovaly pouze v menších fragmentech, nelze jednoznačně určit jejich posloupnost. Na černý podklad zelených keřů byla nanесena

¹⁰⁶ Ve výplni nejspíše druhotně vyzděných oblouků, které jsou viditelné díky velkoplošným tmelům, se místy objevuje i použití kamene.

barevná vrstva obsahující malachit. Obloha obsahuje směs azuritu, malachitu¹⁰⁷ a olovnaté běloby.¹⁰⁸ Další identifikované pigmenty jsou červený okr, uhlíkatá čern a zemité hlínky. Všechny vrstvy byly nanášeny na suchý, nebo zavadlý podklad tvořený vápenným nátěrem a jedná se tedy o malbu vytvořenou technikou secco. Zjištěn byl obsah organického pojiva. Vzhledem k použití organických materiálů během předešlého restaurování, nelze jednoznačně určit, zda je pojivo původní, nebo se jedná o pozůstatek z předešlých restaurátorských zásahů. Nejspíše se však díky faktu nenalezení jiného pojivého materiálu jedná o kombinaci obou možností.

3.7.3.2 Druhotné vrstvy a zásahy

Renesanční výmalba objektu byla v minulosti patrně záhy po svém vzniku poškozena zejména statickým pohybem zdiva na východní stěně. Praskliny byly vyspraveny a malba přetřena. Později byl povrch stěn, s nimi i renesanční výmalba, hustě napekován a překryt druhotnou vrstvou omítky. Tento povrch byl nepochybně upravován dalšími a dalšími nátěry. Renesanční malby byly objeveny v roce 1964.¹⁰⁹ V této době byla místnost rozdělena na dvě menší místnosti druhotně postavenou stěnou.¹¹⁰ Není známo, kdy k tomuto rozdělení došlo. Víme však, že v roce 1978 byla tato zděná příčka již odstraněna.¹¹¹

První restaurátorský zásah probíhal v letech 1978-1979.¹¹² Během tohoto zásahu proběhlo celoplošné odkrytí nástěnných maleb za účelem zjištění celkového rozsahu, charakteru a posouzení umělecké kvality díla a pouze záchranné restaurátorské práce. Dočištění maleb mělo být zahrnuto v druhé etapě restaurování, ke kterému z důvodu nedostatku financí nebylo přistoupeno. Z tohoto důvodu zůstalo na povrchu renesančních maleb stále velké množství zřejmě vápenných nátěrů. Ty byly odstraněny až během druhého a doposud posledního

¹⁰⁷ Může se jednat o azurit přeměněný na malachit.

¹⁰⁸ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

¹⁰⁹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Krajské středisko pro věci památkové péče Č. Budějovice, 1964.

¹¹⁰ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), plán půdorysu domu, kolem roku 1949.

¹¹¹ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Zpráva o prohlídce restaurátorského díla, 27.02 1978.

¹¹² Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), NOVÁK, Antonín; Slavonice čp. 46, renesanční malby /otázka stropu/, Praha, 1979.

restaurování v roce 1992. Tyto restaurátorské práce zahrnovaly dočištění sekundárních nátěrů a kompletní restaurování renesančních nástěnných maleb. Podrobnější informace k tomuto restaurátorskému zásahu jsou uvedeny v kapitole 3.2.6 *Předchozí zásahy a průzkumy*. Restaurátorské práce byly součástí celkové rekonstrukce místnosti, během které byla zřizována i nová elektroinstalace. Ta však nebyla vyhotovena dle pokynů restaurátora a byla poškozena a odstraněna značná část původní omítky, čímž došlo k poškození památky.¹¹³ V roce 1994 byla vyhotovena nová podlaha z terakotově červených keramických dlaždic bez soklů.¹¹⁴

V roce 2018 byl proveden restaurátorský průzkum, na který navazuje stávající komplexní restaurátorský průzkum a zásah. Průzkum byl proveden za účelem posouzení stavu a míry dochování díla a stanovení postupu při následujícím restaurování. Během tohoto průzkumu bylo provedeno několik hloubkových sond. Dále bylo odebráno několik vzorků pro chemickotechnologickou analýzu.¹¹⁵

3.7.3.3 Stav dochování malby (poškození a jeho příčiny)

Nejzávažnějším a nejviditelnějším poškozením je ztráta původních barevných vrstev. Ta nejspíše byla zapříčiněna především zhoršeným stavem malby již před jejím překrytím. Před nanesením sekundární štukové vrstvy musel být povrch původní omítky napekován, čímž došlo k dalším velkým ztrátám původního povrchu barevné a částečně i omítkové vrstvy. Originální omítka chybí v místech velkoplošných tmelů nacházejících se v horní části výjevu a šikmo v pravé polovině výjevu. V horní části originální malby se vedle velkoplošného tmelu nachází rozvětvená prasklinka. Neopomenutelným faktem zůstává přítomnost dutin způsobená nejspíše díky otřesům vyvolaným během pekování omítky a během několika probíhajících stavebních úprav domu a místnosti samotné. Zejména kolem peků vykazuje původní omítka známky ztráty koheze. Okraje peků i velkoplošných tmelů jsou často překryty a v jejich okolí je místy omítka od sekundárního tmelu zašpiněna. Samotné tmely jsou mnohdy nanесeny nad, anebo pod, úroveň okolní omítky a jako takové na úroveň okolní omítky

¹¹³ NOVOTNÝ, Josef, Jiří JOSEFÍK, Petr NOVOTNÝ a Tomáš SKOŘEPA. *Restaurátorská dokumentace – Slavonice dům č. 480*. Praha. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

¹¹⁴ Archiv NPÚ v Českých Budějovicích – Materiály k domu čp. 46 (dnes čp. 480), Závazné stanovisko zn. reg: 47/49 – 4, České Budějovice, 27.01. 1994.

¹¹⁵ BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

nenavazují. Povrch tmelů je velmi často nedostatečně zapracovaný, je nerovný (vlnitý) a mnohdy hrubý. Velkoplošné tmely nenavazují přechody jeden na druhý a na jejich povrchu jsou viditelné stopy po použitých nástrojích. Ojediněle se ve spodní polovině výjevu nachází drobné dírky po hřebíčcích. Grafický zakres výše popsaných poškození je součástí kapitoly 9 *Grafická dokumentace*.

4 Zkoušky technologií a materiálů

4.1 Zkoušky čištění

4.1.1 Cíl a lokalizace provedených zkoušek

Cílem provedených zkoušek bylo najít co nejefektivnější a vůči originální malbě nejšetrnější způsob a prostředek k odstranění retuší z předešlého restaurátorského zásahu. Zkoušky byly provedeny na povrchu velkoplošného tmelu ve spodní části výjevu, kde bylo minimální riziko poškození originální barevné vrstvy.

4.1.2 Použité metody a materiály

Pro odstranění předešlých retuší bylo zvoleno fyzikální čištění mokrou cestou. Během aplikace zvoleného rozpouštědla však docházelo i k mechanickému namáhání povrchu a tím pádem i k částečnému mechanickému čištění. Samostatné mokré fyzikální čištění formou zábalů nebylo použito z důvodu horší kontroly účinků a penetrace rozpouštědla. Použito bylo několik prostředků od polárních k méně polárním rozpouštědlům a jejich kombinace. Nepochárním rozpouštědla nebyla na restaurovaném výjevu použita.

Použitá rozpouštědla:

- Voda
- Voda a líh v obj. poměru 1:1
- Isopropanol

Za pomoci pinzety a smotané vaty namočené v daném rozpouštědle byla zkoušená látka aplikována na druhotné retuše na povrch tmelu. Mírným třením s co nejmenším použitým tlakem na povrch tmelu byly prováděny tahy po povrchu tmelu, a tím způsobováno fyzické (mechanické) namáhání povrchu místa, na něž bylo zkoušené rozpouštědlo aplikováno.

4.1.3 Výsledky zkoušek

Zkoušky čištění předchozích retuší byly provedeny na druhotných tmelech ještě před jejich sejmutím, aby se v případě potřeby odstranění retuší předešlo provádění zkoušek na originální barevné vrstvě, v důsledku čehož by mohlo dojít k nevratnému poškození originálního povrchu restaurovaného díla. Jelikož však na restaurovaném úseku byla většina retuší z předešlého restaurátorského zásahu provedena převážně na tehdy nově vyhotovených tmelech, k čištění retuší na restaurovaném úseku nemuselo být přistoupeno.

Na místě vybraném pro zkoušky odstranění retuší se jevílo jako nejefektivnější použití vody. Po nanesení vody na povrch tmelu se barevná vrstva retuše velmi rychle setřela, přičemž míra mechanického čištění byla velmi malá. Voda smíchaná s lihem v obj. poměru 1:1 měla také velmi dobrý účinek, povrch tmelu však musel být o něco více mechanicky namáhán. Při použití Isopropanolu byla míra fyzikálního čištění již poměrně velká.

Jelikož se nejúčinnější jevílo použití nejvíce polárního rozpouštědla z vybraných látek (vody), další prostředky s nižší polaritou již na restaurovaném úseku nebyly zkoušeny. Na obou vedlejších výjevech voda ani zdaleka neměla tak dobrý účinek, naopak se jevíla naprosto bez efektu. Retuše na obou výjevech bylo lze z druhotného tmelu odstranit spíše méně polárními rozpouštědly.¹¹⁶ Tento fakt potvrzuje domněnku, že předchozí restaurování probíhalo v použití materiálů nejednotně.

¹¹⁶ U obou případů bylo výsledné nejefektivnější a zároveň k původní barevné vrstvě nejšetnější rozpouštědlo isopropanol.

5 Návrh restaurátorského zákroku

5.1 Návrh koncepce restaurování

Dle výsledků restaurátorského, sondážního, uměleckohistorického a chemickotechnologického průzkumu provedeného v roce 2018, který byl doplněn o podrobnější stávající průzkum, byla vypracována předběžná koncepce a postup restaurování. Po dohodě s vlastníkem a zástupci obou složek památkové péče bylo rozhodnuto následující.

Všechny druhotné nevyhovující tmely z peků i míst po elektrickém vedení budou odstraněny a nahrazeny novou výplní z vápenného štku vhodné barvy i zrnitosti do úrovně okolního originálního povrchu malby s co největším možným napodobením struktury původního povrchu omítky. Před opětovným vytmelením všech výše zmiňovaných míst bude omítka s vykazujícími znaky oslabení soudržnosti zpevněna prostředkem na bázi vápenné nanosuspenze. Nalezené a pohyblivé dutiny budou vyplněny injektážní vápennou směsí. Dle velikosti nalezené dutiny bude popřípadě směs modifikována vhodným plnivem. Dále bude malba očištěna od depozitů. Povrch malby bude zpevněn jen pokud to její stav bude nezbytně vyžadovat. V závěrečné části bude přistoupeno k retuším a rekonstrukcím.¹¹⁷

Během kontrolních dnů bylo se zástupci obou složek památkové péče dohodnuto, že retuše budou provedeny pouze na nově zhotovených tmelech. Jelikož samotná malba není vodorozpustná, reverzibilita retuší bude zcela zachována při použití vodorozpustného pojiva barev. Nově zhotovené tmely budou vyretušovány plošně v lokálním tónu, pokud možno, s ohledem na okolí retušované plochy. Chybějící šedé až černé obrysové kontury budou doplněny pouze v místech, kde jsou tyto linie nutné pro pochopení, nebo zvýraznění obsahu restaurovaného výjevu, a to pouze na základě nalezených předloh. Rekonstrukce na velkoplošných tmelech budou provedeny pouze v místech s jasným chybějícím obsahem, opět na základě nalezených předloh. Velkoplošný tmel v horních oblastech výjevů s nejasným, či již původně s chybějícím obsahem (místa po dřevěných trámech tehdejšího stropu) bude napojen pouze zatónováním (zapatínováním) povrchu.

¹¹⁷ WAISSEROVÁ Jana a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Záměr na restaurování nástěnných maleb – č.p. 480 Slavonice*. Hostim. 20.11. 2016. Zdroj: Osobní archiv autorů.

5.2 Návrh postupu restaurátorských prací

- Odstranění nevyhovujících druhotných tmelů (mechanicky pomocí restaurátorských kladívek, skalpelů, brusných kamenů apod.).
- Hlubková konsolidace omítkových vrstev (prostředkem na bázi vápenné nanosuspenze).
- Vyplnění dutin a trhlin v omítkových vrstvách (pomocí injektážní malty na bázi hydraulického vápna, popřípadě obohacena o vhodné plnivo).
- Vytmelení peků a velkoplošných tmelů (vápenným štukem plněným křemičitým pískem)
- Zapojení nově zhotovených tmelů vhodnou retuší, rekonstrukcí či patinací (práškovými pigmenty a vodorozpustným pojivem).
- Vyhotovení závěrečné restaurátorské dokumentace.

6 Dokumentace restaurátorského zásahu

6.1 Postup restaurátorských prací

6.1.1 Odstranění druhotných tmelů

Veškeré esteticky nevyhovující tmely v místech peků byly odstraněny za použití restaurátorského kladívka. Originální povrch barevné vrstvy okolo peků a uvolněný prostor uvnitř omítkové vrstvy byl dočištěn skalpelem. Pod povrchem velkoplošných tmelů byl objeven další, mnohem tvrdší tmel, který byl nejspíše na bázi cementu. Ten byl odstraněn za použití pneumatického dláta. V okolí špatně držících okrajů originální omítky a fragmentů uvnitř velkoplošného tmelu byly provedeny přelepy rizikových míst, které by mohly kvůli otřesům vyvolaných během odstraňování druhotných tmelů odpadnout.

6.1.2 Přelepy

Uvolněné okraje originální omítky, dochované fragmenty v horní části výjevu i riziková místa uvnitř výjevu byly před zahájením injektaže a obtmelovacích prací zajištěny přelepem z japonského papíru a 5% (hm.) roztokem *Klucelu E* v ethanolu. Přelep byl použit v několika vrstvách. Po zafixování uvolněných míst obtmelením a injektaží byly přelepy navlhčeny vodou a následně odstraněny.

6.1.3 Injektaž a hloubková konsolidace

Díky odstranění druhotných tmelů byl mnohem snazší přístup k zaznamenaným dutinám a jejich následnému vyplnění pomocí injektaže. Cesta k dutině byla v místech po odstraněných tmelech nejprve propíchnuta a pročištěna jehlou vhodné velikosti. V místech bez přístupu k dutině skrze čistě omítkovou vrstvu byla dutina navrtána v co nejvhodnějším místě i skrze malbu pomocí vrtačky tak, aby došlo k co nejmenším ztrátám originální barevné vrstvy. Následně byla zhotovená dírka pročištěna od uvolněných částic vyfoukáním a vyplavením vodou. Před aplikováním injektažní směsi byla dutina předvlhčena vodou s ethanolem v obj. poměru 1:1. Injektažní směs *Ledan TBI/ICR* byla aplikována skrze injekční

stříkačku s jehlou o průměru 1,8 mm. Do rozsáhlejších dutin byla injektážní směs dostávána postupným tlakováním.

Hloubková konsolidace původní omítkové vrstvy byla provedena lokálně v místech s jasně znatelnou ztrátou koheze. Byla provedena vápennou nanosuspenzí *CaLoSiL E25* ředěnou v ethanolu v obj. poměru 1:3 (výsledná koncentrace tedy byla 8,3 g/l). Směs byla aplikována skrze injekční stříkačku a jehlu o průměru 1,2 mm před aplikováním injektážní směsi namísto předvlhčení vodou a ethanolem (v obj. poměru 1:1).

V místech, k nimž byl volný přístup shora, především se jednalo o dochované fragmenty a uvolněné okraje původní omítky v horní části výjevu, byla injektážní směs vpravena formou zalévání. Tento způsob práce užívá gravitační síly k zatečení injektážní směsi do spodnějších míst dutiny či do odchlíplé omítkové vrstvy. Uvolněný prostor byl vyčištěn od uvolněných částic omítky vyfoukáním a vyplavením vodou. Dále byl prostor předvlhčen opět vodou s ethanolem v obj. poměru 1:1. Tato směs byla v podstatě nalita do volného prostoru skrze injekční stříkačku a jehlu vhodné velikosti. Stejným způsobem byla aplikována i injektážní směs *Ledan TBI/ICR*. Vlévání injektážní směsi bylo vždy po zatečení předešlého množství opakováno, dokud nebyla dutina zcela vyplněná.

6.1.4 Tmelení

Před zahájením injektážních prací bylo provedeno obtmelení spodní části dochovaných fragmentů v horní části výjevu a uvolněných okrajů v místech, odkud by vytékala injektážní směs. Obtmeleny byly také příliš uvolněné okraje podél odstraněných velkoplošných tmelů. Tato část prací byla provedena hrubým vápenným tmelem složeným z:

- 1 dílu (obj.) vápenného hydrátu
- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s průměrem zrn 0 – 2 mm.

Tmel byl s lehkým sklonem (zhruba 70° - 80°) nanesen na předvlhčené místo pomocí restaurátorské špachtle a tlakem co nejlépe přitlačen k okrajům. Po zavadnutí byl povrch tmelu stržen špachtlí.

Po celkovém zajištění díla mohlo být přistoupeno k opětovnému vytmelení peků i větších absentujících míst po elektrickém vedení. Menší defekty (peky) byly vytmeleny nejprve hrubým tmelem složeným z:

- 1 dílu (obj.) vápenného hydrátu
- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s průměrem zrn 0 – 2 mm.

Tmel byl na očištěné a předvlhčené místo nanesen lehce nad úroveň okolní omítky. Hmotu tmelu byla pečlivě přitlačena k okrajům a po zavadnutí byl povrch tmelu stržen špachtlí do přibližné úrovně dvou milimetrů pod úroveň okolní omítky. Po částečném zavadnutí byl na takto připravený povrch hrubého tmelu nanesen jemnější tmel složený z:

- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s frakcí zrn 0 – 0,3 mm
- 0,5 dílu (obj.) křemičitého písku s frakcí zrn 0 – 0,75 mm
- 0,5 dílu (obj.) vápencové moučky
- 2 dílů (obj.) vápenného hydrátu.

Okraje tmelu byly pečlivě zapracovány restaurátorskou špachtlí. Povrch zahlazeného tmelu, naneseného do úrovně okolní omítky, byl přizpůsoben struktuře okolní omítky pomocí navlhčené mikroporézní houby *Blitz-fix*.

Větší defekty (převážně místa po elektrickém vedení) byly nejprve vytmeleny nejhrubším tmelem složeným z:

- 1 dílu (obj.) vápenného hydrátu
- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s frakcí zrn 0 – 3 mm.

Tímto tmelem byla vyplněna prázdná místa ve hmotě zdiva restaurovaného díla. Proto byl nejhrubší tmel nanesen pouze lehce nad úroveň okolních cihel. Před aplikováním tohoto tmelu bylo zdivo dostatečně předvlhčeno.¹¹⁸ Mírně zavadlý povrch tmelu byl stržen restaurátorskou špachtlí. Na částečně zavadlý a dostatečně předvlhčený povrch nejhrubšího tmelu a zbytku viditelného zdiva byl 4 – 5 mm pod úroveň okolní omítky nanesen hrubý tmel složený z:

- 1 dílu (obj.) vápenného hydrátu

¹¹⁸ Před zahájením tmelení větších ploch po elektrickém vedení bylo provedeno celkové obtmelení všech doposud volných okrajů. Tyto práce byly provedeny stejným způsobem i materiály jako obtmelovací práce před zahájením injektážních prací.

- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s průměrem zrn 0 – 2 mm.

Tmel byl restaurátorskou špachtlí důkladně zapracován k okrajům původní omítky. Ještě před jeho vyschnutím byla okolo okrajů nanесena vrstva jemnějšího tmelu složeným z:

- 1 dílu (obj.) křemičitého písku s frakcí zrn 0 – 0,3 mm
- 0,5 dílu (obj.) křemičitého písku s frakcí zrn 0 – 0,75 mm
- 0,5 dílu (obj.) vápencové moučky
- 2 dílů (obj.) vápenného hydrátu

pro lepší napojení a zapracování tmelu k okrajům původní omítkové vrstvy. Tmel byl následně zapracován podobným způsobem, jako u tmelení menších defektů (viz. předcházející odstavec).

6.1.5 Retuše a rekonstrukce

Po vytmelení všech povrchových i hlubších a rozsáhlejších defektů byl povrch všech tmelů natřen vápenným nátěrem s obsahem zinkové běloby¹¹⁹, dvou dalších pigmentů (použita byla umbra zelenavá a železitá čern pro snížení bělosti výsledného nátěru) a vodné akrylátové disperze *K9 o koncentraci 1,6 %*. Obsah této vápenné směsi byl navrhnut v rámci bakalářské práce Taisiie Khomenok.¹²⁰ Nátěr byl proveden především za účelem sjednocení savosti povrchu tmelů a zesvětlení a sjednocení podkladu pro následnou retuš.

Retuše byly provedeny převážně na nově zhotovených tmelech, a to lokální barevností s jemně studenějším tónem v lehce sníženější intenzitě oproti originálu. Většina retuší byla provedena plošně bez strukturálního odlišení. V místech zelených ploch však bylo přistoupeno ke strukturálnímu napodobení okolního originálního povrchu barevných vrstev. Tyto plochy byly plošně podmalovány lokální barvou ve snížené intenzitě a v lehce studenějším tónu. Po zaschnutí podmalby byl tupováním polosuchým štětcem s lehce tmavším odstínem podmalby napodobován vizuální efekt okolního povrchu dochované výmalby. Na místech s rozhraním dvou a více barevných

¹¹⁹ Zinková běloba byla použita pro svou charakteristickou luminiscenci při nasvícení zdrojem UV záření, a to pro lepší odlišení retuší v budoucnu.

¹²⁰ KHOMENOK, Taisiia. *Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o rozsévání“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480*. Litomyšl. 2020, str. 32-33.

ploch byla vyhotovena rekonstrukce chybějících míst na základě dohledané předlohy. Rozhraní dvou barevných ploch, jako byla místa mezi jednotlivými postavami a pozadím, či další postavou byla provedena pouze barevně, a tedy bez doplnění linií. Více podstatné a bez linií hůře čitelné části, jako jsou obličej, ruce, nohy a iluzivní architektura, byly podpořeny i doplněním lineární kresby.

Originální barevná vrstva byla retušována pouze v místě zelené plochy v pravé části výjevu pod iluzivní architekturou. V tomto místě originální barevné souvrství vykazovalo příliš nerovnoměrnou ztrátu svrchní zelené barevné vrstvy, v důsledku čehož se nadměrně vizuálně uplatňoval světlý podklad výmalby. Tím byla narušena jinak poměrně jednobarevná vizuální celistvost dané plochy.

Veškeré provedené retuše a rekonstrukce byly vyhotoveny po konzultaci s vlastníkem objektu a zástupci památkové péče. Rekonstrukce byly provedeny na základě nalezené předlohy. Iluzivní architektura byla rekonstruována podle dochovaných fragmentů, a to pouze v úrovni s jasně čitelným obsahem. Prostor horního velkoplošného tmelu byl zapatinován po dokončení stavebních prací sjednocujícím neutrálním odstínem schváleným vlastníkem a zástupci památkové péče. Vyhotovené retuše a rekonstrukce byly provedeny minerálními práškovými pigmenty. Jako pojivo byl použit 1 – 2% *Klucel E* rozpuštěný ve vodě (v průběhu restaurování ředěný dle potřeby).

6.2 Použité materiály

Přelepy

- Technický líh (výrobce: Severochema)
- *Klucel E* - hydropropylcellulose, 3% (hm.) roztok v ethanolu (distributor: Kremer Pigmente GmbH & Co.KG)
- Japonský papír

Hlubková konsolidace

- *CaLoSiL E 25* - vápenná nanosuspenze v ethanolu o koncentraci 8,3 g/l (výrobce: IBZ -Salzchemie GmbH & Co.KG)

- Technický líh (výrobce: Severochema)

Injektáž

- Technický líh (výrobce: Severochema)
- *Ledan TBI/ICR* - injektážní prostředek na bázi hydraulického vápna (výrobce: Tecno Edile Toscana)
- Voda

Tmelení

- Kopaný křemičitý písek (Pískovna Tasovice, lokalita Znojmo)
- Vápenný hydrát
- Vápencová moučka (výrobce: Omyacarb, distributor: AQUA obnova staveb s.r.o)
- voda

Podkladový nátěr

- Vápenný hydrát
- Voda
- Akrylátová disperze *Dispersion K9*, 1,6% (obj.) (distributor: Kremer Pigmente GmbH & Co. KG; SRN)
- Práškové pigmenty (distributor: Kremer Pigmente GmbH & Co.KG, AQUA obnova staveb s.r.o)

Retuše a rekonstrukce

- Klucel E - hydroxypropylcelulóza, 1-2 % (hm.) roztok rozpuštěný ve vodě – v průběhu prací doředován dle potřeby (distributor: Kremer Pigmente GmbH & Co.KG)
- Práškové pigmenty (distributor: Kremer Pigmente GmbH & Co.KG)
- Voda

6.3 Doporučený režim památky (pokyny pro údržbu)

V místnosti s restaurovanými malbami by se měly udržovat stálé klimatické podmínky. Během pravidelné údržby místnosti (především při umývání podlahy a oken) by se měl brát zřetel na to, že retuše jsou vodorozpustné. Během funkčního využití (svatební obřady, turistické prohlídky a jiné) by měl být velikosti prostoru přizpůsobený počet osob v místnosti se nacházejících tak, aby nebylo docházeno k odírání stěn. Také je doporučeno kontrolovat stav díla prohlídkami v pravidelných intervalech (zhruba každých pět let), a to zodpovědným restaurátorem. Všechny kroky, které se přímo i nepřímo budou týkat restaurovaného díla, by měly být konzultovány se zástupci památkové péče. Veškeré kroky prováděné přímo na uměleckém díle by měly být provedeny odborným restaurátorem s příslušným povolením MK ČR.

6.4 Nová zjištění o památce (a změny v koncepci)

Během umělecko-historického průzkumu byly dohledány grafické předlohy, díky kterým mohla být objasněna ikonografie všech figurálních výjevů na západní, jižní a východní stěně. Také díky nim mohlo být v průběhu restaurování přistoupeno k rekonstrukcím chybějících míst.

Chemickotechnologické analýzy odebraných vzorků potvrdily přítomnost křídového podkladu pod inkarnáty postav (především v oblastech obličeje). Dále bylo zjištěno použití černé podmalby (někdy nazývané *veneda*¹²¹) pod tmavě zelenými keři. V následující zelené vrstvě byl identifikován malachit. V oblasti oblohy byl potvrzen výskyt azuritu.

V okenních špaletách byly nalezeny fragmenty malby na černém pozadí, které by mohly být součástí restaurované malby (jednalo se o vegetabilní dekor skládající se z modrých květin na černém pozadí). Jelikož barevná vrstva na těchto fragmentech byla ve značné míře zpráškovatělá, většina horních barevných vrstev dekoru zůstala během odkryvu přilepena na nátěru, který dekory překrýval. Nalezené fragmenty

¹²¹ Veneda, podmalba černou barvou, se často používala kvůli separaci drahých pigmentů náchylných na pH vápenného prostředí. Z estetického hlediska dochází při nanášení barvy na tmavé pozadí k prohloubení a větší plasticitě výsledného vizuálního efektu. Při nanášení pigmentu na tmavé pozadí také nemusí být barvy použito tolik, a tím pádem se dá snadněji ušetřit především na drahých zelených a modrých minerálních pigmentech.

dokládají fakt, že původní restaurované malby byly před svým překrytím mnohem barevnější, a také jak mohlo dojít ke ztrátě většiny absentujících barevných vrstev restaurovaných maleb během jejich odkryvu v 80. letech minulého století.

Součástí stavebních prací probíhajících současně se stávajícími restaurátorskými pracemi je výměna současné keramické dlažby za podlahu z pálených cihel, tzv. půdovek. Kvůli snaze o zjištění materiálu původní podlahy bylo v podlaze provedeno několik hloubkových sond. Díky nim byla potvrzena domněnka předcházejícího restaurátorského průzkumu z roku 2018¹²², že původní úroveň podlahy byla o něco níže, a to zhruba o 5 cm. Objeveny byly i základy topného tělesa v severovýchodním koutu místnosti.

¹²² BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: osobní archiv autorů.

7 Zdroje

7.1 Literatura

- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: Přehled stavebních slohů*. 3. doplněné vydání. Praha: Orbis, 1970. ISBN 11-058-70.
- MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *MĚŠŤANÉ, UMĚLCI, ŘEMESLNÍCI: výtvarná kultura v Telči a Slavonicích v době renesance*. Brno: BOOKS&PIPES, 2020. ISBN 978-80-7485-214-5.
- PALLADIO, Andrea. *Čtyři knihy o architektuře*. Praha: státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958. ISBN 09/13-56/VI-4.
- ŠAMÁNKOVÁ, Eva. *Architektura české renesance*. Praha: státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. ISBN 09/13-56/VI-4.
- ŠEFCŮ, Ondřej. *Architektura: Lexikon architektonických prvků a stavebního řemesla*. GRADA, 2012. ISBN 978-80-247-3120-9.
- SLÁNSKÝ, Bohuslav. *Technika malby I a II*. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-610-x.
- HOŠEK, Jiří; MUK, Jan. *Omítky historických staveb*. Praha: SPN, 1989. ISBN 80-04-23349-x.
- ZELINGER, Jiří; kol. *Chemie v práci konzervátora a restaurátora*. Praha: Academia, 1987.

7.2 Prameny:

- MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Renesanční / reformační nástěnné malby ve Slavonicích*. 2010. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění.
- BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v I. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.
- NOVOTNÝ, Josef. *Restaurátorská dokumentace: Slavonice dům č. 480*. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.

- NOVOTNÝ, Josef, Jiří JOSEFÍK, Petr NOVOTNÝ a Tomáš SKOŘEPA. Restaurátorská dokumentace – Slavonice dům č. 480. Praha. 1992. Uložení: archiv NPÚ v Českých Budějovicích.
- Archivní dokumenty z archivu NPÚ v Českých Budějovicích.
- BAYER, Karol. *Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Litomyšl: Katedra chemické technologie, Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020.
- WAISSEROVÁ Jana a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Záměr na restaurování nástěnných maleb – č.p. 480 Slavonice*. Hostim. 20.11. 2016. Zdroj: soukromý archiv autorů.
- MILIONOVÁ, Ivana. *Restaurování nástěnné malby na čelní stěně vítězného oblouku v kostele sv. Víta v Zahrádce. Průzkum nástěnných maleb pomoví UV luminiscence*. Nepublikovaná diplomová práce. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2017.
- KHOMENOK, Taisiia. *Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o rozsevači“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480*. Litomyšl. 2020, str. 32-33.
- MROVĚC, Vojtěch. *Dokumentace restaurátorského průzkumu a zásahu: Restaurování části nástěnné malby s motivem „Podobenství o dělnících na vinici“ v prvním patře měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích*. Nepublikovaná bakalářská diplomová práce. Litomyšl: Fakulta restaurování, Univerzita Pardubice, 2020, str. 12-14.

7.3 Elektronické zdroje

- Náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice, objekt, Firmy v OR, historie: Základní údaje o objektu náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice. [https://www.kurzy.cz/:náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice, objekt, Firmy v OR, historie](https://www.kurzy.cz/:náměstí%20Míru%20480,%20378%2081%20Slavonice,%20objekt,%20Firmy%20v%20OR,%20historie) [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: <https://regiony.kurzy.cz/slavonice/namesti-miru/480/obchodni-rejstrik-firmy-historie-vypis/>.
- Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2021-7-18]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp>.

- Národní památkový ústav: *Památkový katalog* [online]. [cit. 2021-07-18]. Dostupné z: [měšťanský dům - Památkový Katalog \(pamatkovykatalog.cz\)](https://pamatkovykatalog.cz/).
- MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *Marginální poznámka o muži, který si ukazuje na oko a na ucho* [online]. In: *Gesta v umění*. Brno, 2018 [cit. 2021-07-18]. Dostupné z: [\(PDF\) Marginální poznámka o muži, si si posudek na oko a na ucho, v: Gesta v umění, Brno 2018 | Zdeňka Míchalová - Academia.edu](#).
- SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Extraordinario libro di architettura di Sebastiano Serlio... nel quale si dimostrano trenta porte di opera rustica mista con diuersi ordini: et venti di opera dilicata diuerse specie con la scrittura dauanti, che narra il tutto : Serlio, Sebastiano, 1475-1554 : Stahování zdarma, půjčování a streamování : Internetový archiv : Internetový archiv \(archive.org\)](#).
- *Sebastiano Serlio* [online]. In: . *Wikipedia*, 2017 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sebastiano_Serlio.
- *The British Museum: Collection online* [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?searchText=brosamer&ILINK%7C34484,%7CassetId=82301001&objectId=1433554&partId=1
- *Graphikportal* [online]. Bildarchiv [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: https://www.graphikportal.org/gallery/encoded/eJzjYBKS4WJLzMmJT0kVYgvILypJzJFidvRzUWIuycnWYgAAadykHvg**/601.
- Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&submit=>.
- *Bildendex der kunst & architektur* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://www.bildindex.de/>.
- *Staatliche Kunstsammlungen Dresden: Online collection* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://skd-online-collection.skd.museum/Home/Index?page=1&q=Portal>.

- *Universitats bibliothek Freiburg: Freiburger historische Bestände – digital* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://skd-online-collection.skdmuseum/Home/Index?page=1&q=Portal>.
- ČÚZK - Katastrální mapa: Nahlížení do katastru nemovitostí [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: [Informace o pozemku | Nahlížení do katastru nemovitostí \(cuzk.cz\)](https://www.cuzk.cz/).
- SALAVA, Jan. *Sgrafitová výzdoba Klenotnice a Hodovní síně ve státním zámku Telč* [online]. Praha, 2008 [cit. 2021-8-19]. Dostupné z: [\(Microsoft Word - Sgrafitov\341 v\375zdoba Klenotnice a Hodovn\355 s\355n\354 ve st\341tn\355m z\341mku Tel\350.doc\) \(cuni.cz\)](#). Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Katolická teologická fakulta, Ústav dějin křesťanského umění.

7.4 Seznam použitých zkratk

- UPa – Univerzita Pardubice
- FR – Fakulta restaurování
- NPÚ – Národní památkový ústav
- MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky
- ÚTAM – Ústav teoretické a aplikované mechaniky
- AV – Akademie věd

8 Fotografická dokumentace

Seznam vyobrazení:

Obr. 1: Grafické vyznačení restaurovaného úseku s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha*. (Obrázek v textu)

Obr. 2: Grafická rekonstrukce portálu na západní stěně. (Obrázek v textu)

Obr. 3: Grafická rekonstrukce možného vzhledu portálu na severní stěně. (Obrázek v textu)

Obr. 4: Dřevoryt s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha* od Hanse Brosamera. (Zdroj: *The British Museum: Collection online* [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection/)

Obr. 5: Poloha stavební parcely s domem PČ. 480. (Zdroj: ČÚZK - *Katastrální mapa: Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://nahliznidokn.cuzk.cz/>.)

Obr. 6: Měšťanský dům ČP. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. (Fotografie: Vojtěch Mrověc)

Obr. 7: Celkový pohled na jižní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 8: Celkový pohled na severní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 9: Celkový pohled na východní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 10: Grafická dokumentace velkoplošných tmelů (červeně) na východní stěně místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 11: Celkový pohled na západní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 12: Restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 13: Detail Krista a skupiny apoštolů. Na snímku je jasně patrná lineární rozkresba provedená poměrně jednoduchou formou. Stav před restaurováním.

Obr. 14: Detail architektury v pozadí. Na snímku je patrný postup výstavby díla od světlejší lineární rozkresby přes podkladové vrstvy jednotlivých barevných ploch a sytější lineární zpestření. Na střeše domu jsou viditelné drobné fragmenty následující barevné vrstvy. Stav před restaurováním.

Obr. 15: Detail pláště jednoho z apoštolů. Uprostřed fotografie je viditelný tmavě modrý fragment původní barevnosti. Stav před restaurováním.

Obr. 16: Detail šatu slepce. Na fotografii je viditelná dírka po hřebíčku o průměru 4 mm. Stav před restaurováním.

Obr. 17: Spodní část výjevu v ostrém bočním nasvícení. Na fotografii je viditelný lesk povrchu originální renesanční malby. Stav před restaurováním.

Obr. 18: Dochovaný fragment v horní části výjevu. Na fotografii je patrné různorodé pojetí retuše tmelů. Stav před restaurováním.

Obr. 19: Detail iluzivního vlysu s fragmenty písma ve spodní části restaurovaného úseku.

Obr. 20: Detail pozadí architektury v ostrém bočním nasvícení. V horní polovině fotografie jsou jasně patrné tahy štětce. Stav před restaurováním.

Obr. 21: Detail Kristovy svatozáře v ostrém bočním nasvícení. Na okrových paprscích je patrná tloušťka barevné vrstvy.

Obr. 22: Detail architektury v pozadí výjevu s čárkovanou retuší a rekonstrukcemi střech provedené v předešlém restaurátorském zákroku. Stav před restaurováním.

Obr. 23: Detail Kristových nohou v rozptýleném umělém nasvícení. Na snímku je dobře patrná ztráta původní barevné vrstvy. Stav před restaurováním.

Obr. 24: Detail Kristových nohou v ostrém bočním nasvícení. Na snímku je dobře patrná nerovnost tmelu za patou nohy a okolní tmely, které jsou částečně provedeny pod úroveň originální omítky. Stav před restaurováním.

Obr. 25: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v umělém rozptýleném nasvícení. Na fotografii jsou na zeleném pozadí i na šatech slepce patrné světlejší retuše druhotných tmelů. Stav před restaurováním.

Obr. 26: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Na snímku jsou viditelné nevhodně zapracované tmely. Stav před restaurováním.

Obr. 27: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v umělém rozptýleném nasvícení. Na pravé straně fotografie a v levém spodním rohu jsou viditelné drobné dírký po hřebíčcích. Stav před restaurováním.

Obr. 28: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Ostré boční nasvícení zvýraznilo strukturu povrchu. Stav před restaurováním.

Obr. 29: Uprostřed fotografie jde vidět hřebíček v originální omítkové vrstvě. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 30: Detail překryvu dvou plošných tmelů v horní části restaurovaného úseku. Jak je ze snímku patrné, tmely na sebe nenasazují jak v úrovni provedení, tak ani svou povrchovou strukturou. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 31: Detail oblohy v pozadí architektury. Kromě drobných fragmentů modré barevné vrstvy v oblasti oblohy jsou na snímku patrné tmely s nezačištěnými okraji. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 32: Detail oblohy v pozadí architektury. Na fotografii jsou viditelné drobné praskliny v originální omítkové vrstvě v okolí druhotných tmelů. Na pravé straně fotografie je viditelná čárkovaná retuš společně s rekonstrukcemi střech. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 33: Detail sekundárních tmelů v ostrém bočním nasvícení. V pravé části fotografie jsou viditelné stopy nejspíše po restaurátorském kladívku. Stav před restaurováním.

Obr. 34: Zkoušky čištění retuší z předcházejícího restaurátorského zákroku na plošném tmelu.

Obr. 35: Pohled na část západní stěny s restaurovaným výjevem na levé straně. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 36: UV fluorescenční fotografie části západní stěny s restaurovaným výjevem na levé straně. Na fotografii je jasně viditelná rozdílnost předcházejícího restaurátorského zásahu v použitých materiálech. Na sousedním úseku vykazují

provedené retuše jasnou žlutozelenou luminiscencí charakteristickou pro zinkovou bělobu, která se na restaurovaném úseku nevyskytuje.

Obr. 37: Pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 38: UV fluorescenční fotografie restaurovaného výjevu. Světlejší fluorescenci vykazují druhotné tmely.

Obr. 39: Detail skupinky lidí v pozadí. Stav po odstranění tmelů. Na fotografii je viditelná původní omítka renesanční malby. Patrné jsou bílé karbonátové částice.

Obr. 40: Detail skupinky vedoucí slepce. Stav po odstranění tmelů. V horní části fotografie je v původní omítce viditelné vegetabilní znečištění.

Obr. 41: Tloušťka původní omítkové vrstvy (1 cm) v horní části restaurovaného výjevu. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 42: Detail dutiny ve zdivu způsobené zjevně nedostatečným zaplněním prostoru spáry mezi cihlami. Střední část restaurovaného výjevu v oblasti skupinky lidí vedoucí slepce. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 43: Detail výstavby velkoplošných tmelů v horní části výjevu. Ve spod je patrné použití tmelu na cementové bázi. Povrch byl zapracován patrně vápenným tmelem za použití písku jako plniva. Stav v průběhu odstraňování tmelů.

Obr. 44: Horní část výjevu v průběhu odstraňování tmelů. Ve středu fotografie je viditelný fragment s výraznou oranžovou barevnou vrstvou. Tato část byla překryta vrstvou tmelu.

Obr. 45: Vrchní část výjevu po odstranění velkoplošných tmelů. Na fotografii je patrná špatná adheze originální omítkové vrstvy vůči zdivu.

Obr. 46: Vrchní část výjevu v oblasti oblohy po odstranění velkoplošných tmelů. Na fotografii je patrná špatná adheze originální omítkové vrstvy vůči zdivu.

Obr. 47: Pohled na část architektury v pozadí v průběhu injektážních prací. Na snímku jsou viditelné tmavší fleky. Ty značí rozsah vyinjektovaných dutin.

Obr. 48: Detail nohy jednoho z apoštolů. Na snímku je zachyceno oddělení svrchní vrstvy omítky a barevnou vrstvou od spodnějších omítkových vrstev. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 49: Architektura v pozadí v průběhu tmelení. Na snímku je patrný způsob vrstvení nově prováděných velkoplošných tmelů.

Obr. 50: Detail skupinky lidí oznamujících slepci příchod Ježíše Krista do Jericha. Stav v průběhu restaurátorských prací. Na snímku je zachycena kresba plánované rekonstrukce.

Obr. 51: Proces konsolidace omítkové vrstvy na vedlejším úseku.

Obr. 52: Zapracovávání tmelů na vedlejším úseku.

Obr. 53: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 54: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 55: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po opětovném vytmelení.

Obr. 56: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po restaurování.

Obr. 57: Detail Krista a apoštolů. Stav před restaurováním.

Obr. 58: Detail Krista a apoštolů. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 59: Detail Krista a apoštolů. Stav po vytmelení.

Obr. 60: Detail Krista a apoštolů. Stav po restaurování.

Obr. 61: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav před restaurováním.

Obr. 62: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po odstranění tmelů. Na fotografii jsou viditelné místa se ztrátou původní omítky a s dutinami ve zdivu.

Obr. 63: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po opětovném vytmelení.

Obr. 64: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po restaurování.

Obr. 65: Detail nohou Krista a apoštolů. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 66: Detail nohou Krista a apoštolů. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav po restaurování.

Obr. 67: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav před restaurováním.

Obr. 68: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 69: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po vytmelení.

Obr. 70: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po restaurování.

Obr. 71: Detail skupinky lidí oznamující slepci příchod Ježíše k Jerichu. Stav po vytmelení.

Obr. 72: Detail skupinky lidí oznamující slepci příchod Ježíše k Jerichu. Stav po restaurování.

Obr. 73: Celkový Pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 74: Celkový pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 75: Celkový pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav po opětovném vytmelení.

Obr. 76: Celkový pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav po restaurování.

Obr. 77: Možná předloha portálů. Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&sumit=.>)

Obr. 78: Možná předloha portálů. Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&sumit=.>)

Obr. 79: Možná předloha portálů. Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&sumit=.>)

Obr. 80: Možná předloha portálů. Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&sumit=.>)

Obr. 81: Možná předloha portálů. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#)

- Obr. 82:** Možná předloha portálů. Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&submit=.](http://lutherkat.hab.de/search.php?m1=bildbeschreibung&st1=titel&trunc1=%25&submit=))
- Obr. 83:** Možná předloha portálů. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#))
- Obr. 84:** Možná předloha portálů. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#))
- Obr. 85:** Možná předloha portálů. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#))
- Obr. 86:** Analogie portálů z jedné ze sgrafitových místností na zámku v Telči. (Zdroj: MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *MĚŠŤANÉ, UMĚLCI, ŘEMESLNÍCI: výtvarná kultura v Telči a Slavonicích v době renesance*. Brno: BOOKS&PIPES, 2020. ISBN 978-80-7485-214-5.)
- Obr. 87:** Výjev *Svatba v Káni galilejské* z vedlejšího domu ČP. 479. Architektura z výjevu nese podobné prvky vpadlých polí, jako jsou na architektuře portálů. (Fotografie: Vojtech Mrověc)
- Obr. 88:** Detail iluzivní architektury z vedlejšího domu ČP. 479. (Fotografie: Vojtech Mrověc)
- Obr. 89:** Detail iluzivní architektury z vedlejšího domu čp. 479. V horní části je viditelné datování rokem 1556. (Fotografie: Vojtech Mrověc)
- Obr. 90:** Celkový pohled na portál na západní stěně. Stav po vytmelení.
- Obr. 91:** Detail horní části portálu na západní stěně. Stav po vytmelení.
- Obr. 92:** Detail soklíku pravého ostění západního portálu. Na fotografii je viditelný tvar hlavic i fragmenty barevné vrstvy možného festonu či girlandy v padlém poli soklíku. Stav po vytmelení.

- Obr. 93:** Detail patky levého ostění západního portálu. Stav po vytmelení.
- Obr. 94:** Detail patky pravého ostění západního portálu. Stav po vytmelení.
- Obr. 95:** Detail dříku pravého bočního ostění západního portálu. Na fotografii jsou viditelné barevné fragmenty uvnitř vpadlého pole dříku a spodního soklu. Viditelné jsou i barevné fragmenty nejspíše hroznu s listovým možná girlandy či festonu.
- Obr. 96:** Celkový pohled na iluzivní portál na severní stěně místnosti. Stav v průběhu tmelení. (Fotografie: Anežka Holečková)
- Obr. 97:** Detail horní části severního portálu. Stav po vytmelení.
- Obr. 98:** Detail horní části levého bočního ostění severního portálu. Stav po vytmelení.
- Obr. 99:** Detail horní části pravého bočního ostění severního portálu. Stav v průběhu retuší.
- Obr. 100:** Detail patky pravého bočního ostění iluzivního portálu na severní stěně restaurované místnosti. Stav v průběhu retuší.
- Obr. 101:** Detail špalety vstupního prostoru v severní stěně. Na fotografii jsou patrné fragmenty černé barvy. Stav po v průběhu tmelení.
- Obr. 102:** Detail iluzivní architektury v okolí polopostavy muže ukazujícího si na oko a ucho na severní stěně místnosti. Stav před restaurováním. Zdroj: osobní archiv autora.
- Obr. 103:** Grafické vyznačení poškození malby před restaurováním.
- Obr. 104:** Grafické vyznačení nevyhovujících, a tím pádem odstraněných, druhotných tmelů.
- Obr. 105:** Grafické vyznačení vlastního restaurátorského zásahu.
- Obr. 106:** Grafické vyznačení dutin a míst injektáže.

8.1 Fotografická dokumentace praktické části

Obr. 4: Dřevoryt s výjevem *Uzdravení slepého u Jericha* od Hanse Brosamera. (Zdroj: *The British Museum: Collection online* [online]. [cit. 2020-03-20]. Dostupné z: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection/.)

Obr. 5: Poloha stavební parcely s domem PČ. 480. (Zdroj: *ČÚZK - Katastrální mapa: Nahlížení do katastru nemovitostí* [online]. [cit. 2021-7-28]. Dostupné z: <https://nahliznidokn.cuzk.cz/>.)

Obr. 6: Měšťanský dům ČP. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích. (Fotografie: Vojtěch Mrovec)

Obr. 7: Celkový pohled na jižní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 8: Celkový pohled na severní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 9: Celkový pohled na východní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 10: Grafická dokumentace velkoplošných tmelů (červeně) na východní stěně místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

Obr. 11: Celkový pohled na západní stěnu místnosti. (Zdroj: BERANOVÁ, Anežka, Jana WAISSEROVÁ a Zuzana WICHTERLOVÁ. *Dokumentace restaurátorského průzkumu: Průzkum nástěnných maleb v 1. patře nám. Míru čp. 480, Slavonice*. 2018. Zdroj: soukromý archiv autorů.)

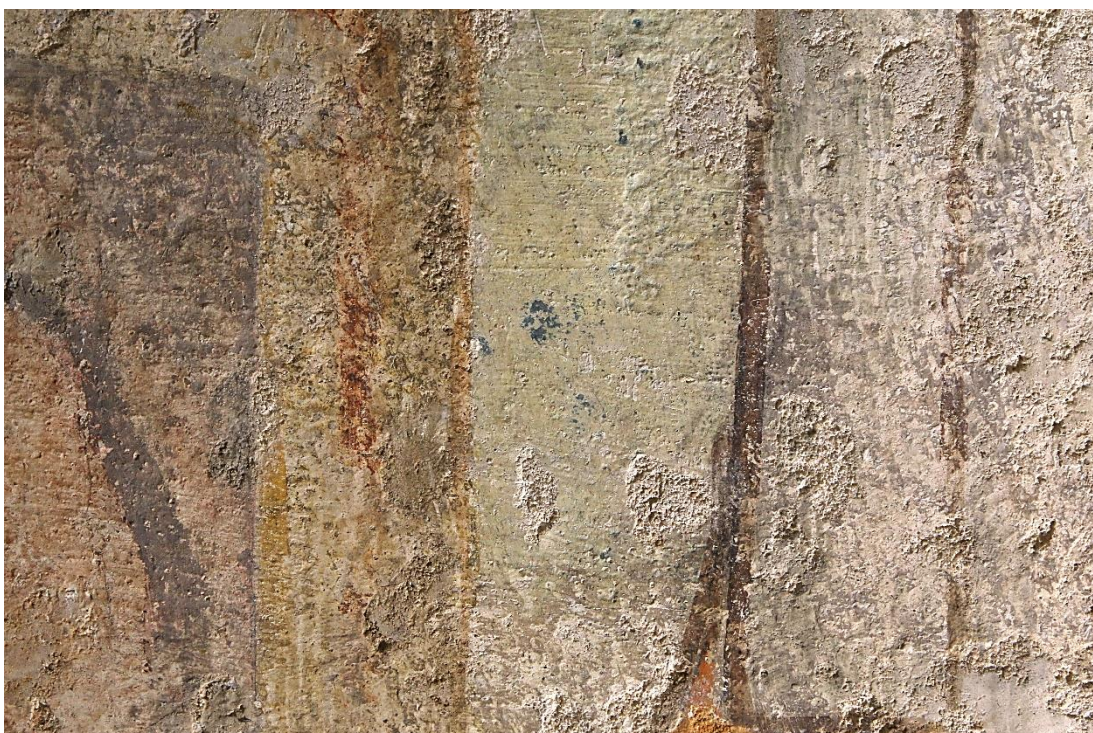
Obr. 12: Restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 13: Detail Krista a skupiny apoštolů. Na snímku je jasně patrná lineární rozkresba provedená poměrně jednoduchou formou. Stav před restaurováním.

Obr. 14: Detail architektury v pozadí. Na snímku je patrný postup výstavby díla od světlejší lineární rozkresby přes podkladové vrstvy jednotlivých barevných ploch a sytější lineární zpestření. Na střeše domu jsou viditelné drobné fragmenty následující barevné vrstvy. Stav před restaurováním.

Obr. 15: Detail pláště jednoho z apoštolů. Uprostřed fotografie je viditelný tmavě modrý fragment původní barevnosti. Stav před restaurováním.

Obr. 16: Detail šatu slepce. Na fotografii je viditelná dírka po hřebíčku o průměru 4 mm. Stav před restaurováním.

Obr. 17: Spodní část výjevu v ostrém bočním nasvícení. Na fotografii je viditelný lesk povrchu originální renesanční malby. Stav před restaurováním.

Obr. 18: Dochovaný fragment v horní části výjevu. Na fotografii je patrné různorodé pojetí retuše tmelů. Stav před restaurováním.

Obr. 19: Detail iluzivního vlysu s fragmenty písma ve spodní části restaurovaného úseku.

Obr. 20: Detail pozadí architektury v ostrém bočním nasvícení. V horní polovině fotografie jsou jasně patrné tahy štětce. Stav před restaurováním.

Obr. 21: Detail Kristovy svatozáře v ostrém bočním nasvícení. Na okrových paprcích je patrná tloušťka barevné vrstvy.

Obr. 22: Detail architektury v pozadí výjevu s čárkovanou retuší a rekonstrukcemi střech provedené v předešlém restaurátorském zákroku. Stav před restaurováním.

Obr. 23: Detail Kristových nohou v rozptýleném umělém nasvícení. Na snímku je dobře patrná ztráta původní barevné vrstvy. Stav před restaurováním.

Obr. 24: Detail Kristových nohou v ostrém bočním nasvícení. Na snímku je dobře patrná nerovnost tmelu za patou nohy a okolní tmely, které jsou částečně provedeny pod úroveň originální omítky. Stav před restaurováním.

Obr. 25: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v umělém rozptýleném nasvícení. Na fotografii jsou na zeleném pozadí i na šatech slepce patrné světlejší retuše druhotných tmelů. Stav před restaurováním.

Obr. 26: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Na snímku jsou viditelné nevhodně zapracované tmely. Stav před restaurováním.

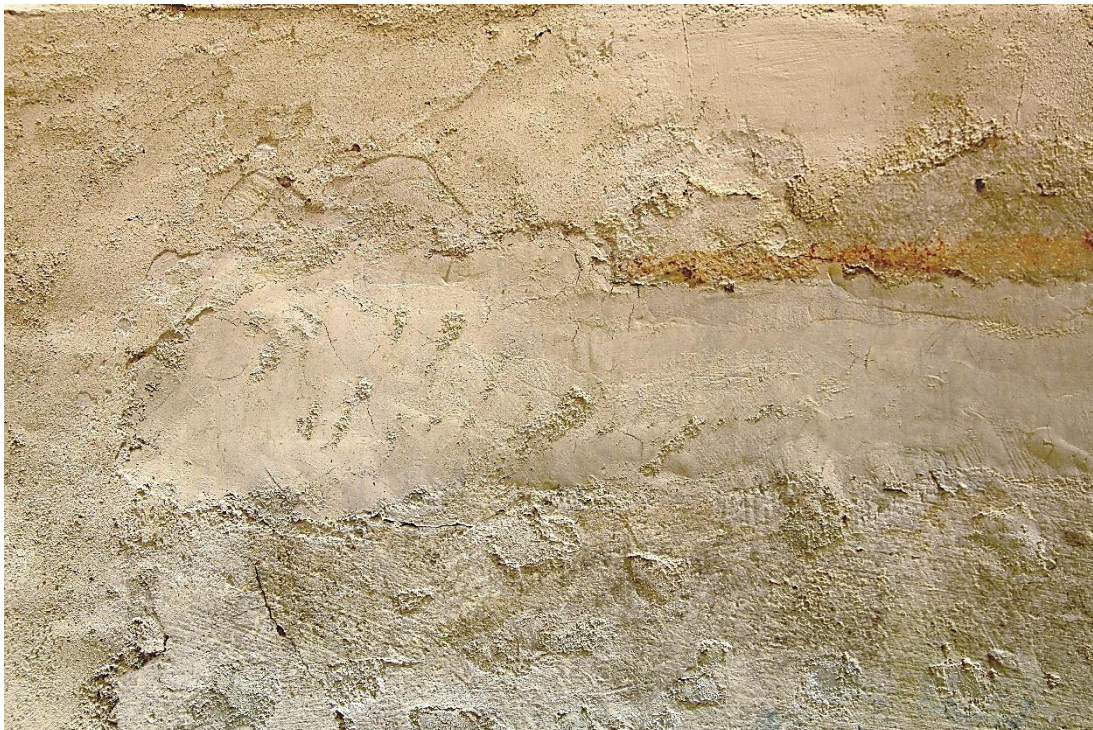
Obr. 27: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v umělém rozptýleném nasvícení. Na pravé straně fotografie a v levém spodním rohu jsou viditelné drobné dírký po hřebíčcích. Stav před restaurováním.

Obr. 28: Detail skupinky lidí vedoucí slepého. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Ostré boční nasvícení zvýraznilo strukturu povrchu. Stav před restaurováním.

Obr. 29: Uprostřed fotografie jde vidět hřebíček v originální omítkové vrstvě. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 30: Detail překryvu dvou plošných tmelů v horní části restaurovaného úseku. Jak je ze snímku patrné, tmely na sebe nenavazují jak v úrovni provedení, tak ani svou povrchovou strukturou. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 31: Detail oblohy v pozadí architektury. Kromě drobných fragmentů modré barevné vrstvy v oblasti oblohy jsou na snímku patrné tmely s nezačištěnými okraji. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 32: Detail oblohy v pozadí architektury. Na fotografii jsou viditelné drobné praskliny v originální omítkové vrstvě v okolí druhotných tmelů. Na pravé straně fotografie je viditelná čárkovaná retuš společně s rekonstrukcemi střech. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 33: Detail sekundárních tmelů v ostrém bočním nasvícení. V pravé části fotografie jsou viditelné stopy nejspíše po restaurátorském kladívku. Stav před restaurováním.

Obr. 34: Zkoušky čištění retuší z předcházejícího restaurátorského zákroku na plošném tmelu.

Obr. 35: Pohled na část západní stěny s restaurovaným výjevem na levé straně. Fotografie v rozptýleném umělém nasvícení. Stav před restaurováním.

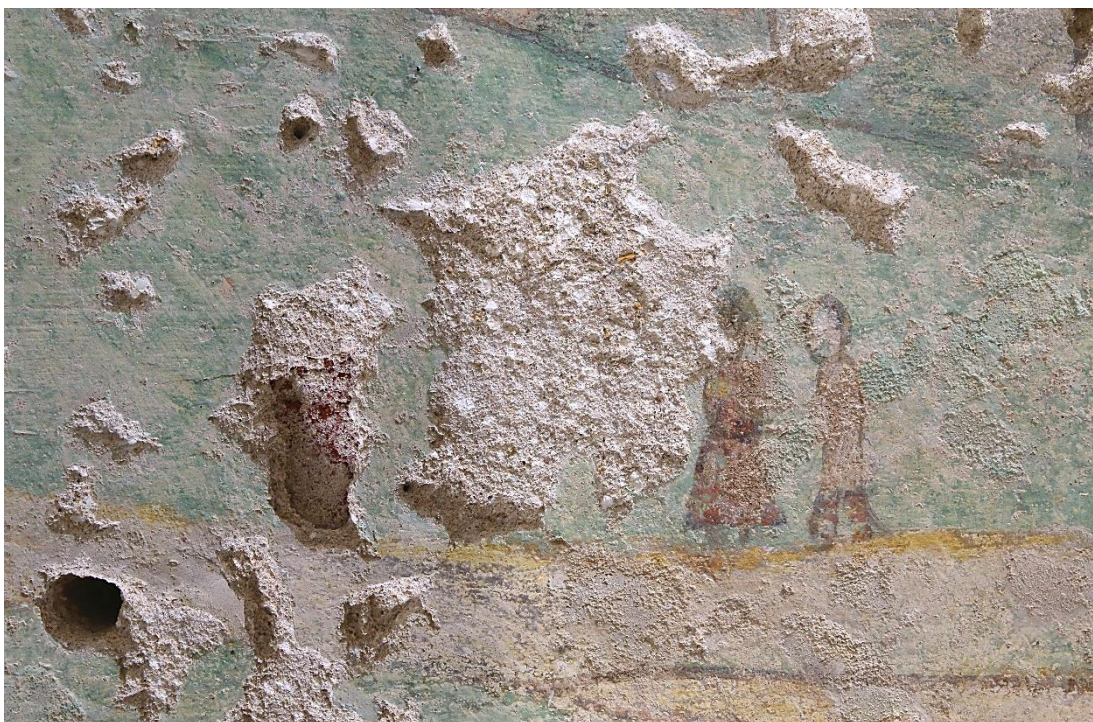
Obr. 36: UV fluorescenční fotografie části západní stěny s restaurovaným výjevem na levé straně. Na fotografii je jasně viditelná rozdílnost předcházejícího restaurátorského zásahu v použitých materiálech. Na sousedním úseku vykazují provedené retuše jasnou žlutozelenou luminiscenci charakteristickou pro zinkovou bělobu, která se na restaurovaném úseku nevyskytuje.

Obr. 37: Pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 38: UV fluorescenční fotografie restaurovaného výjevu. Světlejší fluorescenci vykazují druhotné tmely.

Obr. 39: Detail skupinky lidí v pozadí. Stav po odstranění tmelů. Na fotografii je viditelná původní omítka renesanční malby. Patrné jsou bílé karbonátové částice.

Obr. 40: Detail skupinky vedoucí slepce. Stav po odstranění tmelů. V horní části fotografie je v původní omítce viditelné vegetabilní znečištění.

Obr. 41: Tloušťka původní omítkové vrstvy (1 cm) v horní části restaurovaného výjevu. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 42: Detail dutiny ve zdivu způsobené zjevně nedostatečným zaplněním prostoru spáry mezi cihlami. Střední část restaurovaného výjevu v oblasti skupinky lidí vedoucí slepce. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 43: Detail výstavby velkoplošných tmelů v horní části výjevu. Ve spod je patrné použití tmelu na cementové bázi. Povrch byl zapracován patrně vápenným tmelem za použití písku jako plniva. Stav v průběhu odstraňování tmelů.

Obr. 44: Horní část výjevu v průběhu odstraňování tmelů. Ve středu fotografie je viditelný fragment s výraznou oranžovou barevnou vrstvou. Tato část byla překryta vrstvou tmelu.

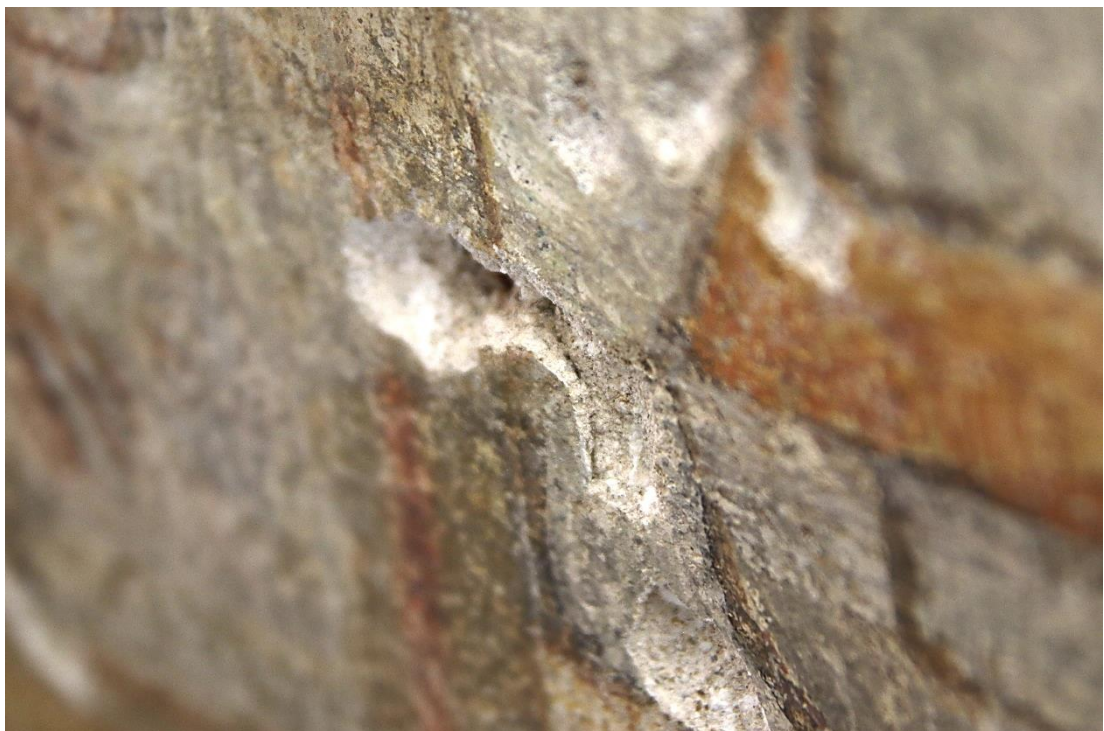
Obr. 45: Vrchní část výjevu po odstranění velkoplošných tmelů. Na fotografii je patrná špatná adheze originální omítkové vrstvy vůči zdivu.

Obr. 46: Vrchní část výjevu v oblasti oblohy po odstranění velkoplošných tmelů. Na fotografii je patrná špatná adheze originální omítkové vrstvy vůči zdivu.

Obr. 47: Pohled na část architektury v pozadí v průběhu injektážních prací. Na snímku jsou viditelné tmavší fleky. Ty značí rozsah vyinjektovaných dutin.

Obr. 48: Detail nohy jednoho z apoštolů. Na snímku je zachyceno oddělení svrchní vrstvy omítky a barevnou vrstvou od spodnějších omítkových vrstev. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 49: Architektura v pozadí v průběhu tmelení. Na snímku je patrný způsob vrstvení nově prováděných velkoplošných tmelů.

Obr. 50: Detail skupinky lidí oznamujících slepci příchod Ježíše Krista do Jericha. Stav v průběhu restaurátorských prací. Na snímku je zachycena kresba plánované rekonstrukce.

Obr. 51: Proces konsolidace omítkové vrstvy na vedlejším úseku.

Obr. 52: Zapracovávání tmelů na vedlejším úseku.

Obr. 53: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 54: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 55: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po opětovném vytmelení.

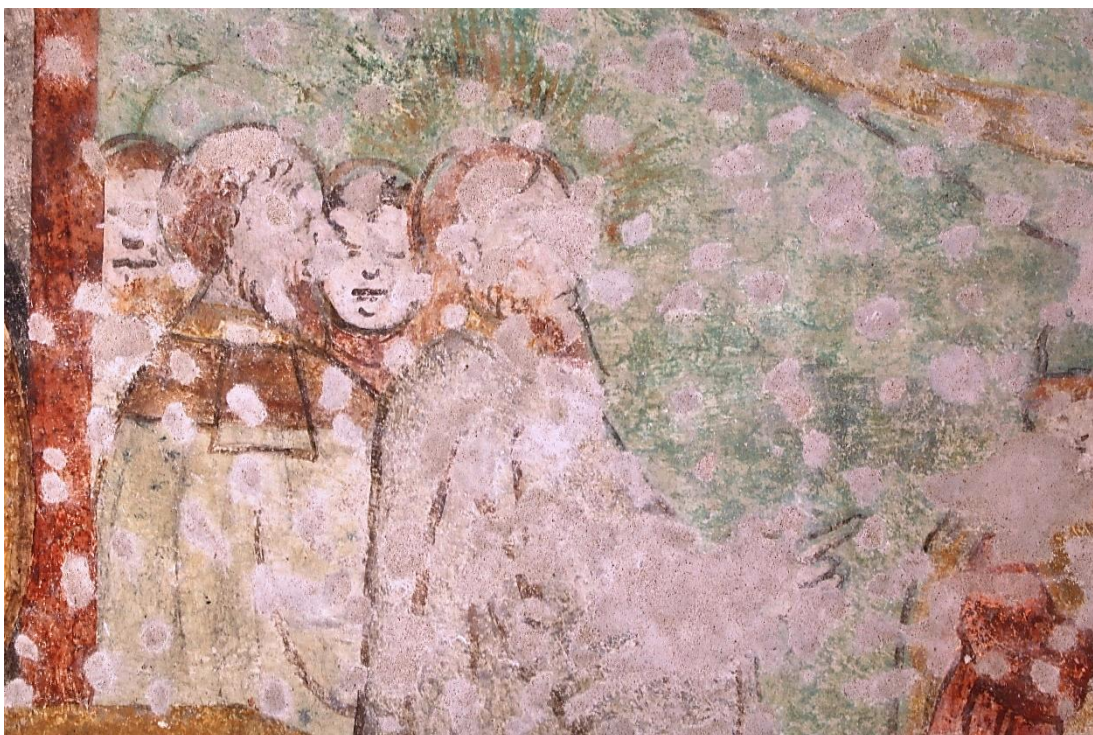
Obr. 56: Pohled na architekturu v pozadí výjevu. Fotografie pořízená v umělém rozptýleném světle. Stav po restaurování.

Obr. 57: Detail Krista a apoštolů. Stav před restaurováním.

Obr. 58: Detail Krista a apoštolů. Stav po odstranění druhotných tmelů.

Obr. 59: Detail Krista a apoštolů. Stav po vytmelení.

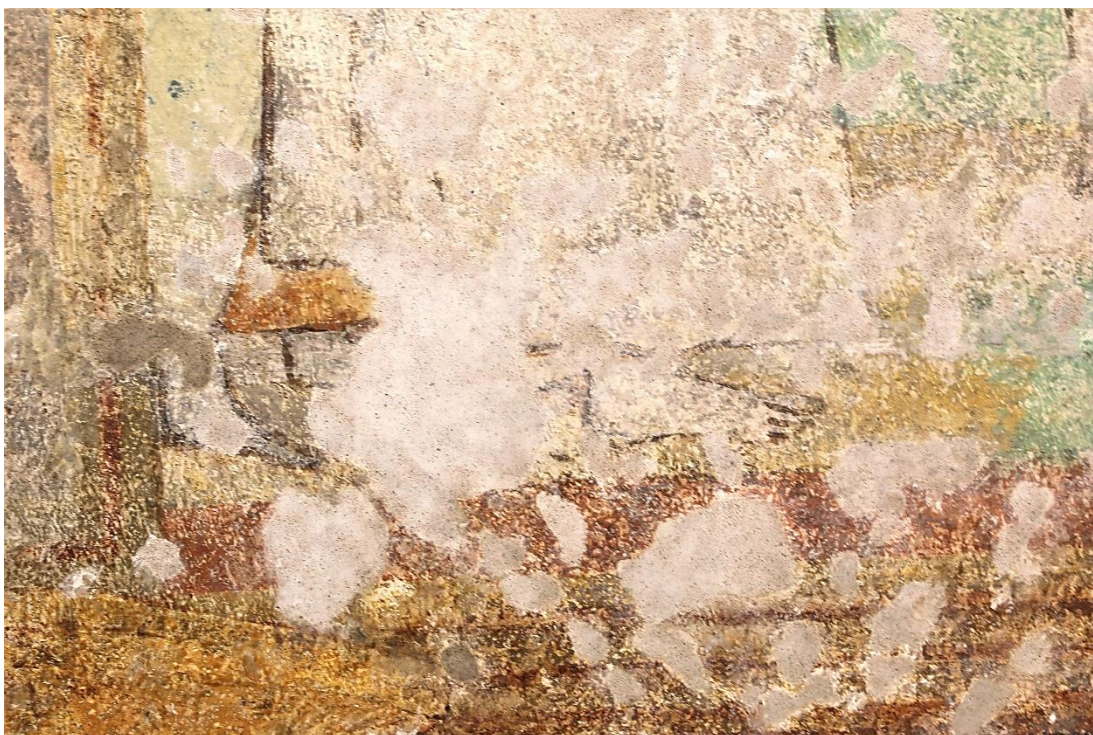
Obr. 60: Detail Krista a apoštolů. Stav po restaurování.

Obr. 61: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav před restaurováním.

Obr. 62: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po odstranění tmelů. Na fotografii jsou viditelné místa se ztrátou původní omítky a s dutinami ve zdivu.

Obr. 63: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po opětovném vytmelení.

Obr. 64: Detail nohou Krista a apoštolů. Stav po restaurování.

Obr. 65: Detail nohou Krista a apoštolů. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 66: Detail nohou Krista a apoštolů. Fotografie v ostrém bočním nasvícení. Stav po restaurování.

Obr. 67: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav před restaurováním.

Obr. 68: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po odstranění tmelů.

Obr. 69: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po vytmelení.

Obr. 70: Detail fragmentu písma v iluzivním vlysu. Stav po restaurování.

Obr. 71: Detail skupinky lidí oznamující slepci příchod Ježíše k Jerichu. Stav po vytmelení.

Obr. 72: Detail skupinky lidí oznamující slepci příchod Ježíše k Jerichu. Stav po restaurování.

Obr. 73: Celkový pohled na restaurovaný výjev v uměleém rozptýleném nasvícení. Stav před restaurováním.

Obr. 74: Celkový pohled na restaurovaný výjev v umělém rozptýleném nasvícení. Stav po odstranění druhotných tmelů.

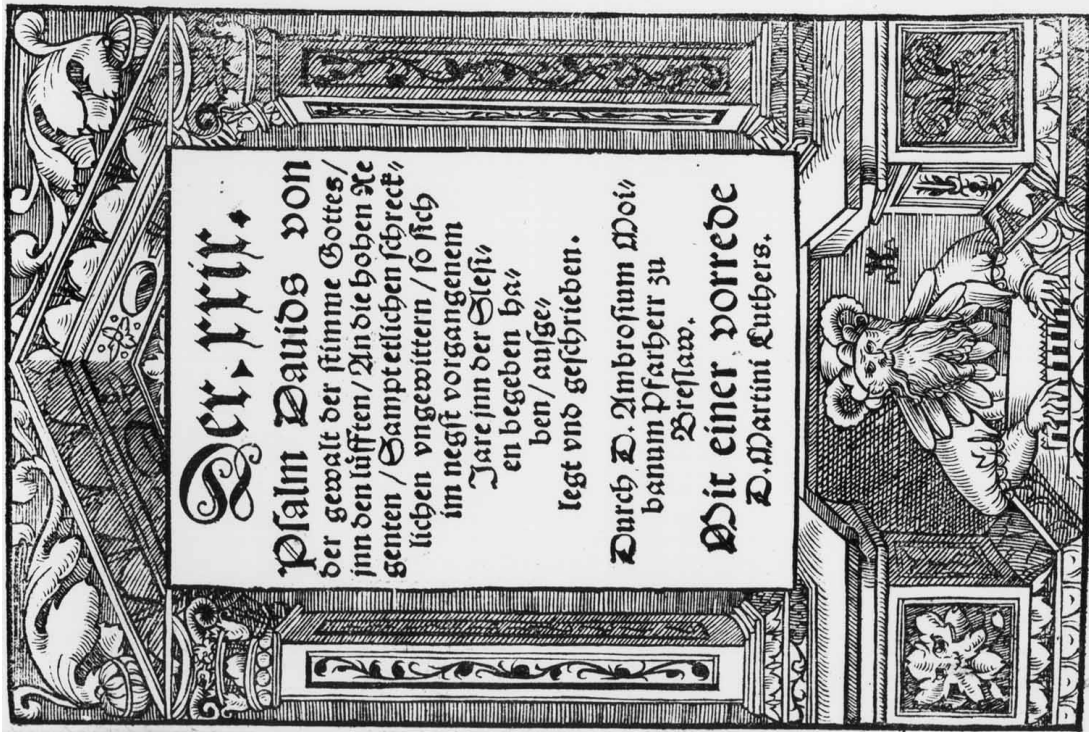

Obr. 75:
Celkový pohled
na restaurovaný
výjev v uměleém
rozptýleném
nasvícení. Stav
po opětovném
vytmelení.

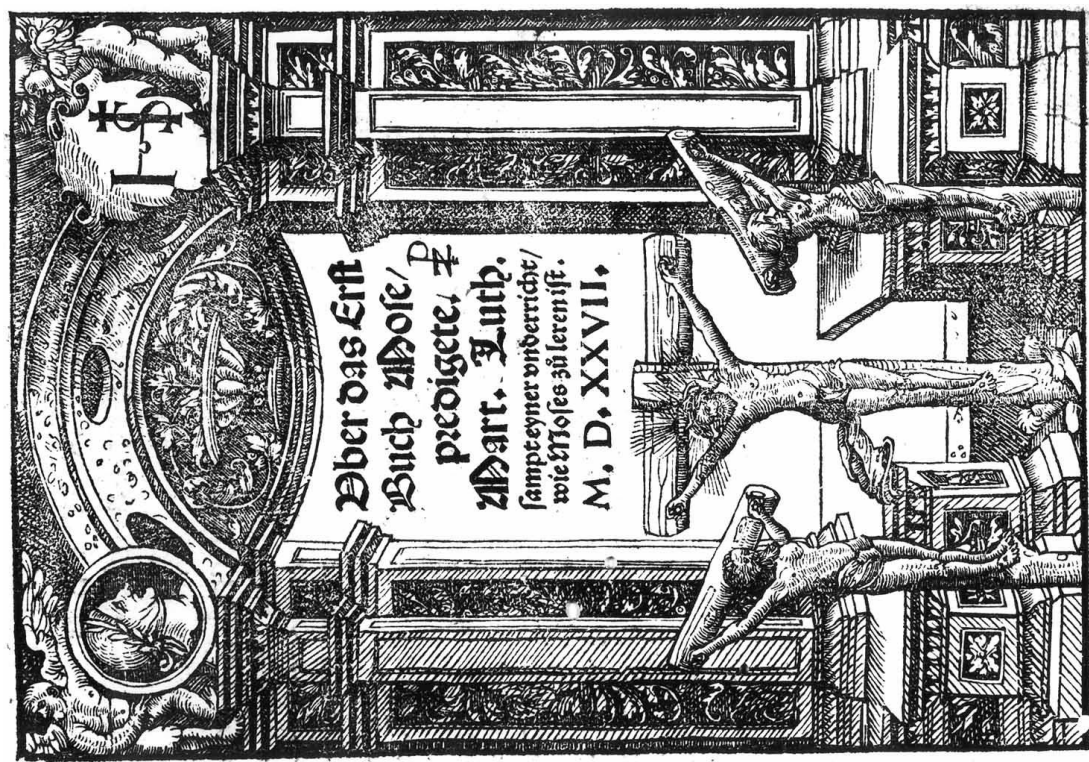

Obr. 76:
Celkový pohled
na restaurovaný
výjev v umělem
rozptýleném
nastvícení. Stav
po restaurování.

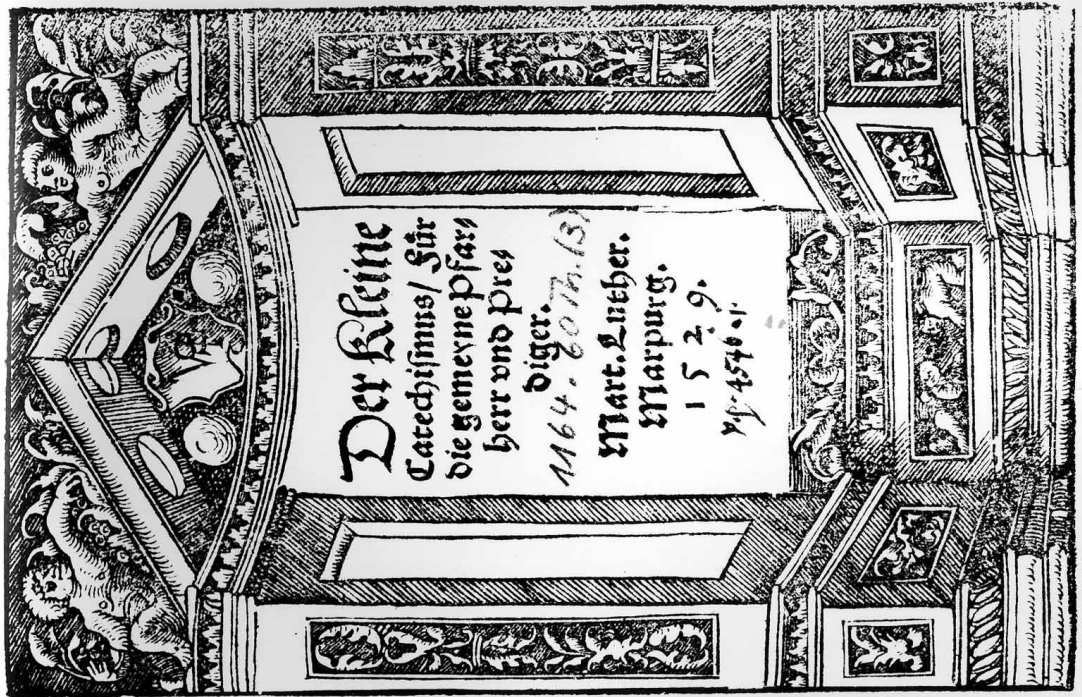
8.2 Fotografická dokumentace rozšířené teoretické části

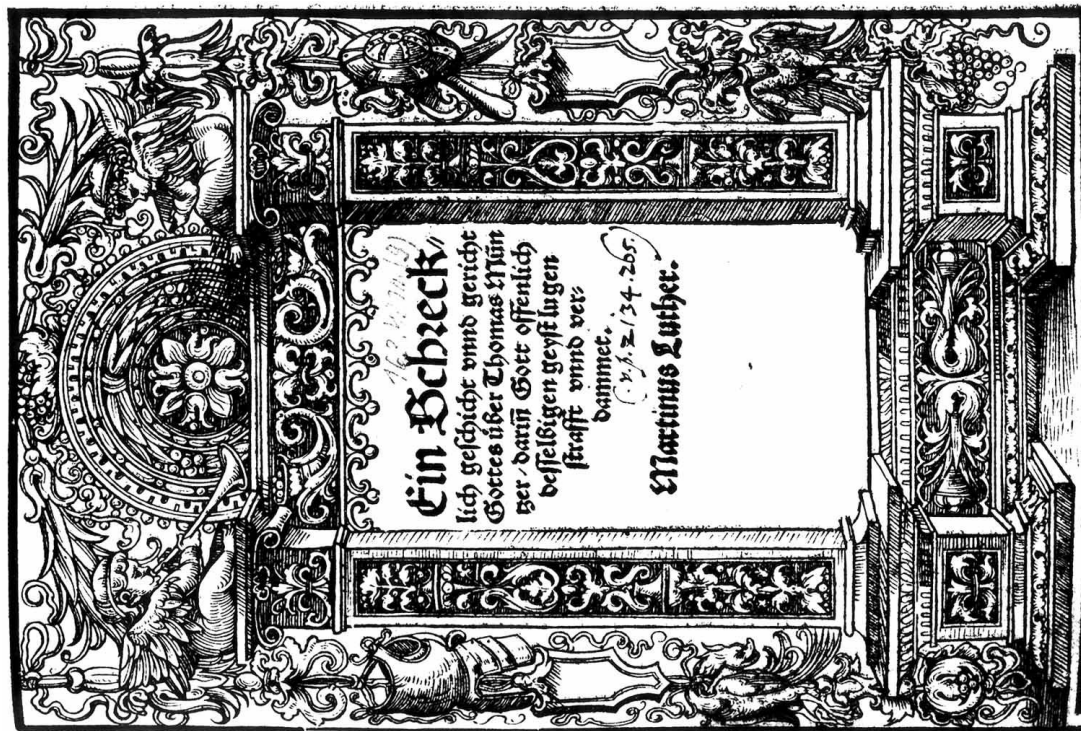
Obr. 77:
 Možná předloha portálu.
 Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <http://lutherkat.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung>

Obr. 78:
 Možná předloha portálu.
 Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. *Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [http://lutherkat.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=](http://lutherkat.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;))

Obr. 79:
 Možná předloha portálu.
 Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel [online]. [cit. 2021-06-03].
 Dostupné z: <http://lutherka.t.hab.de/search.php?m1=bil>

Obr. 80:
 Možná předloha portálu.
 Titulní strana Lutheránské bible. (Zdroj: Katalog der Wolfenbütteler Luther-Drucke 1513 bis 1546. Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel [online]. [cit. 2021-06-03].
 Dostupné z: [http://lutherka.t.hab.de/search.php?m1=bil&st1=titel&trunc1=%25&submit=.](http://lutherka.t.hab.de/search.php?m1=bil&st1=titel&trunc1=%25&submit=;)

Obr. 81:

Možná předloha portálu.

(Zdroj:

SERLIO,

Sebastiano. *E*

xtraordinario

libro di

architettura

[online].

Venetia, 1561

[cit. 2021-06-

03]. Dostupné

z:

[Internetový](#)

[archiv:](#)

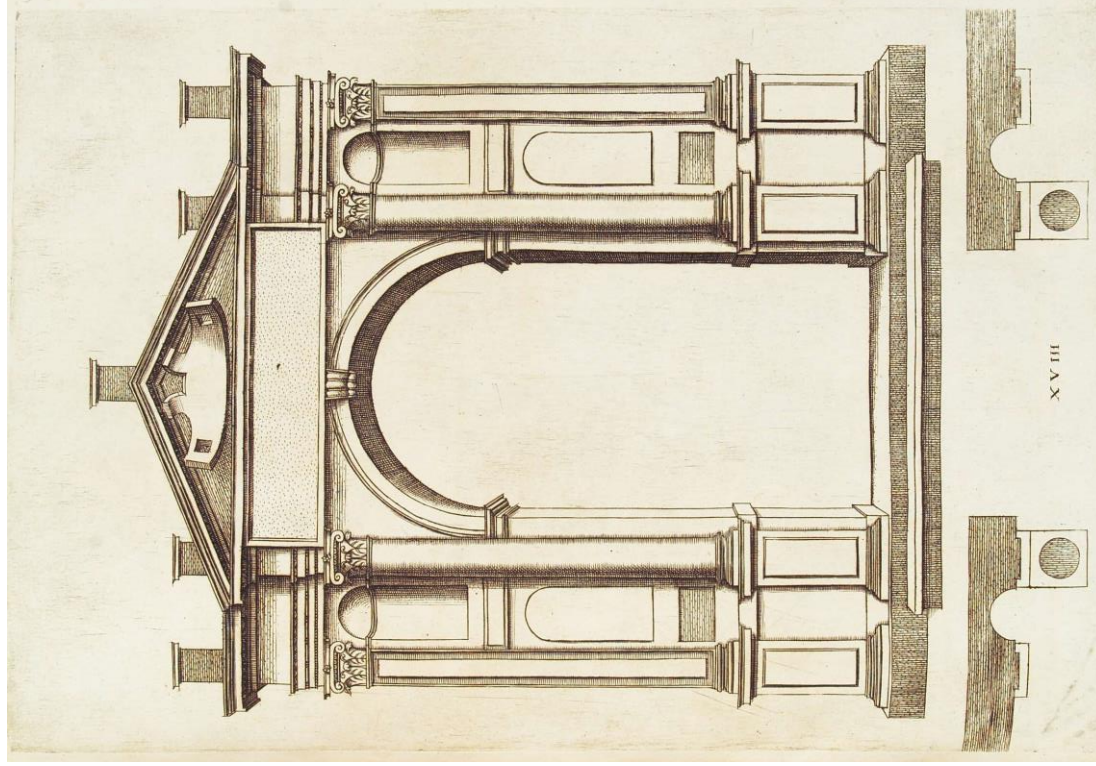
[Digitální](#)

[knihovna](#)

[bezplatných a](#)

[vypůjčitelných](#)

[h knih, filmů,](#)

XV III

Obr. 82:

Možná

předloha

portálu.

Titulní strana

Lutheránské

bible. (Zdroj:

Katalog der

Wolfenbüttel

er Luther-

Drucke 1513

bis

1546. Herzog

August

Bibliothek

Wolfenbüttel

[online]. [cit.

2021-06-03].

Dostupné z:

<http://lutherk>

[at.hab.de/search.php?ml=](http://at.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;)

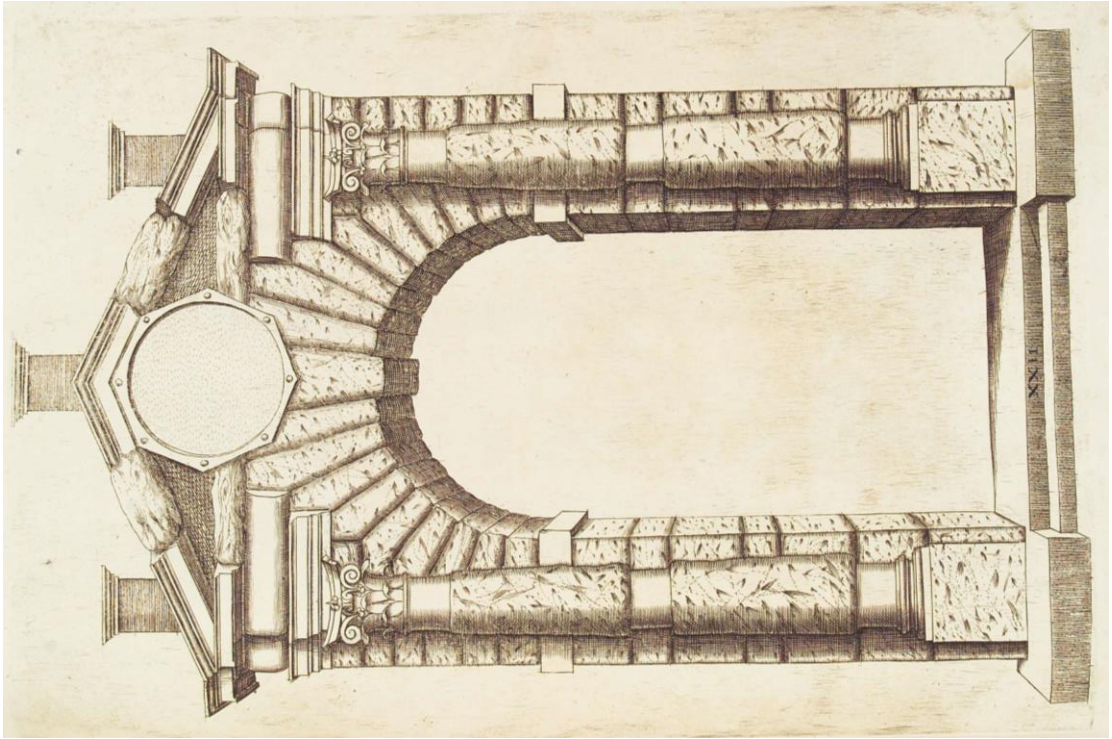
[bildbeschreibung](http://at.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;)

[ng&stl=titel](http://at.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;)

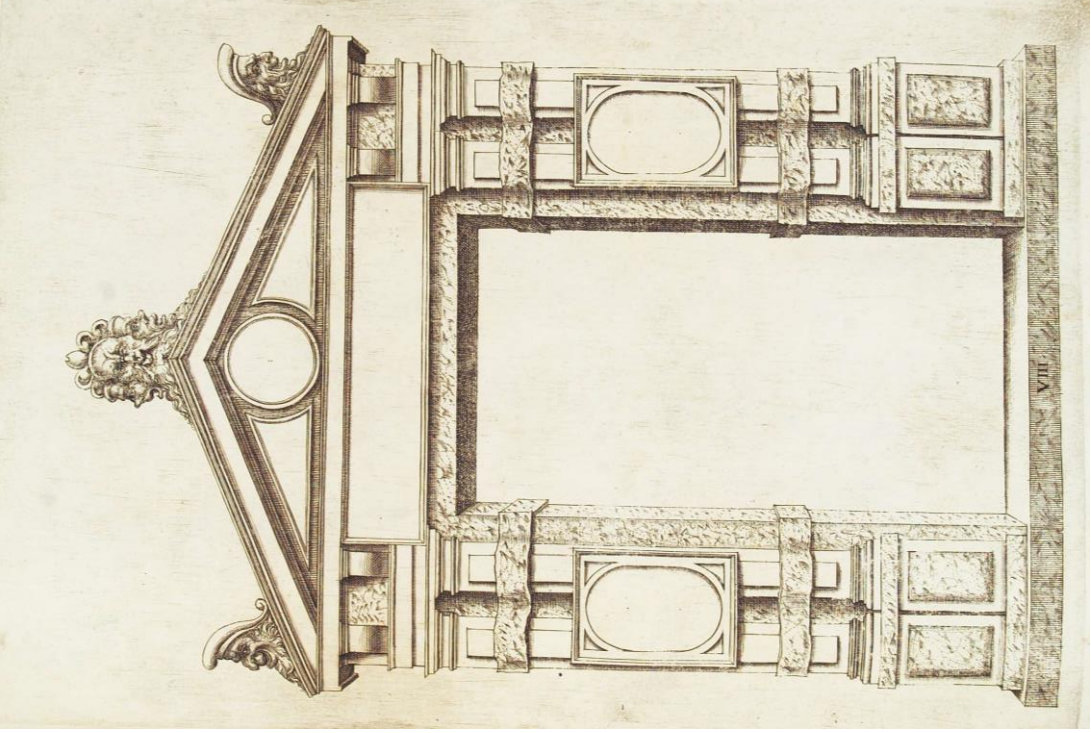
[&trunc1=%2](http://at.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;)

[5&submit=\)](http://at.hab.de/search.php?ml=bildbeschreibung&stl=titel&trunc1=%25&submit=;)

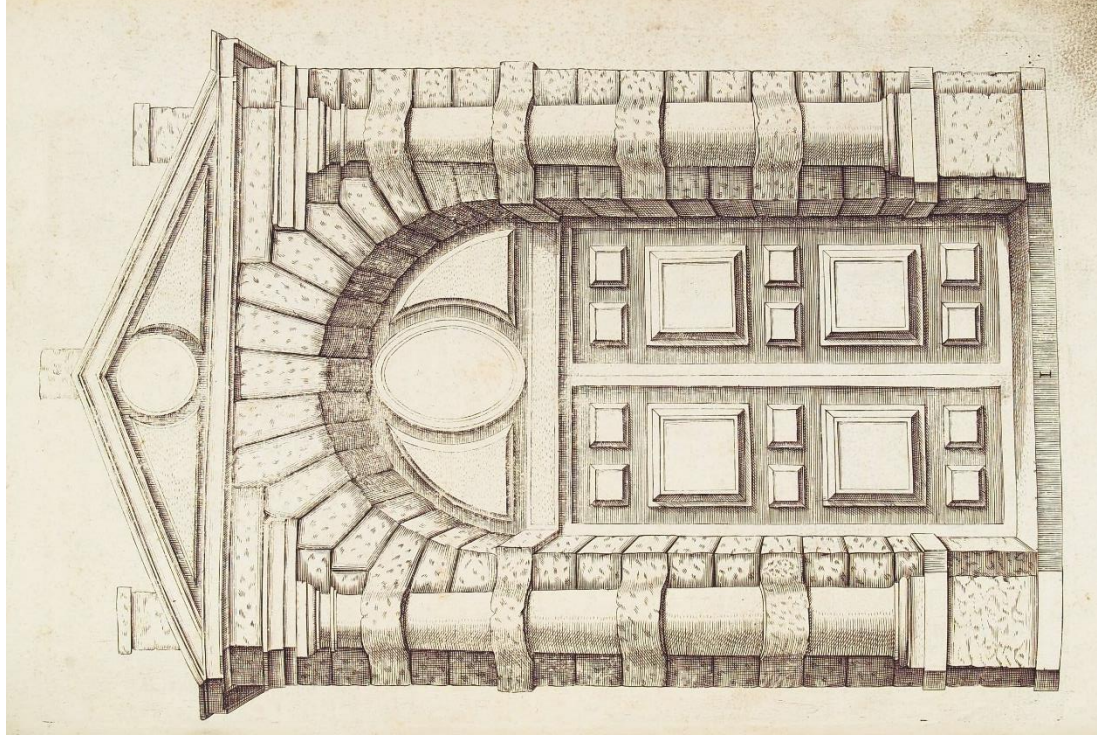
Obr. 83: Možná předloha portálu. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#))

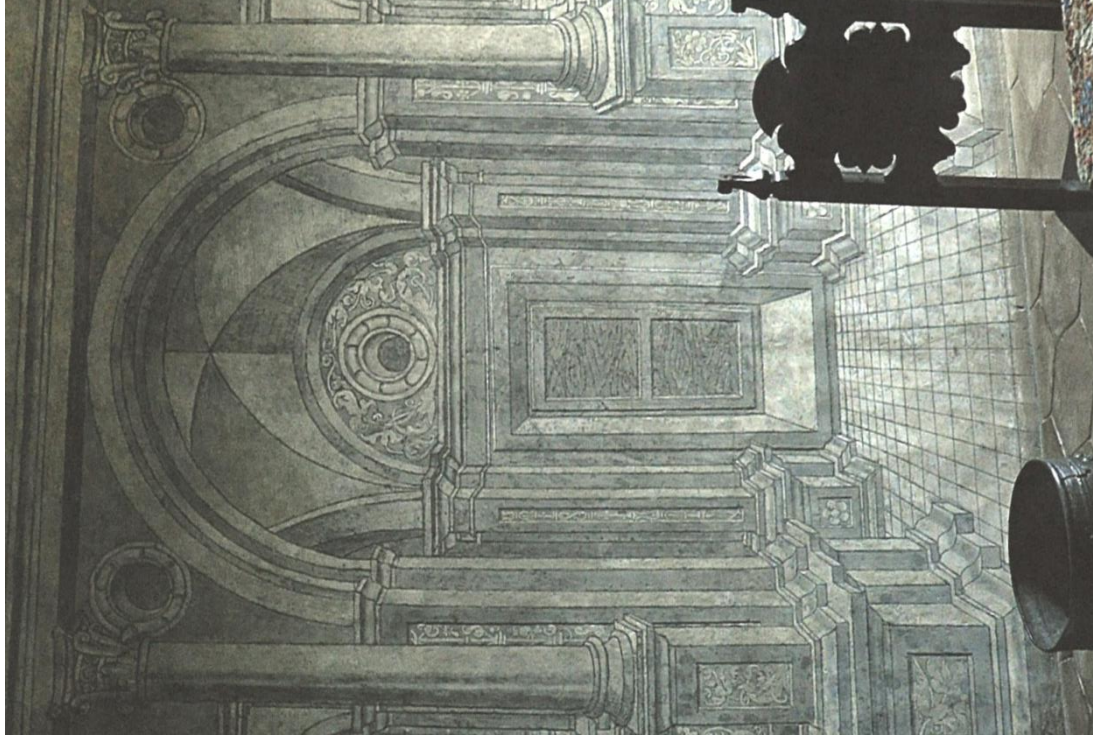
Obr. 84: Možná předloha portálu. (Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Extraordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback \(archive.org\).](#))

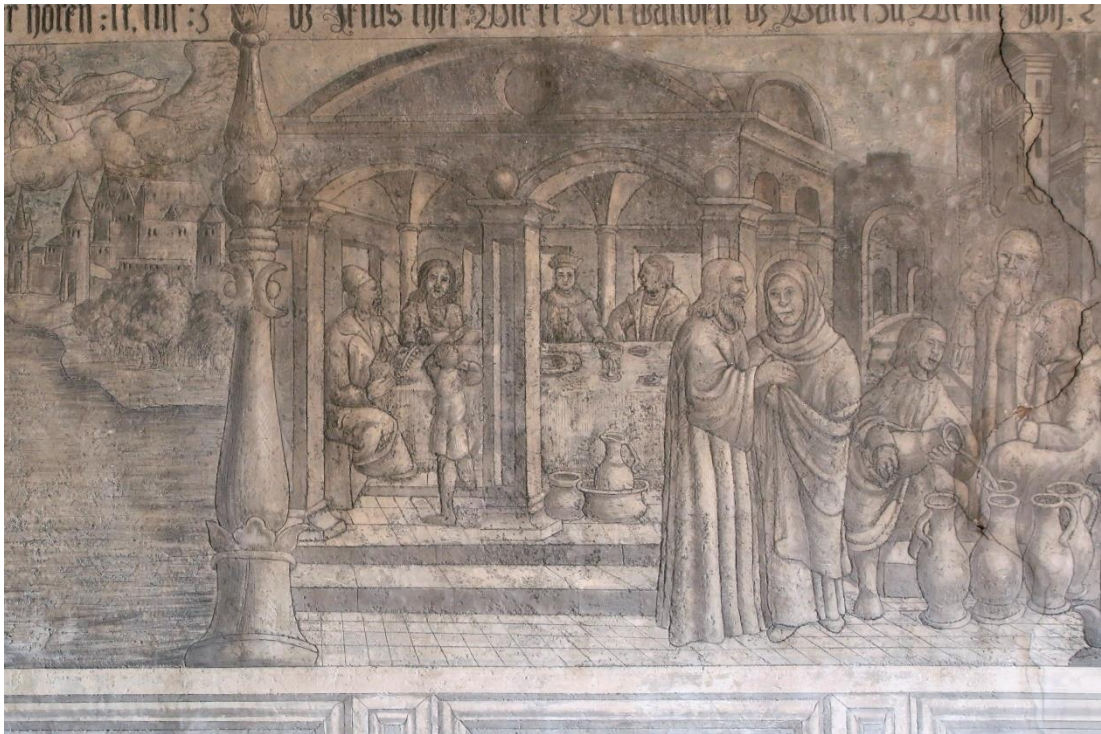
Obr. 85:

Možná předloha portálu.
(Zdroj: SERLIO, Sebastiano. *Ex traordinario libro di architettura* [online]. Venetia, 1561 [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: [Internetový archiv: Digitální knihovna bezplatných a vypůjčitelných knih, filmů, hudby a stroje na wayback](#)

Obr. 86:
Analogie portálů z jedné ze sgrafitových místností na zámku v Telči.
(Zdroj: MÍCHALOVÁ, Zdeňka. *MĚŠŤ ANĚ, UMĚLCI, ŘEMESLNÍCI: výtvorná kultura v Telči a Slavonicích v době renesance*. Brno: BOOKS&PIPE S, 2020. ISBN 978-80-7485-214-5.)

Obr. 87: Výjev Svatba v Káni galilejské z vedlejšího domu čp. 479. Architektura z výjevu nese podobné prvky vpadlých polí, jako jsou na architektuře portálů. (Fotografie: Vojtech Mrovč)

Obr. 88: Detail iluzivní architektury z vedlejšího domu čp. 479. (Fotografie: Vojtěch Mrovč)

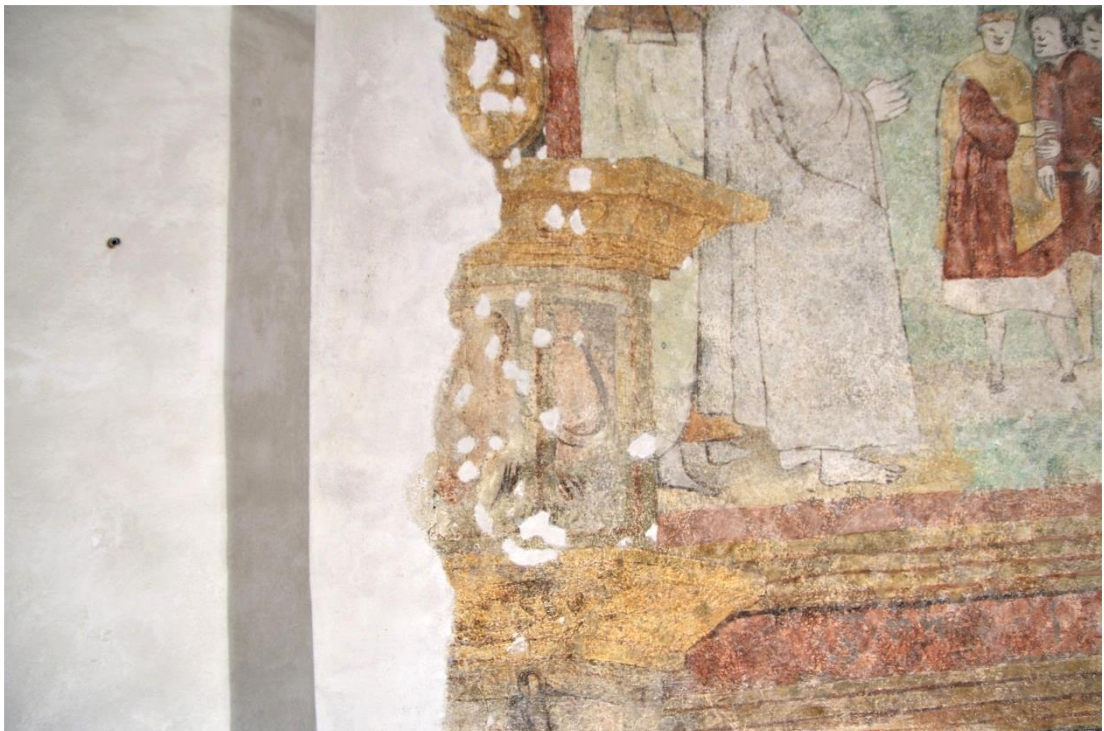
Obr. 89: Detail iluzivní architektury z vedlejšího domu čp. 479. V horní části je viditelné datování rokem 1556. (Fotografie: Vojtěch Mrovč)

Obr. 90: Celkový pohled na portál na západní stěně. Stav po vytmelení.

Obr. 91: Detail horní části portálu na západní stěně. Stav po vytmelení.

Obr. 92: Detail soklíku pravého ostění západního portálu. Na fotografii je viditelný tvar hlavic i fragmenty barevné vrstvy možného festonu či girlandy v padlém poli soklíku. Stav po vytmelení.

Obr. 93: Detail patky levého ostění západního portálu. Stav po vytmelení.

Obr. 94: Detail patky pravého ostění západního portálu. Stav po vytmelení.

Obr. 95:
Detail dřívku
pravého
bočního ostění
západního
portálu. Na
fotografii jsou
viditelné
barevné
fragmenty
uvnitř
vpadlého pole
dřívku a
spodního
soklu.
Viditelné jsou
i barevné
fragmenty
nejspíše hroznu
s listovím
možné girlandy
či festonu.

Obr. 96: Celkový pohled na iluzivní portál na severní stěně místnosti. Stav v průběhu tmelení. (Fotografie: Anežka Holečková)

Obr. 97: Detail horní části severního portálu. Stav po vytmelení.

Obr. 98: Detail horní části levého bočního ostění severního portálu. Stav po vytmelení.

Obr. 99: Detail horní části pravého bočního ostění severního portálu. Stav v průběhu retuší.

Obr. 100: Detail patky pravého bočního ostění iluzivního portálu na severní stěně restaurované místnosti. Stav v průběhu retuší.

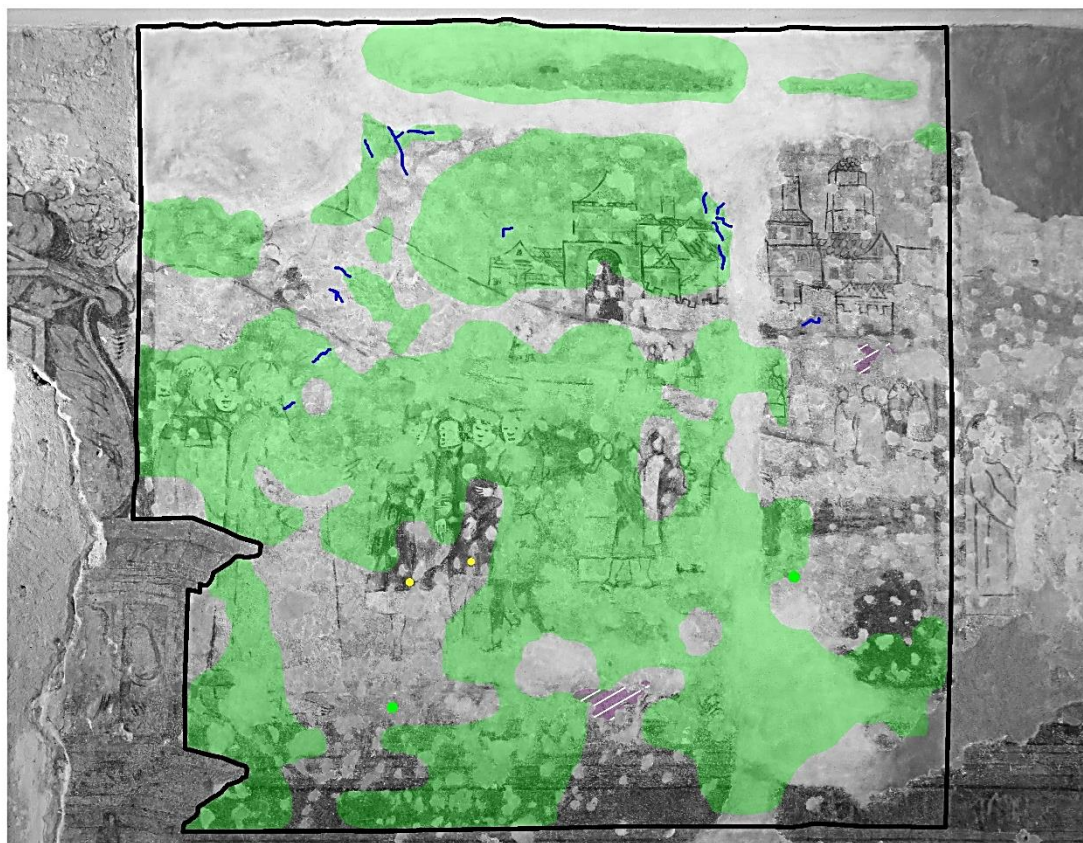

Obr. 101: Detail špalety vstupního prostoru v severní stěně. Na fotografii jsou patrné fragmenty černé barvy. Stav v průběhu tmelení.

Obr. 102: Detail iluzivní architektury v okolí polopostavy muže ukazujícího si na oko a ucho na severní stěně místnosti. Stav před restaurováním. Zdroj: osobní archiv autora.

9 Grafická dokumentace

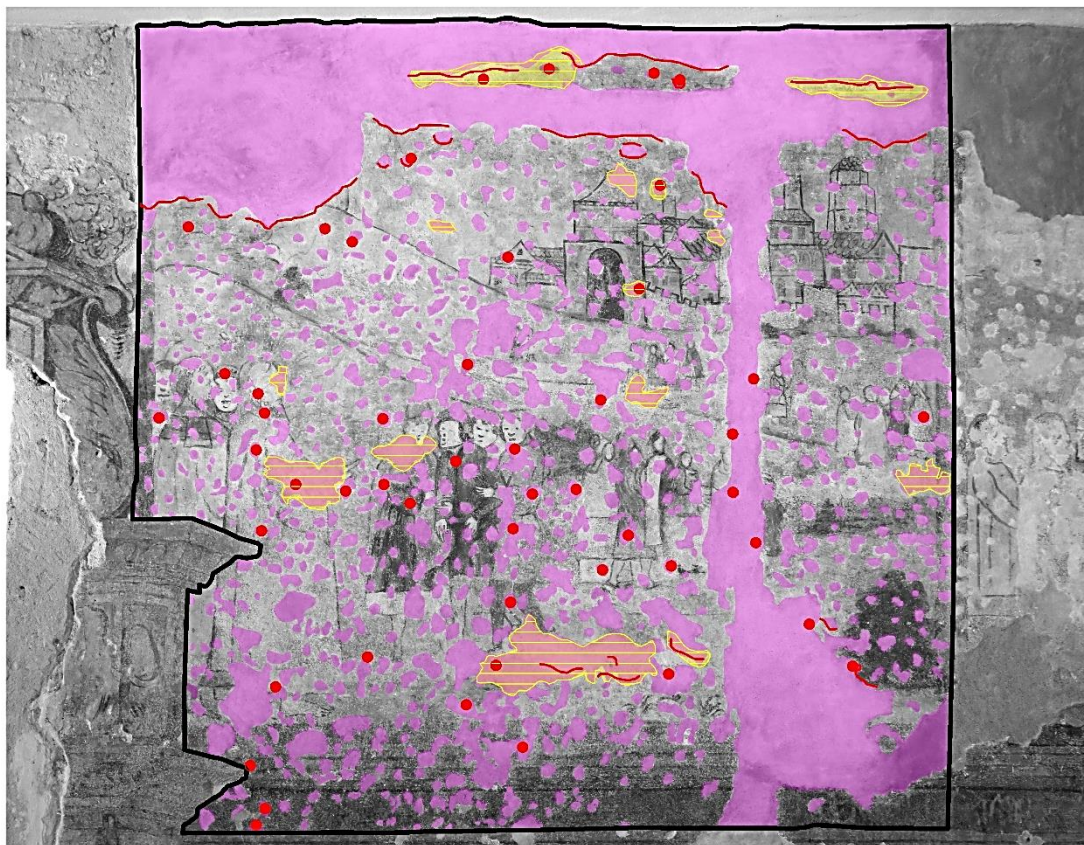
	Celek	2.360 m ²	100.00%
	Dutiny	1.160 m ²	49.15%
	Praskliny	0.600 m	9.05%
	Povrchová ztráta barevné vrstvy	0.000 m ²	0.00%
	Kovové hřebíčky	0.000 m ²	0.00%
	Otvory po kovových hřebíčcích	0.000 m ²	0.00%

Obr. 103: Grafické vyznačení poškození malby před restaurováním.

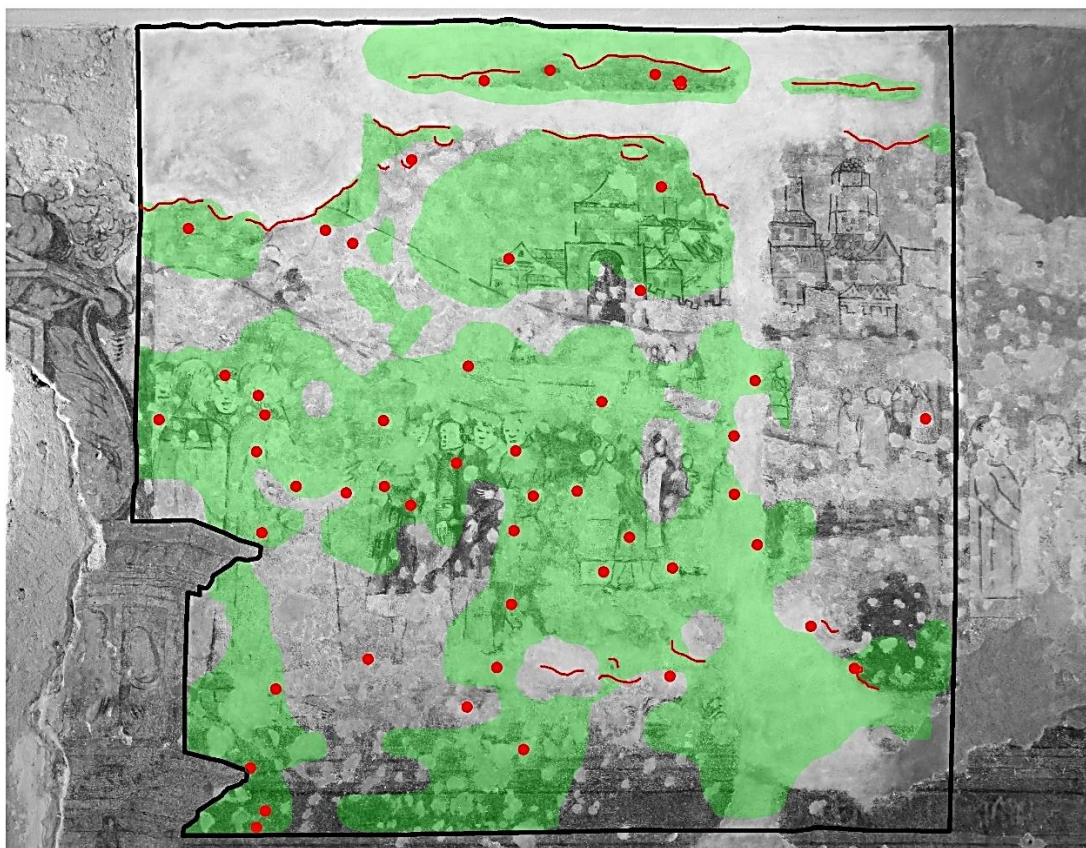
	Celek	2.36 m ²	100.00%
	Nevyhovující druhotné tmely	0.67 m ²	28.39%

Obr. 104: Grafické vyznačení nevyhovujících, a tím pádem odstraněných, druhotných tmelů.

	Celek	2.36 m ²	100.00%
	Nové tmely	0.67 m ²	28.39%
	Strukturální konsolidace	0.06 m ²	2.54%
	Injektáž zatékáním	2.57 m	38.76%
	Místa injektáže	0.00 m ²	0.00%

Obr. 105: Grafické vyznačení vlastního restaurátorského zásahu.

	Celek	2.36 m ²	100.00%
	Dutiny	1.16 m ²	49.15%
	Injektáž zatékáním	2.57 m	38.76%
	Místa injeke	0.00 m ²	0.00%

Obr. 106: Grafické vyznačení dutin a míst injeke.

10 Přílohy

Seznam textových příloh:

1. Laboratorní zpráva z chemickotechnologického průzkumu
2. Restaurátorský záměr
3. Závazné stanovisko

Analýza omítky a povrchových úprav vzorků z měšťanského domu na náměstí Míru čp. 480 ve Slavonicích

Místo: Jihočeský kraj, Slavonice

Objekt: měšťanský dům náměstí Míru čp. 480; sál v prvním patře domu čp. 480; malba na omítce (polovina 16. století).

Zadání: - určení složení omítky (typ pojiva a kameniva)
- stanovení zrnitosti kameniva
- určení složení povrchových úprav (pigmenty a pojiva)

Místa odběru vzorků:

Vzorek	Místo odběru	Foto
1 (10028)	Původní omítka pod iluzivní architekturou (pod černým pásem/pruhem), spodní část východní stěny	
2 (10029)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna	
2B (10109)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna	
3 (10030)	Červený rám s detailem ztmavnuté původní barevné vrstvy, levá horní část výjevu, západní stěna	

4 (10031)	Tmavozelená a světlózelená původní barevná vrstva, keř ve střední části výjevu, západní stěna	
5 (10110)	Narůžovělá pravděpodobně původní barevná vrstva, výjev druhý v pořadí zleva, západní stěna, postava učedníka v levé části výjevu (hlava)	

Metody průzkumu:

- optická mikroskopie v dopadajícím světle (mikroskop OPTIPHOT2-POL (Nikon, Japan).
- rastrovací elektronová mikroskopie s energo-disperzní analýzou (elektronový mikroskop Tescan MIRA 3 s energo-disperzním analyzátozem Bruker)
- mikrochemické reakce – určení přítomnosti a typu přírodních pojiv
- zjednodušená silikátová analýza
- granulometrie kameniva – síťová analýza

Popis metodiky analýz:

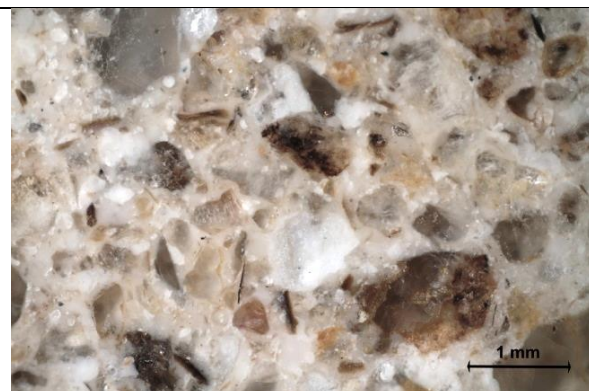
Každý vzorek byl zalit do epoxidové nízkoviskózní pryskyřice Araldit 2020 a následně připraven příčný řez (nábrus) broušením a leštěním. Nábrus byl zkoumán optickým mikroskopem v dopadajícím viditelném, modrém a UV světle a následně rastrovacím elektronovým mikroskopem. Pomocí rastrovací elektronové mikroskopie s energo-disperzní analýzou bylo na nábrusu provedeno i zjištění prvkového složení v jednotlivých vrstvách resp. součástech omítky (plošná i bodová analýza). Určení typu přírodních pojiv bylo provedeno přímo na úlomcích vzorku pomocí mikrochemických důkazových reakcí. Kvantitativní složení omítky bylo zjištěno zjednodušenou silikátovou analýzou. Ve vzorku omítky byl stanoven obsah rozložitelného podílu v zředěné HCl (1:4) a následně podíl rozpustný v roztoku Na₂CO₃ (10% roztok, za varu). Zrnitost kameniva (písku) byla stanovena síťovou analýzou.

Výsledky analýzy:

1 (10028)	Původní omítka pod iluzivní architekturou (pod černým pásem/pruhem), spodní část východní stěny
-----------	---

Bílé dopadající světlo, omítka s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x

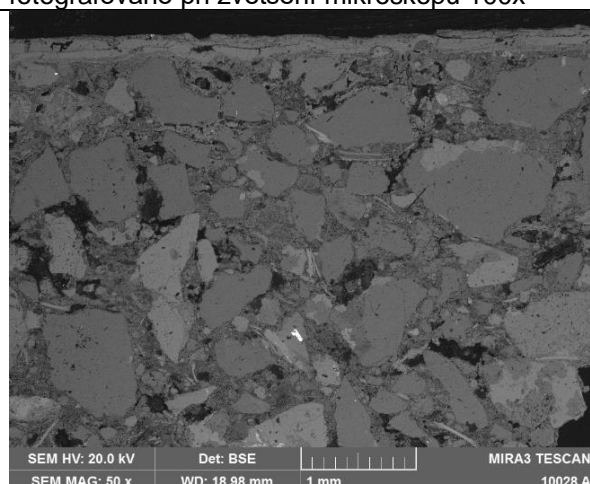
Bílé dopadající světlo, omítka, fotografováno při zvětšení mikroskopu 50x

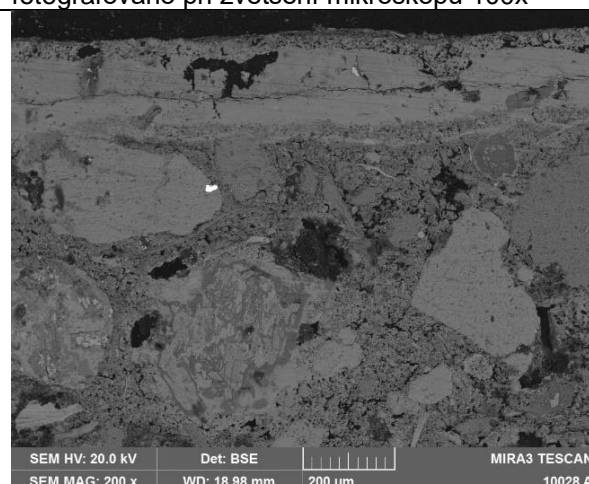
Bílé dopadající světlo, povrch omítky s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x

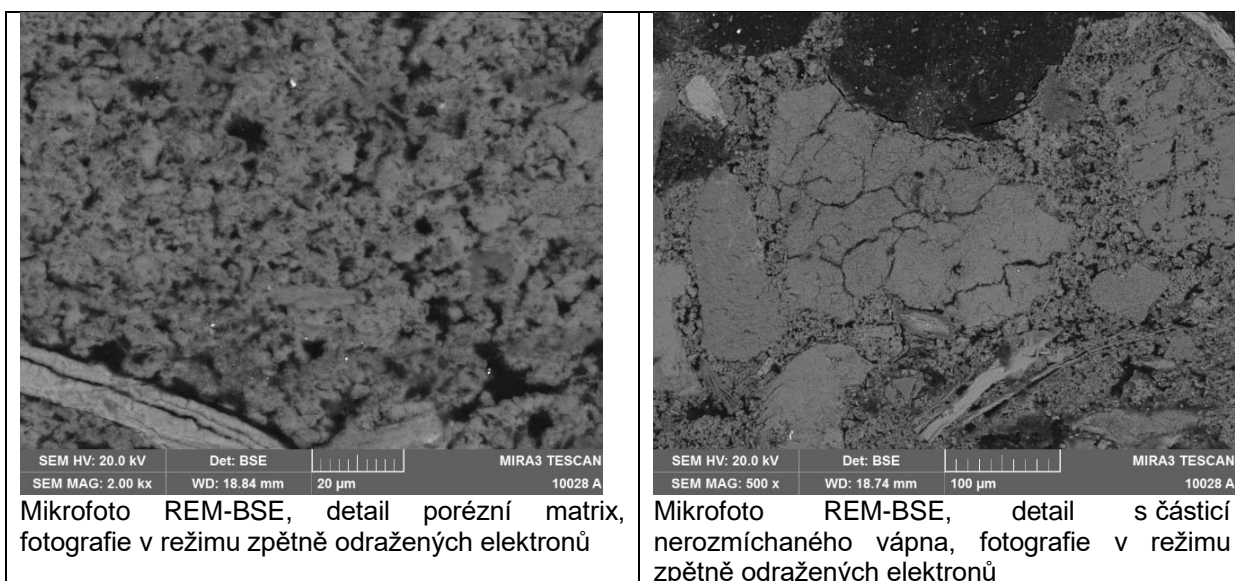
Bílé dopadající světlo, povrch omítky s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 100x

Mikrofoto REM-BSE, omítka s nátěry, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch omítky s nátěry, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

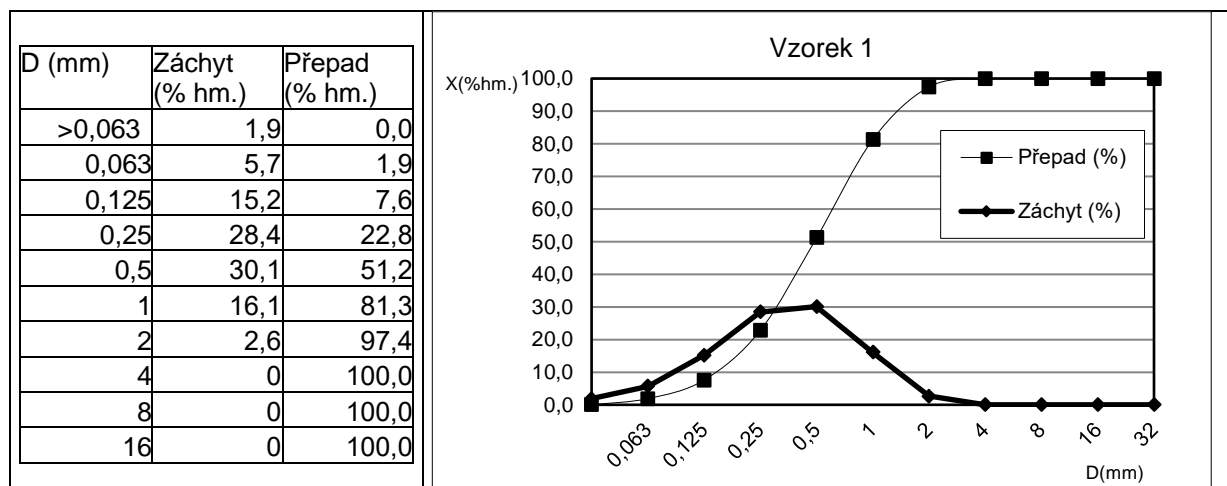

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
-	Tenké rozhraní
2	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
-	Tenké rozhraní
1	Bílý vápenný nátěr (bíle vzdušné vápno)
0	Omítková vrstva – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanesena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky. Bližší popis omítky je uveden níže.

Výsledky zjednodušené kvantitativní silikátové analýzy omítkové vrstvy:

Stanovovaná složka	Obsah (% hm.)	Výpočet poměru míchání*	
Nerозložitelný podíl (v HCl 1:4)	66,4	Suchý vápenný hydrát : písek (díly hmotnosti)	1 : 2,4
Rozložitelný podíl (v HCl 1:4)	33,6	Vápenná kaše : písek (díly objemu)	1 : 1,5
Rozpustný SiO ₂	1,2		

Podle bodové prvkové analýzy základní hmoty omítky (matrix) i ojedinělých drobných nerozmíchaných částic pojiva pomocí REM-EDX jsou tyto tvořeny hlavně uhlíkatým vápenatým. V základní hmotě nebyly nalezeny fragmenty částic, které by indikovali příměs hydraulických pojiv, pucolánů nebo jiných anorganických přísad pojiva. S vysokou pravděpodobností lze proto předpokládat, že pojivem základní omítkové vrstvy je **bílé vzdušné vápno**. Podle zjednodušené silikátové analýzy je omítka bohatá na pojivo.

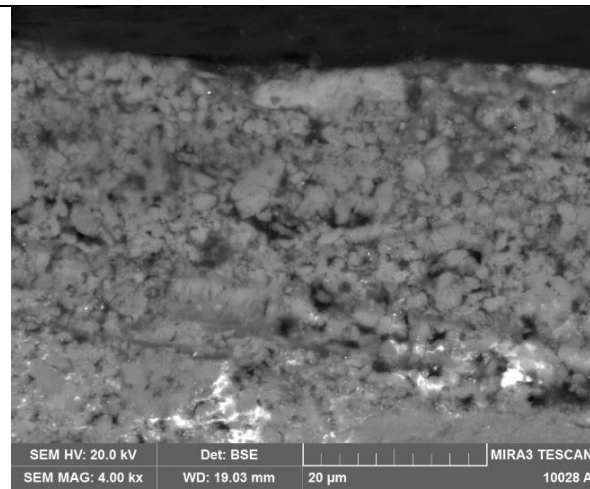
Jako **kamenivo** (plnivo) byl použitý **písek jemné až střední zrnitosti tvořený hlavně zrny křemene** a dalších silikátových částic (živce, slída a horninové úlomky). Nejvyšší podíl tvoří zrna velikosti 0,125 – 1,0 mm, maximální velikost zrn nepřevyšuje 4 mm.

Vypočítaný poměr míchání pojiva a kameniva v přepočtu na suchý vápenný hydrát je 1:2,4 (díly hmotnosti) resp. v přepočtu na vápennou kaši 1:1,5 (díly objemu).

2 (10029)	Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna
-----------	---

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, detail s povrchem a částicemi křídy, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
2	Velmi tenká tmavošedá vrstva – obsahuje uhlíkatou čern a malou příměs uhličitanu vápenatého *
1	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – obsahuje křídu a malou příměs olovnaté běloby *

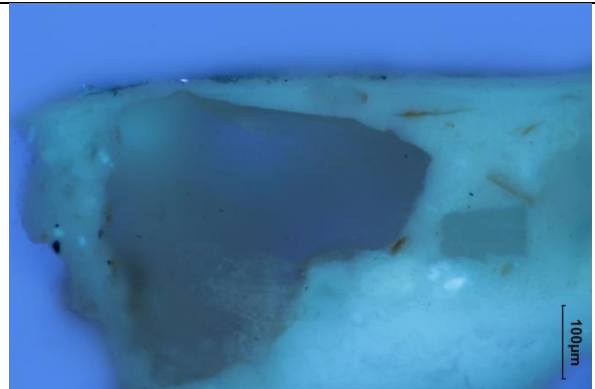
V celém souvrství - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších pojiv nebyla prokázána.

2B (10109)

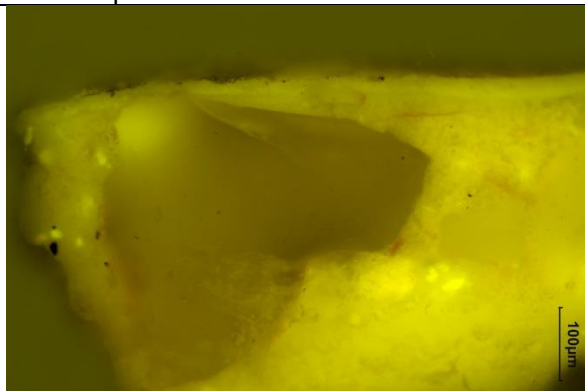
Šedohnědá původní barevná vrstva, horní část výjevu, postava Krista (obličej), východní stěna

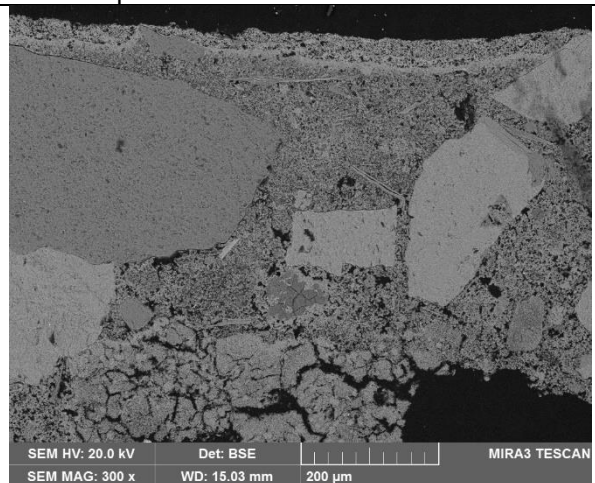
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

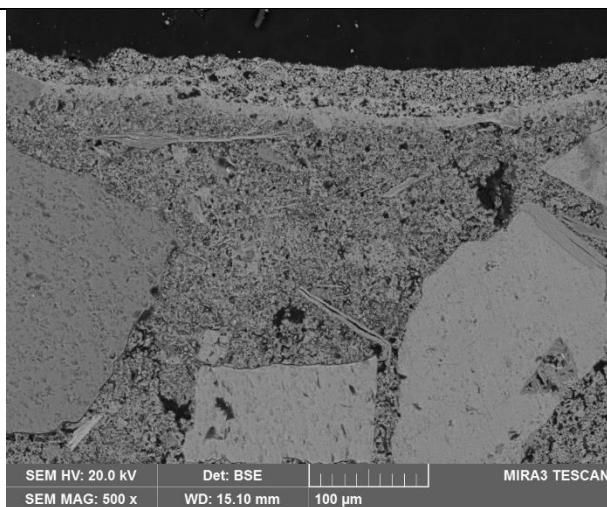
Excitace UV světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

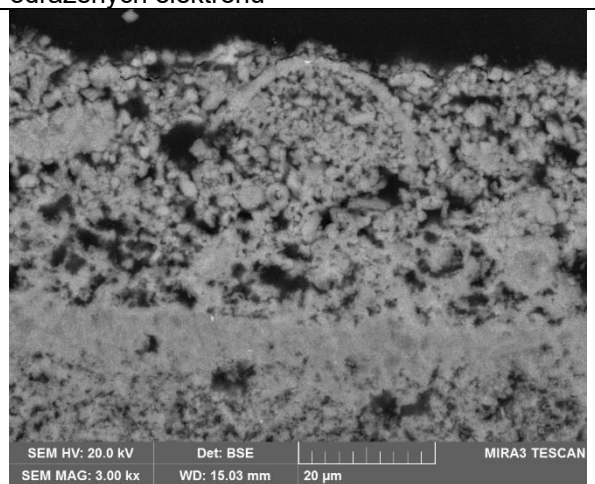
Excitace modrým světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, detail povrchu s částicemi křídý, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

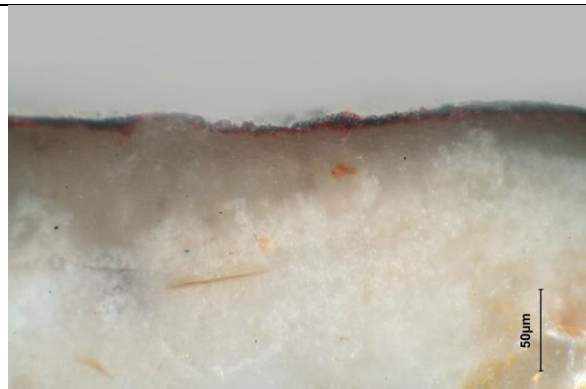
Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
2	Velmi tenká šedá vrstva – obsahuje uhlíkatou čern, malou příměs zemitého pigmentu (hlinky) a uhličitanu vápenatého, organické pojivo
1	Bílý nátěr – obsahuje křídou, organické pojivo
0	Světlá omítka – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanesena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

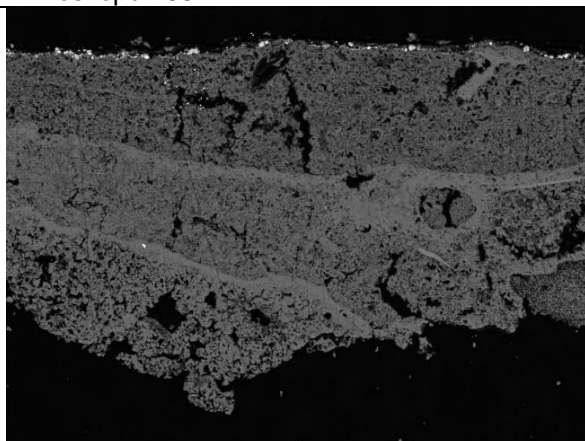
3 (10030)	Červený rám s detailem ztmavnuté původní barevné vrstvy, levá horní část výjevu, západní stěna
-----------	--

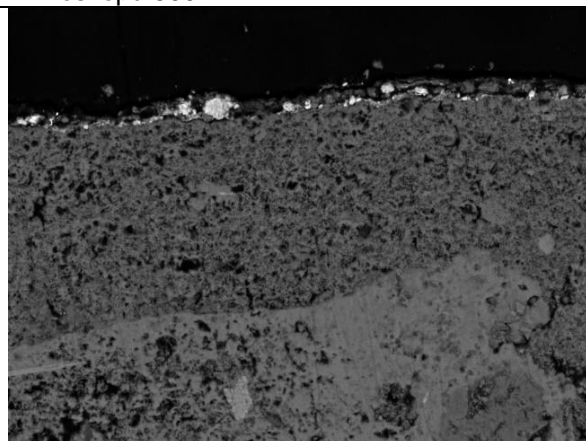
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

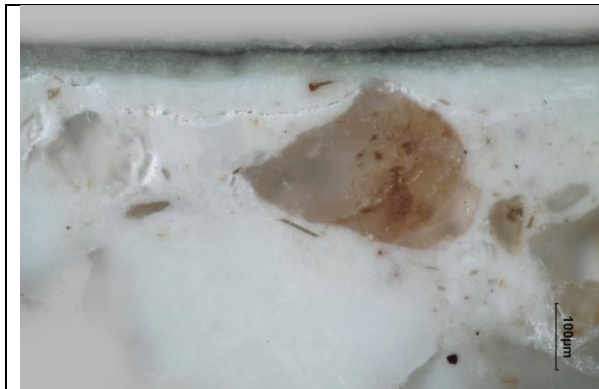
Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

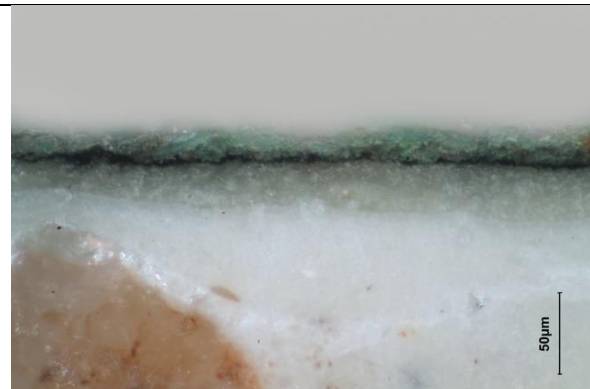
Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
4	Tenký tmavočervený nátěr – obsahuje červený okr s vysokým obsahem oxidů Fe a uhlíkatou čern *
3	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr, v horní části částečně ztmavnutý; pravděpodobně v důsledku penetrace organického pojiva*
2	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr*; na povrchu omítky tenká kompaktnější vrstvička uhličitanu vápenatého.
1	Bílý, slabě nažloutlý nátěr – vápenný nátěr*; na povrchu omítky tenká kompaktnější vrstvička uhličitanu vápenatého

V celém souvrství (barevné vrstvy nelze od sebe oddělit) - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších poživ nebyla prokázána.

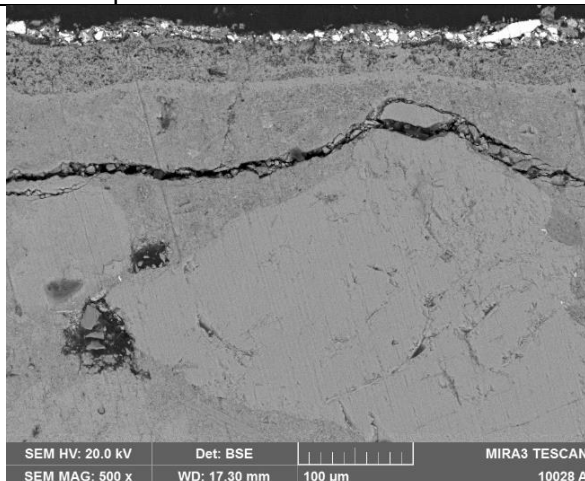
4 (10031)	Tmavozelená a světlazelená původní barevná vrstva, keř ve střední části výjevu, západní stěna
-----------	---

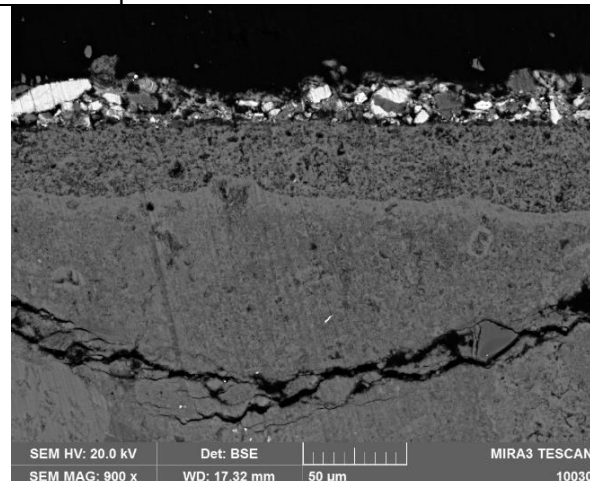
Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Bílé dopadající světlo, fotografováno při zvětšení mikroskopu 500x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Tenká tmavozelená vrstva – obsahuje přírodní malachit a příměs částic vápence / dolomitu (pravděpodobně součást přirozeného znečištění malachitu)
2	Velmi tenká tmavošedá až černá vrstva – obsahuje uhlíkatou čern *
1	Bílý nátěr – vápenný nátěr *
0	Vápenná omítka – pojivem je bílé vzdušné vápno. Na povrchu omítky je vytvořená tenká vrstvička uhlíkatu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanášena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

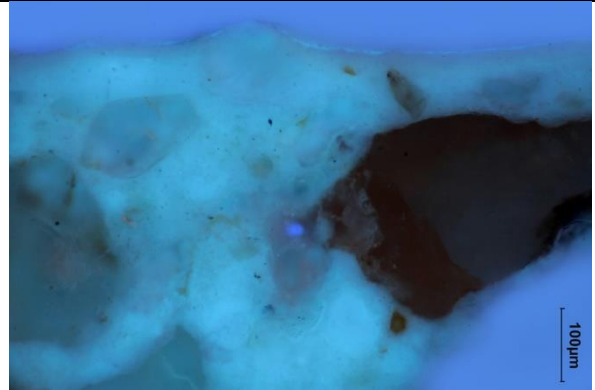
V barevných vrstvách (nebylo možné od sebe oddělit) - pozitivní důkaz na přítomnost bílkovin (důkaz na pyrolové deriváty; důkaz na sulfidicky vázanou síru); pozitivní důkaz na přítomnost fosforu; přítomnost dalších pojiv nebyla prokázána.

5 (10110)

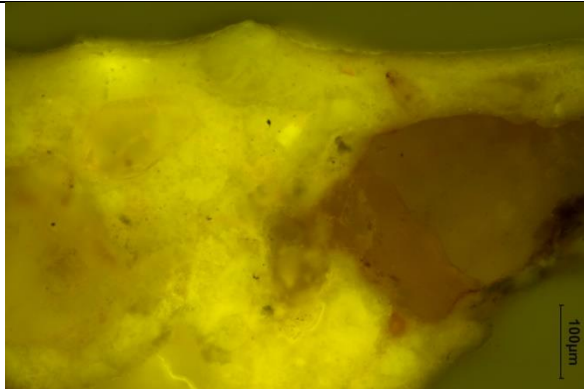
Narůžovělá pravděpodobně původní barevná vrstva, výjev druhý v pořadí zleva, západní stěna, postava učedníka v levé části výjevu (hlava)

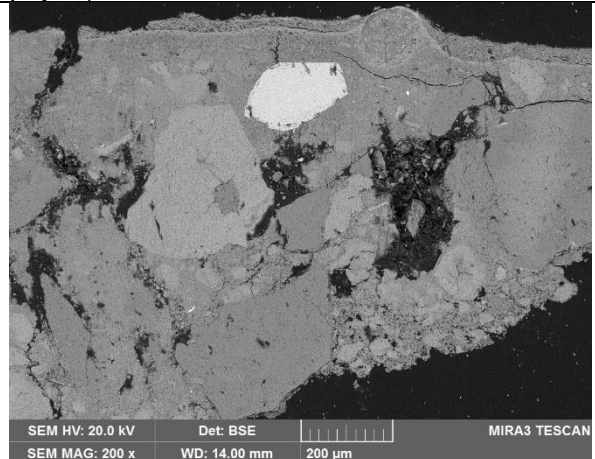
Bílé dopadající světlo, omítka s nátěry, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

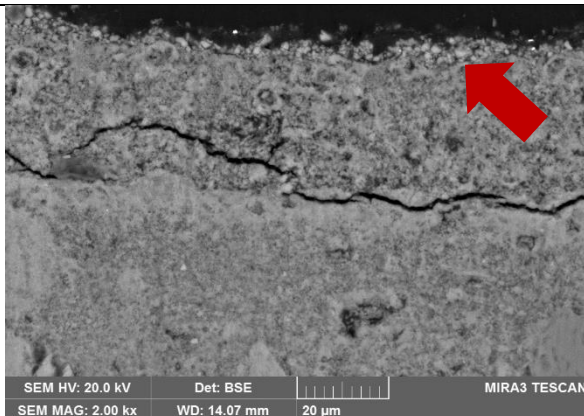
Excitace UV světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x, na povrchu je viditelná tenká vrstvička s namodralou fluorescencí (obsahuje hlavně organické pojivo)

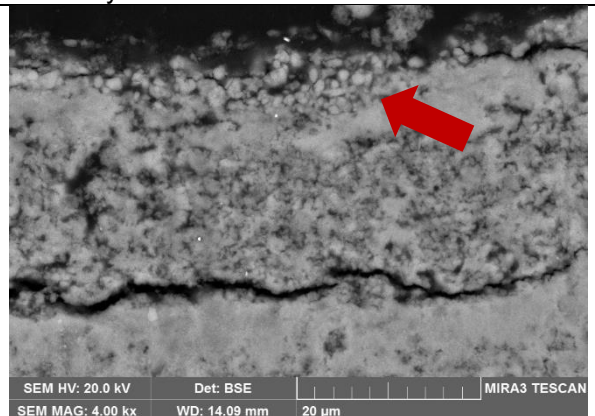
Excitace modrým světlem, fotografováno při zvětšení mikroskopu 200x

Mikrofoto REM-BSE, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch s tenkou vrstvou obsahujících částice křídý, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Mikrofoto REM-BSE, povrch s tenkou vrstvou obsahujících částice křídý, fotografie v režimu zpětně odražených elektronů

Popis a složení vrstev

Číslo vrstvy	Popis a složení vrstvy
3	Velmi tenká, nepravidelná, šedá vrstva (pod 10 μ m) – obsahuje organické pojivo, příměs zemitého pigmentu, a pravděpodobně uhlíkaté černě
2	Velmi tenká, nepravidelná, bílá vrstva (pod 10 μ m) – obsahuje uhličitan vápenatý - křídou
1	Bílý vápenný nátěr
0	Světlá omítka – vápenná omítka. Na povrchu omítky je místy vytvořená tenká vrstvička uhličitanu vápenatého. Další vrstva (vápenný nátěr) byla nanášena pravděpodobně až po zatvrdnutí nebo částečném zatvrdnutí omítky.

Litomyšl, 20.06.2020

Ing. Karol Bayer
Katedra chemické technologie
Fakulta restaurování
Univerzita Pardubice

Záměr na restaurování nástěnných maleb – č.p. 480 Slavonice

Stav:

V prvním patře domu č.p. 480 (dle staršího číslování č.p. 45) na náměstí Míru ve Slavonicích se nachází velký hodovní sál. Sál je zdoben na všech stěnách malbami z 50. let 16. století. Do iluzivních architektonických rámců jsou vsazeny novozákonní motivy. Dle literatury jsou předlohou figurálních výjevů kompozice známé také z Frankfurtské bible z roku 1551.¹ Plochý strop místnosti je novější. Stopy po dřevěných trámech původního stropu jsou patrné v otiscích nedochované renesanční malby.

Malby jsou nanášeny na hladké omítce, která byla v minulosti překryta novější omítkou. Na to poukazuje husté pekování. Po bližším ohledání je zřejmé, že stav omítkové vrstvy je horší, než se zdá při zběžné prohlídce, respektive je velmi špatný. Na mnoha místech jsou rozsáhlé dutiny mezi omítkou a zdívem, či mezi jednotlivými omítkovými vrstvami. Místy jsou v omítkě zřetelné praskliny a trhliny, z nichž některé mohou zasahovat i do zdiva. Velká většina tmelů není vhodná ani strukturou ani v úpravě povrchu, a to zejména v napojení mezi starou a novou omítkou. Poslední retuš maleb je koncepčně a z hlediska dnešní památkové péče nejednotná. Kombinují se zde relativně výrazné přemalby a doplňky (velmi výrazné například v konturování figur) se zcela nezapojenými velkoplošnými tmely.

¹E. Poche, Umělecké památky Čech, svazek třetí, Praha 1980

Záměr:

Záměrem restaurátorského zásahu by měl být komplexní restaurátorský zásah zahrnující čištění přemaleb, kompletní výměnu tmelů a konsolidaci. Z technického hlediska je hlavní důsledná konzervace (injektáž) v hloubce degradovaných původních omítek. Z estetického hlediska by mělo dojít k redukci druhotných zásahů - tmelů i retuší. Přínosem nahrazení většiny tmelů je i to, že tím bude otevřena cesta k hloubkovému zpevnění omítkové vrstvy. Prezentace malby po zásahu by měla být celistvější (například s rekonstrukcí iluzivních rámců).

Návrh na postup:

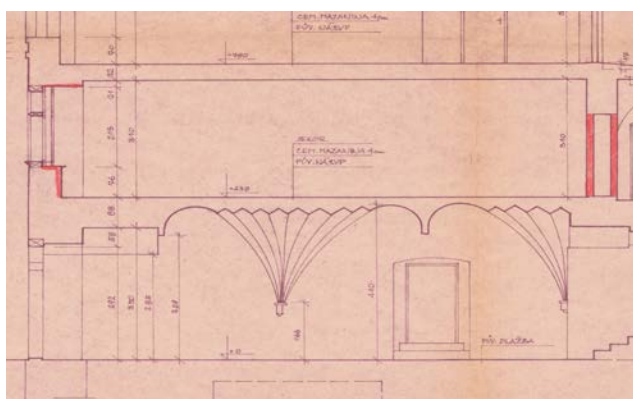
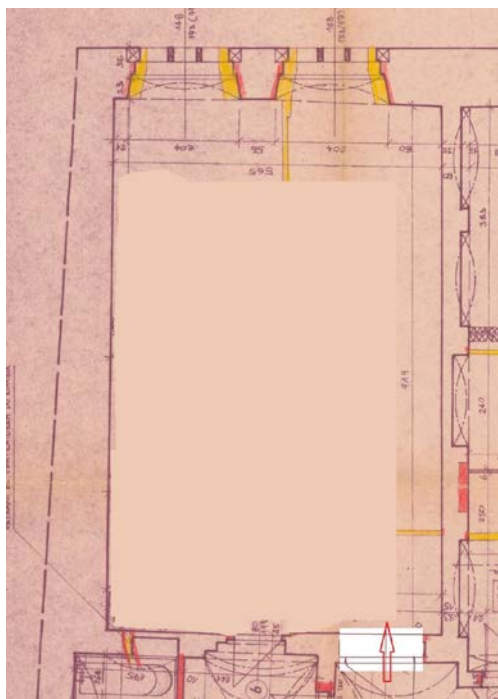
Restaurátorský průzkum

- Restaurátorský a chemickotechnologický průzkum (zaměřený na dokumentaci rozsahu a stavu omítek a maleb a na možnosti redukce druhotných retuší a přemaleb).
- Uměleckohistorická rešerše (se zaměřením na studium původní realizace malby, pozdějších zásahů a ikonografie malby).
- Uměleckohistorický průzkum předloh, které mohly sloužit jako podklad pro figurální výjevy.

Restaurování

- Odstranění všech nepůvodních tmelů – velkoplošných i drobných tmelů v pecích.
- Strukturální zpevnění omítek hloubkové (prostředek na bázi vápenné nanosuspenze, případně v kombinaci s ethylsilikátem)
- Injektáž dutin vápenným groutem, dle velikosti dutiny modifikovaným vhodným plnivem; v kombinaci s tlakováním
- Čištění maleb od depozitů
- Redukce druhotných přemaleb
- Fixáž barevné vrstvy (pokud bude nezbytné)
- Doplnění omítek vápennou maltou vhodné barvy a struktury
- Retuš minerálními pigmenty pojenými vodorozpustným pojivem - na základě schválených návrhů
- Závěrečná restaurátorská dokumentace

Odhadovaná cena restaurátorských prací:

Přibližná velikost místnosti je 919x565x310, to znamená maleb je cca 92 m². Odhadovaná cena komplexního zásahu, včetně rozsáhlé injektáže a výměny všech tmelů je 13.500,- Kč na m².

V Hostimi dne 20.11.2016

MgA. Zuzana Wichterlová, Karlštejská 33,
266 01, Beroun-Hostim, povolení MK ČR č.j. 7031/96,
48427/2015, email:zwichterlova@email.cz, tel:
603530234

BcA. Mgr. Jana Waisserová, Zahořany 49,
Mníšek pod Brdy, povolení MK ČR č.j. 6965/1996,
email:jana@waisserova.cz, tel: 604233934

MĚSTSKÝ ÚŘAD DAČICE

Odbor kultury a cestovního ruchu

KRAJÍŘOVA 27, 380 13 DAČICE I

518/2017

DS

Město Slavonice
Horní náměstí č.p.525
378 81 Slavonice

Váš dopis zn.: 000073/2017/TAJ
Ze dne: 09.01.2017
Naše čj.: OKC/697-17
Spis. značka: 4335-2003/URBP
Vyřizuje: Mgr. Pavel Urban
Telefon: 384401244
E-mail: kultura2@dacice.cz
V Dačicích dne: 03.03.2017

ROZHODNUTÍ

Městský úřad Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu, podle ust. §§ 10 a 11 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) věcně a místně příslušný orgán k výkonu státní správy v oblasti památkové péče podle ust. § 14, odst. (1) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „památkový zákon“), ust. § 9 vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí památkový zákon a ve smyslu § 67, odst. (1) správního řádu, vydává na žádost Města Slavonice, IČO 00247456, se sídlem Horní nám. čp. 525, PSČ 378 81 Slavonice, na základě vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích č.j. 331/3697/2017 z 17.01.2017, toto

závazné stanovisko:

Restaurování a rekonstrukce uměleckohistorického díla, výmalby freskové místnosti, ve 2.NP budovy čp. 480 Slavonice, parc. č. st. 61, k.ú. a město Slavonice který je nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rej. č. 26509/3-2155 a současně je umístěn uvnitř chráněného památkového území - městská památková rezervace Slavonice (prohlášená Výnosem MK ČR č.16.417/87-VI/1 ze dne 21.12.1987), dle návrhu na restaurování: "Záměr na restaurování nástěnných maleb - čp. 480 ve Slavonicích", vypracovali: MgA. Zuzana Wichterlová, Karlštejnská 33, 266 01, Beroun-Hostim, č. lic. 7031/96 a BcA. Mgr. Jana Waisserová, Zahořany 49, Mníšek pod Brdy, č.lic. 6965/1996 je z hlediska zájmů státní památkové péče podle ust. § 14 odst. (3) památkového zákona

přípustné.

Odůvodnění:

Žádost vlastníka domu čp. 480 ve Slavonicích o vydání závazného stanoviska v předmětné věci splňovala všechny předepsané náležitosti potřebné k vydání tohoto rozhodnutí. Toto rozhodnutí bylo vydáno na základě prohlídky předmětného objektu a odborného vyjádření Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Českých Budějovicích..

Městský úřad Dačice, odbor kultury a cestovního ruchu jako příslušný správní orgán státní památkové péče konstatuje na základě znalostí ze své úřední činnosti, že výše citované odborné vyjádření odpovídá skutečnému stavu věci. Žadatel byl s tímto podkladem pro vydání správního rozhodnutí seznámen a neuplatnil vůči němu námitky ani připomínky.

Dům čp. 480 na náměstí Míru ve Slavonicích je nemovitou kulturní památkou zapsanou v Ústředním seznamu kulturních památek pod rej. 26509/3-2155 a zároveň se nachází uvnitř chráněného památkového území - městská památková rezervace Slavonice prohlášená Výnosem MK ČR č.16.417/87-VI/1 ze dne 21.12.1987.

Spojovatelka	Fax	E-mail	Bankovní spojení	IČO / DIČ	Úřed. hodiny
384 401 211	384 401 236	meu@dacice.cz	ČS. a. s., Jindřichův Hradec	00246476	Po.St 8 ⁰⁰ -17 ⁰⁰
384 401 210	384 401 235	e-podatelna@dacice.cz	č. ú. 0603143369/0800	CZ00246476	Pá 8 ⁰⁰ -14 ⁰⁰

Předmětný objekt je dvoupatrový barokně přestavěný původně renesanční dům (r. 1540). Jedná se o významný měšťanský dům se zachovanou dispozicí, sklípkovými klenbami v mázhauze, který tvoří podstatu městské památkové rezervace.

K památkovým hodnotám předmětného objektu patří zejména jeho začlenění v urbanistické struktuře města a hmotové uspořádání. Ve 2. NP domu se nachází velký hodovní sál, který je zdobený na všech stěnách malbami z 50. let 16. století. Do iluzivních architektonických rámců jsou vsazeny novozákonní motivy.

Záměrem restaurátorského zásahu je rehabilitace nástěnných maleb v místnosti ve 2 NP. Zásah zahrnuje čištění přemaleb, kompletní výměnu tmelů a konsolidaci. Bude provedena důsledná konzervace v hloubce degradovaných omítek, bude provedena redukce druhotných zásahů - tmelů i retuší tak, aby byla prezentace maleb ucelená.

Zdejší úřad prověřil místo samé posoudil žádost, návrh na restaurování a odborné vyjádření a konstatuje, že vyjádření odborné organizace státní památkové péče odpovídá skutečnému stavu věci a požadavkům na restaurování předmětného uměleckého díla.

Na základě uvedených skutečností bylo rozhodnuto vyhovět podané žádosti v jejím plném rozsahu, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí.

Poučení

Dle ustanovení § 81, odst. (1) zákona číslo 500/2004 Sb., správní řád, se proti tomuto rozhodnutí **lze do patnácti dnů od jeho oznámení odvolat** ke Krajskému úřadu Jihočeského Kraje prostřednictvím správního orgánu, který toto rozhodnutí vydal (Městský úřad Dačice). Podané odvolání musí splňovat náležitosti dle ustanovení §§ 81 a 82 správního řádu, dle ustanovení § 82, odst. (2) správního řádu bude podáno s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden zůstal správnímu orgánu, a aby každý účastník dostal jeden stejnopis.

Mgr. Pavel Urban
oprávněná úřední osoba

Mgr. Naděžda Mastná
vedoucí odboru kultury a cestovního ruchu

Digitálně podepsal Mgr. Pavel
Urban
Datum: 03.03.2017 10:44:32
+01:00

Digitálně podepsal Naděžda Mastná
Datum: 04.03.2017 11:01:09 +01:00

Obdrží na doručenkou: viz adresát

Na vědomí:

NPÚ, územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích, nám P.O. II, 34 370 21 Č. Budějovice
Městský úřad Slavonice, odbor výstavby, Horní náměstí 525, 378 81 Slavonice